

ELTE ÁLLAMIGAZGATÁSI JOGI TANSZÉK

Államigazgatás a valóságban
/Ténymegállapító tanulmányok/

5.

Szerkesztő: Dr. Berényi Sándor
tszv. egyetemi tanár

L A K Y T E R É Z

A TANÁCSSTAGOK KAPCSOLATAI
Szociológiai vizsgálat Budapest VIII. kerületében

II. kötet

Budapest. 1972.

E L Ő S Z Ó

Néhány hónappal ezelőtt bocsátottuk útjára az "Állam-igazgatás a valóságban" sorozatunk első kötetét: LAKY TERÉZ, A tanácstagok kapcsolatai. Szociológiai vizsgálat; Budapest, VIII.kerületében.

E vizsgálat eredményességét a tanszékünk Tudományos Munkaközösségén lefolyt vita mindenben igazolta. E vita tanulságait a jelzett műhöz irt előszóban részletesen ismertettem. A vizsgálat eredményei szinte arra köteleztek bennünket, hogy a vizsgálatot folytassuk. Ezért 1970-ben ugyancsak a VIII.kerületben újból lefolytattuk a vizsgálatot. E szociológiai vizsgálat azonban már az összes tanácstagokra kiterjedt és a tematikáját is lényegesen kiszélesítettük. A felvétel által nyert adatokat gépi utom dolgoztattuk fel és az anyag értékelésében is merészebbek és megalapozottabbak lehettünk.

Miután az előző műhöz irt előszóban a vizsgálat céljáról, tudományos kutatási programunkról tájékoztattuk az Olvasót, szöszaporítás lenne az előszóban ezekre visszatérni, vagy a mű tartalmáról szólni.

Szólnunk kell azonban arról, hogy a vizsgálat befejezte

óta a magyar tanácsrendszerben lényeges változások zajlottak le. Így megváltoztak a tanácstagok munkájának feltételei is. A jelen mű tanulmányozásánál, olvasásánál ezt feltétlenül figyelembe kell venni. Változott a tanácstagság társadalmi összetétele is. Így lényegesen megnőtt a nők, a fiatalok aránya a tanácstestületben, növekedett a munkások aránya is.

A VIII. kerületi Tanácsban ma a tanácstagság megoszlása a következő:

Tanácstagok száma: 150

- nem szerint:

férfi	111 fő	74 %
nő	39 fő	26 %

- kor szerint:

18-30 éves	24 fő	16 %
31-35 éves	11 fő	7,3 %
36-40 éves	17 fő	11,3 %
41-50 éves	43 fő	28,7 %
51-60 éves	32 fő	21,4 %
61-65 éves	14 fő	9,3 %
66 és felett	9 fő	6,0 %

- jelenlegi foglalkozás szerint:

munkás	25 fő	16,7 %
értelmiség	47 fő	31,3 %
alkalmazott	64 fő	42,7 %
egyéb	14 fő	9,3 %

/nyugdíjas tanácstag 22 fő/

E mű szárnyrabocsátásakor újólárg köszönetet kell mondani a VIII. kerületi Tanács vezetőinek, munkatársainak, to-

vábbá hallgatóimnak, akiknek fáradtságos munkája hozzájárult e mű megalkotásához.

Dr. Berényi Sándor
tanszékvezető
egyetemi tanár.

B e v e z e t ő

.. Az előzmények

Az ELTE Államigazgatási jogi tanszéke kezdeményezésére, s a fővárosi VIII. kerületi Tanács végrehajtó bizottsága segítségével 1969 nyarán szociológiai vizsgálatot végeztünk a tanácstagok tevékenységét meghatározó néhány tényezőről.

A vizsgálat a kerület 15 fővárosi választóköre közül 5, lélekszámban, adottságaiban nagyjából azonos körzetben folyt, s összesen 38 tanácstag tevékenységére terjedt ki.

A vizsgálat eredményeit 1970 tavaszán a tanszék tudományos munkaközössége a kerületi tanács vb vezetőivel együtt, több óras, élénk vitában elemezte.

A vizsgálat megállapításait összefoglaló tanulmányt a tanszék "Államigazgatás a valóságban /Ténymegállapító tanulmányok/" című sorozatának kiadványaként, 1971-ben jelentette meg.^{x/} Már a tudományos munkaközösség ülésén egyöntetű volt a vélemény: a vizsgálatot folytatni kellene, mégpedig lehetőleg szélesebb körben. Részben azért, hogy nagyobb mintán is ellenőrizhetővé váljanak a vizsgálat megállapításai, másrészt, mert nyilvánvaló, hogy a szociológiai módszerekkel végzett vizsgálat gazdag tényanyaga sokféle összefüggés alátámasztására, számos következtetésre ad módot.

^{x/} Államigazgatás a valóságban. /Ténymegállapító tanulmányok/
Szerkesztő: Dr. Berényi Sándor tszv. egyetemi tanár.
1. Laky Teréz: A tanácstagok kapcsolatai. Szociológiai vizsgálat, Budapest VIII. kerületében. Budapest, 1971.

A kerületi tanács vb készséggel ajánlotta fel, hogy egy szélesebbkörű vizsgálatnak is a VIII. kerület legyen a színtere. Így került sor 1970 nyarán a kerület minden tanácstagjára kiterjedő vizsgálatra. Azonos maradt a cél: a tanácstag tevékenységét meghatározó tényezők vizsgálata; azonosak a módszerek. Az eredeti kérdőíven csupán annyit változtattunk, amennyi az immár előkutatásnak minősülő, előző évi vizsgálat tapasztalatai alapján célszerűnek látszott: néhány kérdést kevésbé részletesen, néhányat részletesebben tettünk fel.

A felvételt ismét az egyetemi hallgatók végezték. Közülük ketten vettek részt az előző évi vizsgálatban is: Kovács Kázmér és Mogyoró Katalin. A többiek: Boros Ágnes, Csillag György, Dezső Márta, Kolben Ágnes, Majkó Zsuzsa, Papp Judit, Szalai Éva - a téma iránt érdeklődő, a tanszék vezetői által kiválasztott hallgatók. Ők gyűjtötték össze a kerületi tanácsnál a kerület életére, s a tanácstagok tevékenységére vonatkozó adatokat, folytatták le az interjúkat, kódolták a kérdőívek adatait, s legtöbbször teljes jogú, felelősségteljes munkatársaként vett részt a tapasztalatok értékelésében.

A felvétel során kapott nagyon gazdag tényanyagot a lehetőségek keretei között, alaposan, sokoldalúan dolgoztuk fel. Ennél részletesebb elemzésre, összehasonlító számításokra technikai nehézségek miatt nem volt mód.

A kapott eredmények így is sokrétűek, s a tényanyag számos részletét nem is tudjuk közreadni e tanulmány keretében.

A vizsgálat főbb megállapításai

A tanulmányban sokoldaluan részletezett megállapítások közül néhányat - bevezetőként - tömören, összefoglalóan ismertetünk. Mindenekelőtt az előkutatás, és a teljeskörű vizsgálat eredményeit hasonlítjuk össze. Megállapíthattuk, hogy a teljeskörű vizsgálatnál kapott eredmények a vizsgált kérdések zömében, fő megállapításaiban úgyszólván teljesen megegyeznek az előkutatás eredményeivel. Az esetenkénti módosulások természetes következményei a szélesebb kör kevésbé homogén voltának, a csaknem 150 ezer lakosu kerület 15 választókerületének eltérő adottságainak, a 142 tanácstag eltérő jellemzőinek. Ugyanakkor az előkutatás megállapításaihoz képest a teljeskörű vizsgálat mindhárom, a tanácstag tevékenységét befolyásoló, általunk vizsgált tényező értékelését sokkal árnyaltabbá tette, számos részletet módosított. A változások jellegzetességeit a 2. fejezetben írjuk le, részleteikre pedig mindentkülön felhívjuk a figyelmet, ahol az új megállapítás eltér a régitől.

A teljeskörű vizsgálat egyúttal erőteljesebben mutat ki néhány, az előkutatás adataiból még kevésbé kibontakozó tendenciát. Az új adatok birtokában bátrabban fogalmazhattunk meg következtetéseket a tanácstaggal kapcsolatos elvárásokról, a tanácstagok szerepfelfogásáról, s azokról a tényezőkről, amelyek a tanácstagokat az "ügyintéző" szerep vállalására készítik, ezt helyezve tevékenységük középpontjába.

Röviden összefoglalva a vizsgálat főbb megállapításait:

1./ A tanácstagok - elsősorban a keresők - hétköznapi szabadidejük jelentős részét áldozzák tanácstagi kötelezettségeik ellátására. A keresők átlagosan két és fél órányi hétköznapi szabadidejük felét, a nem keresők a 11 órás szabadidejük egy-negyedét fordítják vállalt társadalmi kötelezettségeik teljesítésére. A keresők napi egy, a nem keresők napi másfél órát a tanácstagi feladatokra szánnak.

Ugyszólván valamennyien sokoldalú kapcsolatokat tartanak fenn a választókkal. Ugy becsülik, hogy a választók átlagosan 60 %-át személyesen ismerik. Az ismeretségi kör nagysága elsődlegesen a tanácstagi megbízatás időtartamától függ, mert a körzet - bármilyen régen ott élő lakója - alapvetően tanácstagi funkciója révén kerül kapcsolatba a körzet lakóival. Az ismeretségi kör nagyságát jelentősen befolyásolja a foglalkozási viszony, illetve az ettől függően determinált idő-ráfordítás is.

Az ismeretségen túlmenő, szorosabb kapcsolat zömmel a választók egyéni ügyeinek intézésekor alakul ki. A tanácstagok legtöbbje rendkívül lelkiismeretesen intézi a hozzá forduló választók ügyeit.

Egyéni ügyével, kérelmével - elsősorban lakás- és lakáskarbantartási kérelemmel, továbbá a házirenddel, együttéléssel kapcsolatos ügyekkel - a tanácstagok zömét /60 %-át/ a választók 1-30 %-a keresi fel évente. Megítélésünk szerint az, hogy a tanácstagok évente a választók mintegy harmadával találkoznak személyesen, széles tömegkapcsolatot jelent. Ilyen szem-

pontból az arányok eléggé általánosak, s az általunk vizsgált tényezők /a foglalkozási viszony, a körzetben lakás, a tanács-tagság időtartama/ csak csekély módosulásokat okoznak. Az adatok szerint a tanácstagok mintegy 60 %-ának már az első ciklusban kialakulnak kapcsolatai a választók mintegy harmadával; s a későbbi ciklusokban egyre többen érik el ezt a szintet. Ugyanakkor a 30 % feletti arány ciklusonként már csak nagyon kismértékben növekszik.

A tanácstagok a választók rájuk bízott ügyeivel felkeresik a tanács vb szakigazgatási szerveit, s csaknem valamennyien kötelességüknek érzik, hogy az ügyintézés eredményéről a választókat tájékoztassák. Ehhez a többség aktív formákat választ. Az aktív formák egyike a családlátogatás. A tanácstagok - jórészt az ügyről adott tájékoztatás céljával - a választókörzetükhöz tartozó családok átlagosan 12 %-át látogatják meg évente.

A tanácstagok beszámolóján átlagosan a választók 12 %-a vett részt.

A tanácstagok tehát eleget tesznek a tanács, s a lakosság elvárásának, hogy a választók sokféle ügyével, kérelmével lelkiismeretesen foglalkozzanak. A lakosok - különösen a nehezen intézhető ügyekben, - mint amilyenek a lakás-, lakáskarbantartási igények - tulajdonképpen protektort remélnek a tanácstagban, aki a testülethez tartozással tud súlyt, nyomtatékat adni az egyéni kérelmeknek. A tanácstagok pedig - sok ok miatt - mintegy kötelességszerűen vállalják a protektori, közbenjárói szerepet. Részben, mert valóban kötelességüknek te-

kintik az állampolgárok segítségét. Másrészt, mert a konkrét segítségnyújtáson túl ez a szerep adja meg a lakosság előtt funkciójuk presztizsét, tekintélyét. Továbbá, mert a másfajta presztizs-tényezők hiánya vagy gyengesége miatt önmaguk előtt is gyakran így igazolódik a funkció presztizse. Az ügyintéző, közbenjáró szerepe - amely egyébként szerves része mindenfajta választó-képviselő kapcsolatnak- különböző okok miatt túl nagy hangsúlyt kap a tanácstagok tevékenységében; esetenként ez válik uralkodóvá.

Ugyanakkor sehol sem fogalmazódik meg határozottan olyan igény, hogy a tanácstagok az egyedi ügyintézésen túl sokoldalúan ismerjék választókörzetük jellemzőit, s az egyéni ügyek mozaikjaiból össze tudják rakni egy-egy réteg jellemző problémáit, amelyeket a tanácsnak ismernie, esetleg beavatkoznia, intézkednie kellene.

2./ A tanácstagokat lényegében egyoldalú, "személyes jellegű" kapcsolatok fűzik a tanácshoz, a vb vezetőihez, a vb apparátusához. Legtöbbjük kötelességének tekinti, hogy választói ügyében eljárjon a szakigazgatási szerveknél; rendszeresen, legalább negyedévenként a tanácstagok csaknem 60 %-a felkeresi az osztályokat, s 30-40 %-uk a vb vezetőit is.

Ugyanakkor a tanács testületi tevékenységében kevésbé vesznek részt. A tanácstagok csaknem 60 %-a egy éven keresztül "hallgatóként" ülte végig a tanácsüléseket. A tanácstagok kétharmada tanácstag társainak legfeljebb felét ismerte, a többieket nem; s csaknem 70 % nem is tartja szükségesnek, hogy valamennyi tanácstag-társát ismerje.

A tanácstagok között szorosabb együttműködés csak az azonos állandó bizottságokban dolgozóknál, illetve az azonos körzethez tartozóknál alakul ki; ezek a kis közösségek azonban nem válnak a kerület érdekeit jól felmérő, céltudatosan képviselő nagyobb közösséggé.

Ez sok körülmény következménye - alapvetően a kerületi tanácsok önállóságának kérdéseivel függ össze. Amíg a tanácsülések inkább informatív jellegűek, s nem a tényleges döntések fórumai, addig az adott formák nem igénylik igazán az aktív részvételt, s elég kis teret hagynak a körzetek helyi problémáinak, tapasztalatainak érvényesítésére.

3./ A tanácstagok többsége a helyi politikai, társadalmi és egyéb szervek, intézmények közül hattal tartott rendszeres kapcsolatot: a lakóbizottsági összekötővel /95 %/, a lakóbizottságokkal /94 %/, a pártszervezettel /92 %/, az IKV szerveivel /92 %/, a körzeti rendőrrel /75 %/ és a körzeti orvossal /56 %/.

A tanácstagok többségének egyáltalán nem volt kapcsolata, vagy a vizsgált év során csupán egyszer került kapcsolatba a Hazafias Népfront választási elnökségével /88 %/, a KISZ-bizottsággal /78 %/, a helyi üzletek vezetőivel /70 %/, a nőmozgalommal /58 %/ és a Vöröskereszt helyi szervezeteivel /58 %/.

Mind az élő, mind a hiányzó kapcsolatok köre több tényezőtől függően alakult ki.

A lakóbizottságok, a lakóbizottsági összekötők jelentik a tanácstag számára a legközvetlenebb segítőtársakat, egyúttal

egy sajátos információs-csatornát, ami a nagyvárosban nélkülözhetetlen közvetítő-láncként teremt kapcsolatot a választók és a tanácstag között. E kapcsolatok állandóságát - különös tekintettel a tanácstagok tevékenységét domináló, "ügyintézői szerepre" - mind a tanácstagok, mind a lakóbizottságok igénylik.

A körzeti pártszervezettel kialakult kapcsolatok teszik a nem párttag tanácstagokat is a helyi politikai közélet részesévé. A részvételt a tanácstagok zöme - mint valóságos presztizstényezőt - fontosnak tekinti.

Az IKV szerveivel és a körzeti rendőrrel kialakult kapcsolatok elsődlegesen ugyancsak a tanácstag "ügyintézői szerepével" függenek össze. A tanácstagok többségénél az elintézendő ügyek zöme a lakáskarbantartással kapcsolatos; emellett rendszeresen hozzájuk fordulnak a lakosok az együttélési panaszokkal, a közrendet, közbiztonságot sértő esetekkel is.

A körzeti orvossal kialakult széleskörű kapcsolatok megítélésünk szerint elsődlegesen nem a tanácstag-helyi egészségügyi intézmény kapcsolatát jelentik, hanem orvos-beteg kapcsolatot /különös tekintettel arra, hogy a tanácstagok zöme 50 éven felüli/. Erre utal az is, hogy sokkal lazább a kapcsolatuk a körzeti orvossal azoknak, akik nem a körzetükben laknak.

Az alacsony intenzitású, gyakran hiányzó kapcsolatok jellegzetessége, hogy rendszerint azért nem alakulnak ki, mert hiányzanak a kapcsolatokat életre hívó konkrét ügyek. Az általános tájékozódás, az általános kölcsönös informálódás igénye az adott körülmények között nem teremt életképes kapcsolato-

kat.

Ez ismét összefügg azzal, hogy a tanácstagok maguk is fontosabbnak tekintik a konkrét ügyek intézését, mint az átfogó tájékozódást.

4./ A tanácstagok, - miközben igyekeznek eleget tenni a közfelfogás szerint kialakult elvárásoknak, és idejük, energiájuk, készségük zömét az egyéni ügyintézésre fordítják - tulajdonképpen nem elégedettek sem önmagukkal, sem a tanácstag munkáért kapott elismeréssel.

Hiányérzetükre utalnak a saját tevékenységük méreteit, fontosságát hangsúlyozó "szépitő becslések", amelyekkel-úgy véljük - elsősorban a kívülről kapott elismerést pótolják; a túlértékeléssel próbálva hangsúlyozni munkájuk fontosságát.

/Minden tényadattal összehasonlítható kérdésnél a tanácstagok mintegy 60 %-a adott túlzó, ezen belül 30 % erősen pontatlan, "szépitő" becslést./

Emögött egyik okként az huzódik meg, hogy valóban hiányzik számukra mind a külső elismerés, mind pedig a jól végzett munkát kísérő siker-élmény. Az utóbbi jórészt a fő tevékenység, az ügyintézés következménye, amelyről rendszerint csak a választó és a szakigazgatási szerv tud, s amiért a tanácstag ritkán kap nyilvános elismerést. Emellett a tanácstag tényleges tevékenységének felmérésén alapuló értékelés, a nyilvános elismerés még akkor is ritka, ha a tanácstag azt sokszorosan kiérdemelte.

A tanácstag tevékenység elismerésének, társadalmi megbecsülésének hiányát tükrözi az is, hogy a tanácstagok több mint

60 %-ának saját családja sem tekinti úgy a tanácstag tevékenységet, mint ami az egész családnak is szóló társadalmi elismerést, rangot kifejező, megtisztelő megbízatás. A többség "tudomásul veszi" a tanácstag közéleti elfoglaltságát, 5 % pedig olyasminek tekinti, ami a családtól vonja el az időt.

A tanácstagok nagy többsége mégis odaadóan, kötelességtudóan látja el feladatait. Ahhoz, hogy az ügyintézésen túl másfajta, érdemibb munkát végezzenek, a tanácsok önkormányzati jellegének kiteljesedése szükséges. Ezzel együtt formálódnak majd ki a tanácstag tevékenysége iránti új elvárások is.

A továbbhaladás útját - az önkormányzati elv érvényesítését - a pártdokumentumok és a jogszabályok időközben kijelölték.

Érvényesüléséhez, mindennapos gyakorlattá válásához - bizunk benne - talán segítséget adnak e vizsgálat megállapításai is.

1. A VIZSGÁLAT TÉMÁJA, MÓDSZEREI

A tanácstagot - funkciójából következően - sokféle kapcsolat fűzi társadalmi környezetéhez; választóihoz, a különféle intézményekhez, illetve azok vezetőihez. E kapcsolatok szélességét, rendszerességét, illetve a tanácstagok kapcsolatteremtő készségét választottuk a vizsgálat témájaként.

1.1. A vizsgálat témája

A vizsgálat középpontjában a tanácstag áll. Tevékenységét sokféle szempontból lehetne vizsgálni. Ugy véljük, hogy a vizsgálat témájaként választott - a tanácstag kapcsolatainak terjedelmére, rendszerességére, illetve kapcsolatteremtő készségére vonatkozó - három, egymással szorosan összefüggő kérdéssel a tanácstagok tevékenységének lényeges oldalairól kaphatunk információkat. A tanácstag tevékenysége ugyanis mindig meghatározott társadalmi közösségekkel kialakult kapcsolatokban realizálódik. /Társadalmi közösségnek tekintjük - széles értelemben - a spontán közösséget, a választókörzetében élőket és a szervezett, illetve intézményi formában működő közösségeket, mint a tanács, a párt-szervezet, a lakóbizottság stb./ E közösségekhez fűződő kapcsolatait alapjában kétfélek: csoportosak, illetve egyéni, személyi kapcsolatok. /A tanácstag például a választók csoportjával kerül kapcsolatba, amikor beszámolót tart; egyénekkel, amikor valaki panaszügyével felkeresi. A csoportos, illetve egyéni kapcsolat minden relációban értel-

mezhető. A megkülönböztetés kritériuma mindig az, hogy a vizsgálatunk középpontjában álló tanácstag, illetve partnerei közösségben, vagy egyénileg találkoznak-e./

A tanácstagnak - funkciója ellátása érdekében - az alábbi közösségekkel kell kapcsolatban állnia:

1./ A választók

2./ A tanács

Ezen belül:

- állandó vagy ideiglenes bizottság /hatagja/
- végrehajtóbizottság, illetve a vb vezetői
- a vb apparátusa, illetve annak különböző részlegei
- a felettes szintű tanács tagja.

3./ A helyi politikai, illetve társadalmi szervezetek.

Ezek közül elsősorban:

- a körzeti pártszervezet, illetve annak vezetői,
- a Hazafias Népfront Bizottság,
- a lakóbizottság.

E közösségekben zajlik a tanácstag tevékenysége; ezek között közvetít sajátos információkat: különböző érdekeket kifejező kívánságokat, döntéseket stb. /Ebben az összefüggésben nem szükséges külön hangsúlyoznunk, hogy maga is részt vesz sokféle döntés meghozatalában, mert azok végső soron egy-egy közösség döntései. A döntést, mint információt akkor is továbbítja, - akár egyéni kérelem elbírálásáról, akár kerületi fejlesztési programról legyen szó - ha ő maga esetleg nem

értett egyet vele./

Ilyen értelemben: minél szélesebb a kör, amellyel érintkeznek, s minél rendszeresebb az érintkezés, annál szélesebb, átfogóbb lehet a tanácstag informáltsága; megbízhatóbb véleményalkotása; állásfoglalása a helyi, közösségi vagy egyéni érdekek egyeztetésében. Megfordítva: minél szűkebb a kör, amellyel érintkeznek, minél rendszertelenebb az érintkezés, szükségképpen annál egyoldalubb lesz informáltsága, véleményalkotása, állásfoglalása. A tanácstag nem minden kapcsolatát szabályozhatja önállóan; vannak, amelyeket mint alapkötelezettségeket jogszabály, vagy akár a tanács határozata ír elő számára.

A szabályozottság fokozatai szerint megkülönböztethetünk

- a./ tételesen előirt /jogszabályilag, vagy más módon, a tanácstagra nézve kötelezően előirt/
- b./ jogszabályilag körvonalazott
- c./ jogszabályilag vagy előírással nem rendezett

kapcsolatokat, /pl.: tételesen előirt a beszámolási kötelezettség; a tanácstag részvételi kötelezettsége a tanács munkájában stb; jogszabályilag körvonalazott pl. a fogadóórák tartásának lehetősége. Jogszabályilag vagy előírással nem rendezetnek tekintjük azokat a sokféle, a gyakorlatban létező kapcsolatokat, amely nem tartozik sem az a./, sem a b./ fokozatba, pl. a tanácstag és a körzeti pártszervezet kapcsolata, stb./

1.2. A vizsgálat fő kérdései

A különböző irányú, illetve különböző szabályozottságu kapcsolatok vizsgálatával a következőkről igyekeztünk pontosabb képet kapni:

1.2.1. Milyen a tanácstag kapcsolatainak terjedelme?

Azaz: egy-egy relációban /tanácstag-választók/ tanácstag-tanács; tanácstag - helyi politikai és társadalmi intézmények/ milyen szélesek kapcsolatai?

A vizsgálhatóság érdekében igyekeztünk a legegyszerűbb közelítést választani, s ezért így fogalmaztunk: a különböző relációkban hány embert ismer személyesen? A személyes ismeretségnek természetesen igen sok fokozata van.

Céljainkhoz elegendőnek tűnt, ha személyes ismeretségnek tekintjük mindazokat, akivel már legalább egyszer beszélt személyesen.

Számolnunk kellett természetesen azzal, hogy a tanácstag-választók relációról pontatlan - szépítő - becslést kapunk; a többi relációról azonban viszonylag pontos képet remélhattünk.

A válaszok alapján felmérhettük:

a./ Milyen széles a tanácstag -funkciójából eredő- ismeretségi köre? Milyen arányú személyes ismeretsége a választói, a tanács tagjai, a vb. vezetői, az apparátus dolgozói, a helyi politikai, társadalmi szervezetek, intézmények vezetői között?

b./ Ismeretségi körének szélessége mennyiben függ attól, hogy milyen régen látja el tanácstagi funkcióját; hogy választóival azonos körzetben lakik-e vagy sem, illetve, hogy mennyi időt szán tanácstagi munkájára?

2./ A kapcsolatok gyakorisága

Az előző kérdéshez szorosan kapcsolódik annak vizsgálata, hogy milyen gyakoriak a tanácstag különböző relációju kapcsolatai. A tanácstag ismeretségi körének vizsgálata ugyanis önmagában csak egyoldalú tájékoztatást ad; hiszen a legtöbb személyes ismerőssel rendelkező tanácstag sem juthat információkhoz, ha nem érintkezik ismerőseivel.

Az előző kérdésben egyetlen kritériummal határoztuk meg a "személyes ismeretséget". A találkozások gyakoriságának vizsgálatával tulajdonképpen az ismeretségi körön belül domináló kapcsolatokról kapunk képet.

Természetesen a különböző relációju kapcsolatok különböző gyakoriságot kívánnak; mindegyik megkíván azoban egyfajta rendszerességet.

Vannak kapcsolatok, amelyek gyakoriságát jogszabály vagy más, a tanácstagra kötelező előírás határozza meg /pl. a beszámolási kötelezettség, részvétel a tanácsülésen, stb./. Minden tételen nem rögzített gyakoriságra is meghatározható - a tapasztalatok alapján- a kivánatos gyakoriság.

A vizsgálhatóság érdekében külön-külön, minden kapcsolati relációra igyekeztünk meghatározni az előírt, illetve a kívánatos gyakoriságot. Ehhez viszonyítva felmérhetjük:

2.1. Betartják-e a tanácstagok az előirt gyakoriságot?

Ha nem, milyen mértékű az eltérés? /Pl. a tanácstagnak - elvileg - minden tanácsülésen részt kell vennie. Noha minden tanácsülésről hiányoznak néhányan, az előirt a gyakoriság és a tényleges részvétel között az eltérés rendszerint kismértékű. Feltételeztük, hogy ez lesz az eredmény minden, előirt gyakoriságu kapcsolat esetén./

2.2. Ahol egyfajta gyakoriság csak kívánatos, de nem kötelező, mi a tényleges gyakoriság aránya? /Pl. ahhoz, hogy a ciklus idején a tanácstag minden lakóbizottsággal legalább egyszer találkozzék, esetleg havonta legalább eggyel kellene találkoznia. Ez évente 12 találkozást jelentene. Mennyivel találkozik ténylegesen?/

2.3. Milyen kapcsolatokat tart a tanácstag rendszeresen? Melyek a jellegzetesen rendszertelen - alkalmi - kapcsolatokat? Azaz, milyen kapcsolataikat tekintenek a tanácstagok fontosnak, s melyeket kevésbé lényegesnek? A kötelező, előirt gyakoriságu kapcsolatok mellett mennyire élők, rendszeresek s milyen irányuak a "nem kötelezőek"?

3. Ki a kapcsolat kezdeményezője?

A felmérés harmadik nagy vizsgálati köre arra vonatkozik, hogy a tanácstag adott mértékű és gyakoriságu kapcsolatai - amennyiben jogszabály nem rendezte - mennyiben fakadnak a tanácstag kezdeményezéséből; azaz milyen kapcsolatok megteremtésében az aktív fél a tanácstag,

s melyekben a kezdeményezéseket elfogadó "passzív fél". A tétélesen előirt kapcsolatokon kívül ugyanis minden más kapcsolatnak lehet a tanácstag, de lehet a másik fél a kezdeményezője. A kezdeményezőt tekintjük mindig az aktív félnek, a másikat pedig a passzív félnek. A tanácstag az aktív fél, ha valamelyik választójával, a vb. vezetőivel, a körzeti pártszervezet vezetőivel, a lakóbizottságokkal stb. kezdeményezi a találkozást, viszont ő a passzív fél, ha a beszélgetést, találkozást a vb. vezetői, a pártszervezet, valamelyik választója kezdeményezi.

A kezdeményező készség természetesen jelentősen függ a tanácstag emberi tulajdonságaitól: egyénisége, fellépése, magatartása révén könnyen vagy nehezen teremt-e kapcsolatokat. A személyiség és a kapcsolatteremtő készség összefüggéseit nem vizsgáljuk. A kezdeményező készséget némileg befolyásolják a lehetőségek is: Mindenekelőtt a tanácstagi munkára fordított idő mértéke. Ezt az összefüggést behatóan megvizsgáltuk.

A kezdeményező készség függ a szándéktól is: ha a tanácstag tudatosan törekszik a kapcsolatok kialakítására, bővítésére, akkor helyzeténél fogva a legszélesebb kapcsolatokat teremtheti meg.

A kapcsolatok kezdeményezésénél tehát azt vizsgáltuk:

3.1. Milyen kapcsolatokban az aktív, s melyekben a passzív fél a tanácstag?

3.2. Mi dominál kapcsolataiban: az aktív kezdeményezés, vagy pedig a kezdeményezések elfogadása? /Különös tekintettel a választókkal való kapcsolatára./

Feltételeztük, hogy az előzőekben vázolt három kérdéskör alapján az eddigi ismereteinknél pontosabb képet kapunk az alábbiakról:

- mennyire szűk, vagy széleskörű a tanácsstag - funkciójából következő - kapcsolatainak köre; mely relációkban milyen rendszerességgel, milyen aktívan teremt meg és ápolja kapcsolatait?
- Az "előírással" kapcsolatok mellett tipikusan milyen kapcsolatok épülnek ki, illetve melyek nem, vagy alig
- A tanácsstag milyen kapcsolatokban az aktív fél, s milyen kapcsolatait határozza meg mások aktivitása?

A három fő kérdéskör elemzésekor három fő tényező hatását vizsgáltuk: a tanácsstag kapcsolatainak terjedelmében, a kapcsolatok gyakoriságában és a kezdeményezésben milyen szerepet játszik

- a/ az, hogy a tanácsstag választókerületében lakik vagy sem, s ha igen, milyen régen;
- b/ a tanácsstagi megbízatás időtartama;
- c/ a tanácsstagi tevékenységre fordított idő.

E tényezőket a következő, 2. fejezetben ismertetjük részletesen.

1.3. A vizsgálat köre, módszerei

A vizsgálat a VIII. kerületi tanács valamennyi tagját fel-

ölelte; a 150 tanácsstag közül 142 fő szerepel a mintában, a tartósan távollévők, betegek kivételével. Csupán egy tanácsstag tagadta meg a vizsgálatban való részvételt, aki tanácsstagi tisztéről akkor készült lemondani.

A vizsgálat a kiválasztott tanácsstagok kapcsolatainak terjedelmét a vizsgálat időpontjában, a kapcsolatok gyakoriságát, s a kezdeményezést az elmúlt egy év tényei alapján érte el.

A vizsgálatához az alábbi módszereket vettük igénybe:

- 1./ Egy évvel korábban, 1969. augusztusában végzett előkutatás, amely öt, lélekszámban és adottságokban hasonló választókerület 38 tanácsstagjának tevékenységét ölelte fel;
- 2./ Az áttekintést szolgáló - részben az előkutatáskor összegyűjtött adatok /a kerület jellegzetességeit tükröző statisztikai adatok, a tanácsstagok személyi adatai, a tanácsstagi tevékenységre vonatkozó adatok stb./ ismételt feldolgozása, kiegészítése;
- 3./ Interjú a tanácsstaggal, vb. vezetőikkel. Az interjú témája: a kapcsolat körére, rendszerességére, a kezdeményezésre vonatkozó - részben a kérdőívben rögzített - kérdések.
- 4./ Kérdőív. Lényegében megegyezett az előkutatáskor használt kérdőívvel; a módosításokat az előkutatás tapasztalatai alapján hajtottuk végre, néhány részletkérdést elhagytunk, néhányat még részletesebbé bővítettünk. A kérdőívben rögzített válaszok alapján történt az adatok feldolgozása.

A gépi adatfeldolgozást az Egyetemi Számítóközpont végezte.

Az adatok feldolgozásakor és értékelésekor messzemenően felhasználtuk az interjúk során kapott sokféle - a kérdőív adatait kiegészítő, magyarázó - információit is. /A mintában szereplők jellemző adatait a Függelékben az 1.1.-1.3. táblázatok ismertetik./

2..A tanácstag kapcsolatait befolyásoló néhány tényező

Tudjuk, hogy a tanácstag kapcsolatai sokféle tényezőtől függenek, például a tanácstag személyiségétől, egyéni kapcsolatteremtő készségéről, tudatos törekvéseitől, a tanácstagi tevékenységre fordított időtől, a körzetben, a választók között élés időtartamától stb.

A sokféle tényezőt nem volt módunkban vizsgálni, de alaposabban megvizsgáltunk három, fontosnak ítélt tényezőt:

- a./ a körzetben élés időtartamát,
- b./ a tanácstagi megbízatás időtartamát és
- c./ a tanácstagi tevékenységre fordított időt,

hogy megállapíthassuk, melyik tényező mennyire befolyásolja a tanácstagok kapcsolatainak szűkebb vagy szélesebb voltát, rendszerességét, a kapcsolatok megteremtésére és bővítésére vonatkozó törekvéseket, kezdeményezéseket.

2.1. A körzetben élés időtartama

Feltételezhető, hogy azok a tanácstagok, akik régen élnek azonos lakóházban, utcában, körzetben, évről-évre több kör-

nyékbelit ismernek meg, a gyerekek révén, a környék üzleteiben vásárlás közben, az orvosi rendelőben várakozva, stb. Valószínű az is, hogy kevesebb környékbeli ismerőssel rendelkeznek a rövidebb ideje oda költözöttek; s az ismerkedésnek ezek a mindennapi találkozásokból adódó, egyszerű formái hiányzanak azoknál, akik nem élnek a választókkal azonos körzetben. A feltételezések ellenére már az előkutatás adatai azt mutatják, hogy a körzetben élés időtartamának nincs erős meghatározó szerepe a tanácstag kapcsolatainak szélessége szempontjából.

A jelenséget ezúttal igyekeztünk ismét gondosan elemezni. A tanácstagok teljes körét felölelő adatokból azonban ugyanez a kép rajzolódik ki. Az előkutatáskor kapott eredményekhez képest ugyanakkor világosabbá vált az a tendencia, hogy a tanácstag kapcsolatainak terjedelme szempontjából a határvonal általában nem a körzetben élés hosszabb vagy rövidebb időtartama, hanem aszerint húzódik meg, hogy a tanácstag a körzetben él-e, választói között, vagy pedig nem.

Bár a "nem a körzetükben lakók" meghatározása kissé önkényes. Az így kapott adatok értékelését némileg megnehezíti, hogy azoknak egy része, akik ma nem laknak körzetükben, korábban a körzet lakói voltak, mégpedig jelentős részük ugyancsak hosszú ideig, s most többen csupán a körzet-határok módosítása miatt minősülnek "nem-ottlakóknak" /egyikük pl. a körzet határát jelző utca tulsó oldalán lakik/.

Emellett most a mintában néhány katonai körzet is szerepel, amelyekben a tanácstag és a választók viszonyában a tanács-

tag lakóhelye nem játszik szerepet.

Mégis az a tény, hogy a tanácstagok csaknem 30 %-a nem lakik a választókkal azonos körzetben - 8 % a kerületben sem - számos relációban elég jelentős különbségekhez vezet. Ezek a különbségek általában jobban érzékelhetők, mint a körzetben élés hosszabb-rövidebb periódusaival összefüggő különbségek. Ezért a különböző elemzéseknél mindig bemutatjuk a két jellegzetes csoportra - a körzetükben élők, illetve a nem a körzetükben élők - bontott adatokat. Emellett bemutatjuk a körzetben élés két időtartamára - a legfeljebb 10 éve, illetve a 11 évnél régebben ott élők - vonatkozó adatokat is.

A tanácstagok megoszlása a körzetben élés időtartama szerint:

	Fő	%
Választókörzetében lakik		
1 - 5 éve	4	3
6 - 10 "	16	11
11 - 15 "	22	15
16 - 20 "	15	11
20 évnél régebben	42	30
Együtt:	99	70
Nem lakik választókörzetében	43	30
<u>Összesen:</u>	142	100

Mint az adatok mutatják, a tanácstagok csaknem 60 %-a tiz évnél régebben él választói között.

A megoszlás egyébként lényegében megegyezik az előkutatáskor kapott arányokkal; az egyes kategóriák csupán 1-2 %-kal mó-

dosultak. A leglényegesebb változás a nem a választókörzetükben élők arányában történt: 24 %-ról 29 %-ra nőtt.

2.2. A tanácstagi megbízatás időtartama

A mintánkban szereplő tanácstagok megbízatásának időtartama a következők szerint oszlik meg:

	Fő	%
1 évnél rövidebb	1	1
1 - 4 év	57	40
5 - 8 "	42	29
9 - 12 "	15	11
13 - 16 "	17	12
17 - 20 "	10	7
	142	100

Noha az előkutatáskor kapott megoszlásokhoz képest több ponton módosultak az egyes kategóriák közötti arányok /az előkutatásban szereplők tanácstagi megbízatásának arányai nem fedték pontosan a teljes kör szerinti arányokat, ezenkívül mindenki egy évvel "idősebb" tanácstag lett, s emiatt az egyes kategóriák utolsó évéhez tartozók a következő kategóriába kerültek át stb./, a fő tendenciák lényegében igazolják az előkutatás megállapítását: a tanácstagok sokféle kapcsolatában meghatározó a tanácstagság időtartama.

Ugyanakkor: az előkutatás nagyon határozott tendenciáit a teljeskörű vizsgálat eredményei több ponton módosították. Változatlanul érvényesnek bizonyult az a megállapítás, hogy a tanácstagok lényegében megbízatásuk révén kerülnek kapcsó-

latba a lakossággal és az intézményekkel, s minél régebben tanácstagok, annál szélesebb ismeretségi körük.

A tanácstag aktivitásának, kapcsolatai ápolásának, kezdeményező-készségének mértékében azonban már kevésbé van szerepe a tanácstagság időtartamának; a régi tanácstagok nem feltétlenül a legaktívabbak.

A tanácstagság időtartamának nagyon sok kérdésben van meghatározó szerepe. Az aktivitásban, a kapcsolatok tartásában azonban az időtartamnál erősebb tényezők hatnak.

A teljeskörű vizsgálat ugyanis arra mutat, hogy

- az újabb, illetve a régebbi tanácstagok más-más kapcsolatokat, kapcsolati formákat részesítenek előnyben;
- bár a legrégebbi tanácstagok között vannak nagyon tevékenyek, a 4.-5. ciklusban /13-20 éve/ dolgozóknál sokfajta tevékenység alábbhagy.

Feltételezhető, hogy bizonyos kapcsolati formák előnyben részesítésekor a foglalkozási viszony erősebb meghatározó, mint a tanácstagság időtartama. A régi tanácstagoknál az aktivitás csökkenésében pedig valószínűleg nem annyira a tanácstagság időtartama, mint inkább az életkor kap nagyobb szerepet. A mintában szereplő tanácstagok több mint 60 %-a ötven éven felüli /lásd 1. táblázat/. Ezt az összefüggést nem vizsgáltuk, csupán annyit tudunk, hogy a legrégebbi tanácstagok egyszerűs mind a legidősebbek is.

2.3. A tanácstagi megbízatásra fordított idő

Míg az előző kétszoros "készen" állt rendelkezésünkre, a tanácstagi megbízatásra fordított idő mértékét a felvétel során kellett megállapítanunk.

Az előkutatáshoz hasonlóan ismét elkészítettük a tanácstagok átlagos hétköznapi időmérlegét. Az eredmények lényegében azonosak, azzal az eltéréssel, hogy a tanácstagi munkára fordított idő a keresőknél napi 6 perccel több /48 helyett 52 perc/ a nem-keresőknél pedig 12 perccel /80 helyett 92 perc/. Mint-hogy mindkét adat arányosan változott, az időmérleg szerkezeti arányai nem módosultak.

Az alábbiakban ismertetjük az időmérleg adatait.

2.3.1. A tanácstagok 24 órája

A tanácstag kapcsolatainak megteremtését, a kapcsolattartások gyakoriságát jelentősen befolyásolja, hogy ki mennyi időt fordít ezzel kapcsolatos tevékenységeire.

Ezért mindenekelőtt azt vizsgáltuk meg: mennyi időt képesek szánni a tanácstagok a megbízatásukból eredő kötelezettségekre? A vizsgálatnál a következő tényezőket vettük figyelembe:

- A tanácstag kereső foglalkozást folytat-e, vagy nem /háztartásbeli, nyugdíjas/
- Ha kereső, mennyi a napi munkaideje, továbbá a közlekedési idő munkahelye és otthona között?
- Szabad idejéből a családjával kapcsolatos kötelezettségei naponta kb. hány órát vesznek igénybe?
- A tanácstagi funkcióján kívül milyen egyéb funkciói vannak

lakóterületén és munkahelyén, s ezek szabadidejéből naponta átlagosan mennyi időt vesznek igénybe? /A munkahelyi funkciók közül csak azokat vettük számításba, amelyek a munkaidőn túl is időigényt jelentenek./

- Tanácstagi megbízatása /beleszámítva a tanácsülést, áb-ülést, áb-megbízatásokat, a választók ügyeinek intézését, a különböző szervekkel a kapcsolattartást, stb./ naponta kb. mennyi idejét veszik igénybe?

A megoszlásokat a 2.1.-2.6. táblázatok ismertetik.

A mintában szereplő tanácstagok közül 95 kereső, és 47 nem-kereső.

A keresők átlagosan naponta csaknem 10 órát dolgoznak és közlekednek, a nem-keresők közül 6-nak van napi mintegy 4.5 órányi munkaideje és közlekedési ideje. /2.1. táblázat/

A tanácstagok 18 %-ának nincs a családdal kapcsolatban kötelezettsége; a többieknek átlagosan naponta kb. 2 óra. /Egyébként természetesen jelentősen eltérő a családdal kapcsolatos kötelezettségek időigénye; a mintánkban szereplőknél napi 6 perc a legkisebb, és 8 óra a legnagyobb időráfordítás. Viszont nincs figyelemre méltó különbség aszerint, hogy valaki kereső foglalkozást folytat-e vagy sem; a családdal kapcsolatos kötelezettségének időigényét kinek-kinek egyéni körülményei determinálják. /2.2 táblázat/

Tanácstagi funkcióján kívül munkahelyén a tanácstagok 60 %-ának van még egyéb társadalmi kötelezettsége, mégpedig 32 %-uknak két vagy több funkciója is.

A lakóterületén a tanácstagok mintegy 40 %-ának van egyéb társadalmi kötelezettsége.

A tanácstagi megbízatáson felüli, egyéb lakóterületi funkciók időigényéről hetenkénti becslést kértünk, ezt számítottuk vissza napi átlagra. Eszerint a lakóterületen a tanácstagi megbízatáson kívüli funkciók napi átlagos időigénye:

	Fő	%
nincs kötelezettsége	61	43
fél óránál kevesebb	34	24
fél-egy óra	17	12
egy-két óra	22	15
két óránál több	8	6
	<u>142</u>	<u>100</u>

/2.3-2.4 táblázat/

Noha egyébként természetesen más-más a munkaidő és a közlekedés, a családi kötelezettségek, s a tanácstagi munkán kívüli társadalmi kötelezettségek napi időigénye, érdemes az átlagos időráfordításokat együttesen is megvizsgálni. Mindenekelőtt abból kell kiindulni, hogy a nap 24 órájából mindenkinél mintegy 7 és fél órát foglal le az alvás, mintegy 2.5 órát a személyi szükségletek /evés, tisztálkodás, stb./^{x/}

^{x/} A KSH 1963-ban országos reprezentatív minta alapján 12 ezer ember napi időbeosztását vizsgálta meg. Eszerint a Budapesten élő munkások és alkalmazottak hétköznaponként átlagosan 9,9 órát fordítanak kereső tevékenységre, 1,9 órát a családdal, háztartással kapcsolatos kötelezettségekre, 7,4 órát alvásra, 2,4 órát személyi ellátásra, s a szabadidő átlagosan 2,4 óra. A nap 24 órája /12.000 ember napi időbeosztása/ KSH Időszaki Közlemények, 75. kötet, 1965/8.

	keresők	nem-keresők
alvás és személyi szükségletek ^{xx/}	10 óra	10 óra
a munkaidő a közlekedéssel ^{xxx/}	9 " 40 perc	0 " 34 perc
a családdal kapcsolatos kötelezettségek ^{xxx/}	<u>1 " 51 "</u>	<u>2 " 15 "</u>
Együtt:	21 óra 31 p.	12 óra 49 p.

^{xx/} Az alvás és a személyes szükségletek időigényéhez az említett statisztikai felmérés adatait vettük alapul; az egyszerűség kedvéért néhány perces kerekítéssel: mind az alvásidőnél, mind a személyi szükségletek időigényél 1-1 tized órát /6-6 percet/ kerekítettünk.

^{xxx/} Az adatok már a mintánkban szereplők közlésein alapulnak. Adataink csekély mértékben térnek el a statisztikailag megfigyelt átlagtól: a munkaidő és a közlekedés ott 9 óra 54 perc, nálunk 9 óra 40 perc; a családdal kapcsolatos kötelezettség ott 1 óra 54 perc, nálunk pedig 1 óra 51 perc.

A rendelkezésre álló szabadidő amit végül is az emberek több-kevésbé saját elhatározásuk szerint használhatnak fel /pihenésre, olvasásra, TV nézésre és: társadalmi munkára is/

a keresőknél	a nem-keresőknél
2 óra 29 perc	11 óra 11 perc

Ez önmagában jelzi a lehetőségeket: a keresők a napi két és fél órányi szabadidejükből "gazdálkodhatnak", a nem-keresők több, mint 11 órából.

Mennyit fordítanak a tanácsstagságon kívül különféle társadalmi kötelezettségekre? /Mint jeleztük: a megkérdezett tanácsstagok mintegy 40 %-ának nincs a szabadidejét terhelő egyéb társadalmi kötelezettsége, s ezért az átlag használata némileg torzít: 95 kereső között osztja el, amit 53 végez,

illetve 47 nem-kereső között, amit 28 végez. /2.5 táblázat/ A tanácsstagi kötelezettségeken kívül, egyéb társadalmi kötelezettségekre fordított idő átlagosan

a keresőknél	a nem-keresőknél
0 óra 28 perc	1 óra 8 perc

Mennyit fordítanak tanácsstagi kötelezettségeikre?

A tanácsstagi kötelezettségek kivétel nélkül mindenkitől időt igényelnek. A keresők között a legkisebb napi időráfordítás 5 perc, a legtöbb napi 3 óra volt. A nem-keresőknél a legkevesebb napi 10 perc, a legtöbb napi 9 óra. / Mint egy évvel ezelőtt, ismét ez az egyetlen, irreálisnak tűnő becslés. Ennek kivételével az átlag: 1 óra 25 perc. Hogy a nyilvánvalóan túlzó becslést kiszűrjük, de az esetlegesen a többiek-nél jóval több időráfordítást figyelembe vegyük, ebben az esetben napi 4 órányi tanácsstagi munkát számoltunk./ A többségnél az időráfordítás 1-2 óra. /2.6 táblázat/

Ily módon hétköznapon a tanácsstagi munkára fordított idő átlagosan:

a keresőknél	a nem-keresőknél
0 óra 52 perc	1 óra 32 perc

Azaz: a keresőknél átlagosan naponta csaknem egy órát kötele a tanácsstagi tevékenység, de - noha a különbség elég nagy - végeredményben a nem-keresőknél is csak mintegy fél órával többet. A szabadidőből tehát összességében a következő arányban fordítanak tanácsstagi munkára és egyéb társadalmi kötelezettségekre:

	Keresők	Nem-keresők
<u>Szabadidő</u>	2 óra 29 perc	11 óra 11 perc
Ebből:		
- a lakóhelyen, nem tanács- tagi funkció ellátására	0 óra 28 perc	1 óra 08 perc
- tanácstagi kötelezettsé- gekre	<u>0 óra 52 perc</u>	<u>1 óra 32 perc</u>
Társadalmi munka együtt:	1 óra 20 perc	2 óra 40 perc

A végeredményt leegyszerűsítve: a keresők a két és fél órányi szabadidejük felét, a nem-keresők a 11 órás szabadidejük egy-
negyedét fordítják vállalt társadalmi kötelezettségeik telje-
sítésére.

Ez a tény önmagában is mutatja, - különösen a keresőknél - a
tényleges áldozatvállalás mértékét: amugy is csekély szabad-
idejük felét a közösség érdekében végzett tevékenységük kötik
le. A vasárnapokat kivéve tehát hetenként átlagosan több mint
7 érárt száznak erre.

Összegezve a tanácstagi munkára fordított időt:

	Keresők		Nem-keresők	
	%		%	
legfeljebb napi fél óra	36	76	19	47
fél-egy óra	40		28	
egy-másfél óra	8		15	
másfél-két óra	15	24	19	53
két óránál több	1		19	

Mint hogy a keresők zöme legfeljebb napi egy órát, a nem-keresők többsége pedig napi 1 óránál többet fordít tanácstagi tevékenységre, jogosultnak érezzük, hogy az elemzéseknél a keresők és a nem-keresők szerint vizsgáljuk az időráfordítás hatásait. A továbbiakban az egyes kérdések vizsgálatánál ismertetjük mindhárom tényező - a körzetben lakás, a tanácstagság időtartama, s a foglalkozási viszonytal jelzett időráfordítás hatásait.

3. A tanácstag kapcsolata a választókkal =====

A tanácstagi funkció lényegéből következően a tanácstag egyik legfőbb hivatása, hogy választóit a tanácsban képviselje; azaz az egyének, családok, a különböző rétegek közösségi problémáit eljuttassa a nagyobb közösség - ez esetben a kerület egész lakosságát képviselő testület - elé, s ilymódon az általa képviselt, kisebb közösségek érdekeit a közös ügyek, érdekek integráns részévé tegye.

Ehhez mindenekelőtt az szükséges, hogy a tanácstag jól ismerje az egyének, családok gazdasági, szociális viszonyait, életkörülményeit, s ilymódon választókörzetének jellegzetes rétegeit. A tanácstagok, akik együtt élnek választóikkal, azonos házakban laknak, azonos üzletekben vásárolnak, azonos utcákon járnak, stb. a mindennapos tapasztalatból választókörzetük számos alapvető jellemzőjét ismerik. A mindennapos, személyes tapasztalatot azonban a tanácstagnak részben szélesebb áttekintést nyújtó, az összefüggések értelmezését segítő alapvető ismeretekkel kell megalapoznia, másrészt folytonosan kiegészíteni a választók tapasztalataival, információival, jelzéseivel. Mindez a tanácstag és a választók állandó és széleskörű kapcsolatait kívánja meg.

E fejezetben sokoldaluan elemezzük: milyen a tanácstag és a választók kapcsolatának mechanizmusa, milyen formák között, hogyan teremődnek kapcsolatok, ezek mennyire szélesek, milyen gyakoriak, jellegzetesen milyen információkat kap ilymódon a tanácstag.

	Keresők	Nem-keresők
<u>Szabadidő</u>	<u>2 óra 29 perc</u>	<u>11 óra 11 perc</u>

Ebből:

- a lakóhelyen, nem tanács- tagi funkció ellátására	0 óra 28 perc	1 óra 08 perc
- tanácstagi kötelezettsé- gekre	<u>0 óra 52 perc</u>	<u>1 óra 32 perc</u>

Társadalmi munka együtt: 1 óra 20 perc 2 óra 40 perc

A végeredményt leegyszerűsítve: a keresők a két és fél órányi szabadidejük felét, a nem-keresők a 11 órás szabadidejük egy-
negyedét fordítják vállalt társadalmi kötelezettségeik teljesítésére.

Ez a tény önmagában is mutatja, - különösen a keresőknél - a tényleges áldozatvállalás mértékét: amugy is csekély szabadidejük felét a közösség érdekében végzett tevékenységük kötik le. A vasárnapokat kivéve tehát hetenként átlagosan több mint 7 érat száznak erre.

Összegezve a tanácstagi munkára fordított időt:

	Keresők		Nem-keresők	
	%		%	
legfeljebb napi fél óra	36	76	19	47
fél-egy óra	40		28	
egy-másfél óra	8	24	15	53
másfél-két óra	15		19	
két óránál több	1		19	

Mint hogy a keresők zöme legfeljebb napi egy órát, a nem-keresők többsége pedig napi 1 óránál többet fordít tanácstagi tevékenységre, jogosultnak érezzük, hogy az elemzéseknél a keresők és a nem-keresők szerint vizsgáljuk az időráfordítás hatásait. A továbbiakban az egyes kérdések vizsgálatánál ismer-tetjük mindhárom tényező - a körzetben lakás, a tanácstagság időtartama, s a foglalkozási viszonytal jelzett időráfordítás hatásait.

3. A tanácstag kapcsolata a választókkal

A tanácstagi funkció lényegéből következően a tanácstag egyik legfőbb hivatása, hogy választóit a tanácsban képviselje; azaz az egyének, családok, a különböző rétegek közösségi problémáit eljuttassa a nagyobb közösség - ez esetben a kerület egész lakosságát képviselő testület - elé, s ilymódon az általa képviselt, kisebb közösségek érdekeit a közös ügyek, érdekek integráns részévé tegye.

Ehhez mindenekelőtt az szükséges, hogy a tanácstag jól ismerje az egyének, családok gazdasági, szociális viszonyait, életkörülményeit, s ilymódon választókörzetének jellegzetes rétegeit. A tanácstagok, akik együtt élnek választóikkal, azonos házakban laknak, azonos üzletekben vásárolnak, azonos utcákon járnak, stb. a mindennapos tapasztalatból választókörzetük számos alapvető jellemzőjét ismerik. A mindennapos, személyes tapasztalatot azonban a tanácstagnak részben szélesebb áttekintést nyújtó, az összefüggések értelmezését segítő alapvető ismeretekkel kell megalapoznia, másrészt folytonosan kiegészíteni a választók tapasztalataival, információival, jelzéseivel. Mindez a tanácstag és a választók állandó és széleskörű kapcsolatát kívánja meg.

E fejezetben sokoldaluan elemezzük: milyen a tanácstag és a választók kapcsolatának mechanizmusa, milyen formák között, hogyan teremődnek kapcsolatok, ezek mennyire szélesek, milyen gyakoriak, jellegzetesen milyen információkat kap ilymódon a tanácstag.

3.1. A tanácstag és a választók egyéni kapcsolata

A tanácstag és a választók egyéni kapcsolatainak formáit, gyakoriságát nem írta elő tételesen jogszabály. Az 1954 évi X. törvény a tanácstag kötelezettségéért azt írta elő, hogy

"d./ Választóinak közérdekű megbízásait a dolgozó nép érdekeinek figyelembevételével tájécsitse és következetesen előmozdítsa, hogy a dolgozók jogos panaszait megvizsgálják és orvosolják.

e./ Rendszeresen tartson fogadóórákat és más módon is erősítse kapcsolatát a lakósággal."...

"g./ Bevonja a lakosságot az állami feladatok megoldásába."

A választókkal tartandó kapcsolatokról a 2007/1967. /L.31./ sz. korm. határozat azt írta elő:

"9.§.b/ A tanácstag köteles közvetlen kapcsolatot teremteni a lakossággal. Ennek egyik formája a fogadóóra..."

1954.16. NET határozat előírása:

"41.§ A tanácstagok a tanácsülés után a Tanácsnak azokat a határozatait, amelyek a dolgozókat érintik, ismertetik. Ennek elősegítése érdekében a Végrehajtó Bizottság az ismertetésre kerülő határozatokat köteles a Tanácsülés után 5 napon belül írásban megküldeni minden tanácstagnak. Az ismertetés történhet a választókkal való személyes beszélgetés, tanácstagi beszámoló útján, az Állandó Bizottság munkaközben, az aktívák révén és a tömegkapcsolatok egyéb formáinak felhasználásával."

A jogszabályok tehát csak az egyéni kapcsolattartás kötelezettségét írták elő; s a kapcsolattartás egyik formáját határozták meg: a fogadóórákat, de a kapcsolattartás további formáit, gyakoriságát a tanácstagokra bízták. /A csoportos kapcsolatról - a beszámolóról - a későbbiekben lesz szó./

A vizsgált tanácstagoknál lényegében az alábbi egyéni kapcsolati formák alakultak ki:

- A választó megkeresi a tanácstagot. Ez bármilyen módon történhet: megállítja az utcán, telefonál a tanácstag lakására, vagy munkahelyére, felkeresi lakásán, stb.

- Ennek egyik speciális formája: a választó fogadóóráján keresi fel a tanácstagot.

- A tanácstag megkeresi a választót. Ez ugyancsak bármilyen módon történhet: megállítja az utcán, telefonál, felkeresi a lakásán, stb.

- Ennek egyik speciális formája: a családlátogatás.

3.1.1. Ismeretség a választókkal

A tanácstagok - amennyiben választókörzetükben laknak - már megválasztásuk előtt több-kevesebb szomszédot, környékbelit ismernek. Tanácstaggá választásától a legtöbb tanácstag természetes törekvése, hogy széleskörűbbé tegye kapcsolatait. A tapasztalatok szerint mindenek előtt a választókörzet szervezett közösségeivel, illetve azok vezetőivel /pártszervezet, lakóbizottságok/ igyekszik megismerkedni, mint közvetlen segítőtársaival. Az egyes választópolgárokkal, a családokkal a

személyes ismeretség természetesen hosszabb folyamat; az ismeretségi kör fokozatosan, évről-évre bővül.

Ahhoz, hogy egy tanácstag valamennyi választóját személyesen megismerje, átlagosan 714 emberrel kellene megismerkednie - a kerületben ugyanis átlagosan 714 választó tartozik egy-egy tanácstaghoz. /A legkisebb választókörzet létszáma 300, a legnagyobbé 1125 választó. A tanácstagok 82 %-ához 500-800 választó tartozik, 17 %-ához pedig 800-nál több./

De mielőtt a személyes ismeretség körét felmérnénk, mindenképp előtte azt kérdeztük meg a tanácstagoktól: hány választó tartozik körzetükhöz.

Természetesen nem számszerűen pontos adatot kértünk, csak megközelítő pontosságú becslést. A kapott válaszokat a tanácsnyilvántartásában szereplő pontos adatokkal hasonlítottuk össze. A két adat összevetése szerint a tanácstagoknak csupán 6 %-a tudta, hogy hány választója van; további 66 % túlbecsülte, 28 % pedig alábecsülte választói számát.

A fel vagy lefelé eltérés csekély mértékű /legfeljebb 10 százaléknyi/ a tanácstagok 26 %-ánál, közepes /11-30 százalékos tévedés/ a 39 %-nál, jelentős /a választók létszámának 30 %-ánál több/ a tanácstagok 29 %-ánál,

Vitatható lehet: el kell-e várni a tanácstagtól, hogy tökéletes pontossággal ismerje választói számát? Megítélésünk szerint választókörzetének alapvető információi közé tartozik, hogy tudja: hány választója van. A számszerű adatot nem kell naprakészen, teljes pontossággal ismernie, de a hozzávetőlegesen pontos ismeret minden tanácstagtól elvárható.

Kik tudják lényegében megfelelően - pontosan vagy csekély eltéréssel - hogy hány választójuk van?

Az elemzések azt mutatják - megerősítve az előkutatáskor kapott eredményt - hogy a választók számának ismerete nem függ egyik vizsgált tényezőtől sem; minden csoportban a tanácstagok mintegy 30 %-a mondott erősen pontatlan adatot.

A részletes eredményeket a 3.1. táblázat ismerteti.

A fenti - kissé iskolás számonkérésnek tűnő kérdéssel, illetve a kérdésre adott válaszokkal - ugyanakkor többféle közvetített információt kaptunk.

Az egyik: a választók számára vonatkozó ismeretek is alátámasztják, hogy a tanácstagokkal szemben nincs olyan határozott tanácsai és társadalmi elvárás, hogy alaposan, tényszerűen ismerjék választókörzetük sokféle adottságát. Ezt sokféle tapasztalat is mutatja. Ugy véljük, hogy a választók számáról kapott, több mint 70 %-ban többé-kevésbé pontatlan becslés is arra mutat, hogy a tanácstagok valószínűleg más, alapvető kérdésben sem tájékozottak jobban.

Talán a legjellemzőbb, hogy a tanácstagság időtartama mennyire közömbös ebben a vonatkozásban - holott azt lehetne hihetnők, hogy a sokéves tanácstagság során pontosul az adat, s legalább az erősen pontatlan becslések megszűnnek.

A másik jellegzetesség: a tanácstagok becsléseinek "szépitő" tendenciái. A választók számát 66 % becslte túl, kis eltéréssel 18, közepessel 27, jelentősen 21 %. Később visszatérünk a - másutt is jelentkező - szépitő becslések okaira.

Addig is annyit bocsátunk előre: minthogy nem lesz módunk rá,

hogy minden becslést tényadatokkal hasonlítsunk össze, a válaszokat kellő óvatossággal kell kezelnünk. Pontosabban: azaz a tudattal, hogy ugyszólván valamennyi becslés "szépitő" szándéku. Ezen belül azonban a válaszolók eléggé következetesek: az óvatosabbak, illetve a merészen becslők minden kérdésnél a maguk módján válaszolnak.

3.1.2. Az ismeretségi kör nagysága

A választók létszámára vonatkozó kérdés után arra kértük a tanácsstagokat, becsüljék fel, hogy választóik hány százalékát ismerik személyesen.

Előrebocsátjuk: noha az ideális állapot az lenne, hogy a választók személyesen ismerjék tanácsstagjukat, akit képviselőtükkel megbiztak, a gyakorlatban senki sem várja el a tanácsstagoktól, hogy minden választójukat ismerjék. Ez - különösen nagyvárosban, a tanácsstagi megbizatást társadalmi kötelezettségként végző emberek esetében - nem állitható fel normaként. A társadalmi, s a tanács elvárás ehelyett az, hogy a tanácsstag lehetőleg a választók minél szélesebb körét ismerje.

Mekkora a tanácsstagok ismeretségi köre?

A mintában szereplő tanácsstagok - nyilatkozatuk szerint - átlagosan választóik 60 %-át ismerik.

Az átlag azonban két szélsőséges tendenciát takar. A tanácsstagok mintegy negyede úgy véli, hogy a választók legfeljebb 30 %-át ismeri, mintegy negyede pedig úgy, hogy a választók nagy többségét vagy valamennyit.

A részleteket a 3.2. táblázat ismerteti.

Az adatok szerint - az előkutatás adataival egybehangzóan - az ismeretségi kör nagysága egyaránt függ a körzetben élés időtartamától, a tanácsstagság időtartamától, s a foglalkozási viszonyoktól. A három tényező azonban nem egyforma intenzitású: a legerősebb az összefüggés a tanácsstagi megbizatás időtartama szerint.

A választók több mint felét ismeri:

A körzetben élés időtartama szerint	%	A tanácsstagi megbizatás időtartama szerint	%	A foglalkozási viszony szerint	%
Nem lakik választókörzetében	46	1 - 4 éve	46	keresők	40
		5 - 8 "	53	nem keresők	74
Választókörzetében lakik	49	9 - 12 "	53		
		13 - 16 "	76		
- legfeljebb 10 éve	35	17 - 20	80		
- 10 évnél régebben	48				

A tanácsstagi megbizatás időtartama szerinti arányváltozás határozott tendenciái nagyon jól érzékelhetők.

Ez - megítélésünk szerint - azt jelenti, hogy az ismeretségi kör alakulását kevésbé határozza meg a körzetben élés időtartama. A körzet - bármilyen régen ott élő lakója alapvetően tanácsstagi funkciója révén kerül kapcsolatba a körzet lakóival, s minél régebben tanácsstag, annál nagyobb hányadukkal. Ennek egyik magyarázata az lehet, hogy - a falutól eltérően - Budapest, e jórészt nagyvárosi beépítésű, bérházas kerületé-

ben még a régen ott élők között sem létesülnek széleskörű szomszédsági kapcsolatok, ismeretségek. A tipikus inkább az, hogy egy-egy bérház lakói ismerik egymást, de már nem ismerik a szomszéd bérházban, vagy szomszédos utcákban élőket. Ez vonatkozik a tanácstagokra is. Ismeretségi körük - még saját becsült adataik szerint is - kevésbé függ attól, hogy mióta élnek a körzetben, mint attól, hogy mióta tanácstagok.

Az ismeretségi kör nagysága jelentősen függ a foglalkozási viszonyoktól, azaz az időráfordítástól is. Az előkutatáskor kapott adatok is elég jelentős eltérést mutattak /a keresők 52, a nem keresők 70 %-a ismerte választói több mint felét/ a különbség azonban kisebb volt, mint a tanácstagi időtartam szerint kapott arányoknál, az első és az ötödik ciklusban dolgozó tanácstagok között /38, ill. 75 % ismerte választóinak több mint felét./ Az új adatok birtokában a korábbi megállapítást módosítanunk kell: az ismeretségi kör nagyságában a foglalkozási viszonyoknak, illetve az ettől függő időráfordításnak csaknem akkora szerepe van, mint a tanácstagi megbízatás időtartamának.

3.2. A személyes kapcsolatok formái

Az "ismeretség" még eléggé tág fogalom, amelybe sokféle fokozat tartozik, a szoros együttműködéstől addig, hogy futólag ismerik egymást.

Ezért megpróbáltuk a kört kissé jobban körülhatárolni, a tanácstagi funkcióból következő egyéni és csoportos találkozókon résztvevők arányának felmérésével.

A tanácstag és a választók egyéni /személyes/ kapcsolatának minősítettünk minden olyan aktust, amikor a választó nem egyszerűen ismerőséhez, hanem tanácstagjához fordul /felkeresi a lakásán vagy fogadóóráján, otthon vagy munkahelyén felhívja telefonon, megállítja az utcán/, illetve, ha a tanácstag keresi meg - bármilyen formák között - választóját. Csoportos találkozásnak lényegében csak a beszámolókat tekintettük.

3.2.1. Egyéni találkozások

Az egyéni találkozások legáltalánosabb, legjellegzetesebb formája az, hogy a választók különféle ügyeikkel, panaszaiikkal, javaslataikkal felkeresik a tanácstagot.

A tanácstagok mintegy 60 %-a úgy becsüli, hogy hetenként átlagosan 1-5 választója keresi fel személyesen; ennél több választó látogatását 40 %-uk jelezte:

	fő	%
Nem keresik fel a választók	3	2
hetenként 1-3 választó keresi fel	51	36
hetenként 4-5 " " "	31	22
hetenként 6-10 " " "	33	23
hetenként 10-nél több " "	<u>24</u>	<u>17</u>
	142	100

A tanácstagok szerint az esetek csaknem 90 %-ában a választó személyesen keresi fel: 10 % a lakóbizottság útján tolmácsolja kérését, illetve a személyes látogatás mellett mintegy 10 % még a lakóbizottságot is "mozgósítja". A levélbeni jelentkezés mindössze két tanácstagnál fordult elő. Ez azt jelenti, hogy úgyszólván minden ügyel személyesen keresik fel a választóját a tanácstagot.

Az előkutatás során megvizsgáltuk: hetenként kb. hány választó keresi fel a tanácstagot. A kapott eredmény szerint a tanácstagok több mint fele /52 %/ találkozik hetenként 5-nél több választójával.

Ez az arány elég jelentősen változott - az új eredmények szerint a tanácstagoknak csak 40 %-a találkozik hetenként ötnél több választóval.

Az előkutatás adatai szerint a tanácstagot hetenként felkereső választók száma egyértelmű összefüggést mutatott a tanácstagi megbízatás időtartamával: minél hosszabb volt a tanácstagság időtartama, annál többen találtak hetenként 5-nél több választójukkal.

Erős összefüggést kaptunk a foglalkozási viszony szerint is: a nyugdíjasok 77, a keresők 38 %-a találkozott hetenként 5-nél több választóval.

Ezuttal egy lépéssel továbbléptünk. Most már nemcsak a tanácstagot felkereső választók számát vizsgáltuk, hanem a tanácstagoktól kapott becslést összehasonlítottuk a választók létszámával, s ilymódon a választók létszáma szerinti arányt vizsgálhattuk. Ilymódon számos új, figyelemreméltó jelenségről, összefüggésről kaptunk további információkat.

A tanácstagoktól kapott, egy hétre vonatkozó becslésekből kiszámítottuk: a választók kb. hány százaléka keresi fel őket évente, átlagosan. Feltételezzük, hogy a kapott becslések jó része túlzó - csakúgy, mint a választók létszámáról adott becslések voltak. Az éves átlagokká átszámított becslésekből az tűnik ki, hogy a tanácstagok 20 %-a évente valamennyi,

vagy csaknem valamennyi választójával, illetve ennek megfelelő létszámmal találkozik személyesen. Sőt a tanácstagok több mint 10 %-ánál azt az eredményt kaptuk, hogy választóik létszámánál jóval többen keresik fel őket /a szélsőséges esetekben a választók 180-250-330 %-a/.

A tanácstagot évenként felkereső választók aránya /a heti becslésekből átszámítva/

A választók közül	A tanácstagok fő	%	
senki	2	1	
1-10 százalék	17	12	
11-20 "	22	16	
21-30 "	24	17	65
31-40 "	17	12	
41-50 "	12	8	
51-60 "	11	8	
61-70 "	10	7	
71-80 "	3	2	22
81-90 "	2	1	
91-100 "	5	4	
100 % felett	<u>17</u>	<u>12</u>	12
	142	100	

A táblázat nemcsak túlzó becsléseket tartalmaz, hanem a gyakran hosszadalmas, nehézkes ügyintézés következményeit is: a tanácstagokat a választók mintegy 60 %-a egy-egy ügyben többször is felkeresi. A későbbiekben majd néhány tény segítségével igyekszünk a kapott adatokat realisabban értékelni. Sajnos, az adott vizsgálatnál nem juthattunk pontos tényadatokhoz, - ezek összegyűjtése egészen más módszereket igényelne.

Részletesen megvizsgáltuk, hogy ha a megismételt látogatásokat leszámítjuk, kb. mekkora a tanácstagot ténylegesen felkeresők aránya?^{x/}

^{x/} A tényleges gyakoriságok hozzávetőleges felmérése érdekében egy összehasonlítási módszert dolgoztunk ki, amellyel a többszörös érdeklődést igyekeztünk kiszűrni. Mindenekelőtt megállapítottuk, hogy a tanácstagnál mi a legjellegzetesebb három ügytípus, amelyekkel általában a választók felkeresik. Azt is megkérdeztük, hogy a három legjellegzetesebb ügyben a választók kb. hányszor jönnek érdeklődni, sürgetni stb.

Feltételeztük, hogy a tanácstag által felsorolt három fő ügytípus teszi ki évente a választókkal való találkozások mintegy 80 %-át, és kb. 20 %-ot tesznek ki a nem-típusos ügyek.

A további számításokhoz az 1. ügytípus arányát 35, a másodikét 25, a harmadikét 20 és a nem-típusos ügyek arányát ugyan csak 20 %-nak tekintettük.

Ennek alapján kiszámítottuk, hogy az azonos ügyekben többször érdeklődők mennyivel csökkentik a tanácstag személyes kapcsolatainak körét. Pl. az 1. típusú ügyekben 5-6-szor, a 2. típusú ügyben 2-3-szor, a 3. típusú ügyekben pedig nem érdeklődnek a választók. Azaz:

a tanácstag heti 5, azaz évi 260 látogatót jelzett. Ennek	
35 %-a /91 fő/ 5-6-szor jelenik meg, tehát valójában 18 főt,	
25 %-a /65 fő/ 2-3-szor " " " 39 "	
20 %-a /52 fő/ egyszer " " " 52 "	
20 %-a /52 fő/ ugyancsak egyszer jelenik meg	<u>52</u> "

együttesen tehát 156 főt

jelent; tehát a 260-as kör 156-ra csökken.

Ezután erről az új - a fentiek szerint csökkentett - számról állapítottuk meg, hogy ez a tanácstag választóinak hány százaléka.

Noha a tanácstag ideje szempontjából közömbös, hogy mindig új ügyekkel keresik-e fel, vagy pedig azonos ügyben járnak hozzá többször is érdeklődni, nem közömbös abból a szempontból, hogy a választók hány százalékkal találkozik személyesen.

A többszörös érdeklődés figyelembevételére után kapott arányokat a 3.3 táblázat ismerteti részletesen.

Itt csupán a kétféle arányt hasonlítjuk össze:

A tanácstagot évenként felkereső választók aránya	%	A tanácstag a választók hány százalékával találkozik személyesen	%	Különbség
Nem találkozik választóival	1	7		+ 6
A választók				
1-10 %-a	12	16		+ 4
11-20 "	16	24	60	+ 8
21-30 "	17	20	75	+ 3
31-40 "	12	9		- 3
41-50 "	8	6		- 2
<hr/>				
51-60 "	8	5		- 3
61-70 "	7	4		- 3
71-80 "	2	2		-
81-90 "	1	2		+ 1
91-100 "	4	5		+ 1
100 felett	12	-		-12

Néhány szóval utalunk a két adatsor változásainak jellemzőire:

- A tanácstagok zöme /60 %-a/ legfeljebb a választók 30 %-ával találkozik évente, s 73 %-uk legfeljebb a választók felével. Ez még mindig igen magas arány. Megítélésünk szerint az, hogy a tanácstagok évente a választók mintegy harmadával találkoznak személyesen, széles tömegkapcsolatot jelent.
- A választók több mint felével történő találkozások aránya szorványos, s bár valószínűleg ilyen is van, ez semmiképpen nem jellemző. A választók több mint 30 %-ával jelzett találkozások aránya - mint a "különbség" oszlop mutatja - úgyszólván mindenütt lecsökkent, s a 100 % feletti találko-

zások teljesen eltűntek. Mind ez azt mutatja, hogy a irreálisan magas arányok sokkal inkább jelzik a lassu, nehézkes, bonyolult ügyintézés, mint a tanácstagok tényleges kapcsolatait.

Végeredményben a tanácstagok átlagosan a választóik 29 %-ával találkoznak évente.

Mit mutatnak az arányok az általunk vizsgált tényezők szerint? Figyelemre méltó, hogy új adataink szerint nem függ a foglalkozási viszonytól, hogy a tanácstag választóinak mekkora körével találkozik.

Az előkutatáskor kapott eredmény szerint - mint már idéztük - a keresők 38, a nem-keresők 77 %-a találkozott hetenként ötnél több választójával. A választók létszámával összevetve azonban az tűnik ki, hogy a tanácstagot felkereső választók aránya a keresőknél és a nem-keresőknél úgyszólván teljesen megegyezik. /Most és a továbbiakban az azonos ügyben megismertelt látogatásokat leszámítva ismertetjük az arányokat./

A választók hány százalékával találkozik személyesen

Felkeresi a választók közül	Keresők %	Nem-keresők %
senki	4	11
1-30 %	61	60
31-50 %	17	10
51-100 %	18	19

Hasonlóan vizsgáltuk meg az összefüggést a körzetben élés időtartama szerint is. Az előkutatáskor - csupán a heti látogatók számát alapulvéve - azt találtuk, hogy a nem a körzetben lakók 45, a 10 éve ottlakók 33, a 10 évnél régebben ott-

lakók 61 %-át keresi fel hetenként ötnél több választó.

A választók létszámával összehasonlított arányok vizsgálata azt mutatja, hogy a nem a körzetükben lakók személyes találkozásai sokkal szűkebb körre szorítkoznak, mint a körzetükben lakóké:

	Nem lakik körzetében %	Körzetében lakik %
Felkeresi a választók közül		
senki	7	6
1 - 30 %	74	55
31 - 50 %	14	15
51 -100 %	5	24

A választókörzetben lakás időtartama azonban már nem mutat határozott különbséget:

	1 - 10 éve ott lakik %	10 évnél régebben %
Felkeresi a választók közül		
senki	10	5
1- 30 %	50	56
31- 50 %	5	17
51-100 %	35	22

azaz a hosszú helybenlakás révén nem teremődnek szorosabb kapcsolatok.

Az arányok kialakulásában a tanácstagi megbízatás időtartama viszont nem mutat olyan egyértelmű tendenciát, mint az előkutatás adatai szerint. Ugy tűnik, hogy a tanácstagok mintegy 60 %-ának már az első ciklusban kialakulnak kapcsolatai a választók mintegy harmadával; s a későbbi ciklusokban egyre töb-

ben érik el ezt a szintet. Ugyanakkor a 30 % feletti arány ciklusonként már csak nagyon kismértékben növekszik.

Azaz: már az első ciklustól kezdve lényegében ez a 30 %-os kör dominál, s ez az évek múlásával sem növekszik lényegesen.

A tanácstagság időtartama

Felkeresi a választók közül	1-4 %	5-8 %	9-12 %	13-16 %	17-20 év %
senki	9	7	-	-	10
1-30 %	59	60	66	70	50
31-50 %	13	15	20	18	10
51-100 %	19	18	14	12	30

3.2.2. A jellegzetes ügyek

Mint hogy a tanácstag felkeresése rendszerint valamely konkrét ügyvel kapcsolatos, a tanácstagoktól ismételtlen megkérdeztük, hogy általában milyen típusu ügyekkel keresik fel őket választóik. Három ügy-típust sorolhattak fel. Az első helyen, azaz a leggyakoribb ügyként 44 %-uk jelölte meg a lakásügyeket, 40 % pedig az IKV ügyeket. /Megjegyezzük, hogy a lakásüggyel jelentkezőket általában elutasítják, s közlik, hogy a vb. lakásosztályához kell fordulniok. Az IKV ügyekkel azonban - a tanács többszöri "lebeszélése" ellenére - a legtöbb tanácstag foglalkozik./ Második leggyakoribb ügyként ugyancsak az IKV és a lakásügyek szerepeltek /35 és 18 %-nál/, harmadik leggyakoribbként pedig az együttélési panaszok /21%/ és a szociális ügyek /14 %/.

A három leggyakoribb ügytípust összevonva a sorrend:

1. IKV ügyek a tanácstagok 85
2. Lakásügyek " 76
3. Házi rend, együttélési panaszok " 48
4. Szociális problémák " 18 százaléknál tartozik

a tipikus ügyek közé.

/Megjegyezzük; ez a sorrend - s nagyjából az arányok is azonosak az előkutatáskor kapott eredménnyel./

Tipikus ügyként már csak néhány tanácstagnál jelentkeztek a kereskedelemmel és a szolgáltatásokkal kapcsolatos ügyek /16 tanácstagnál/, a közrend, közbiztonság védelmével kapcsolatos ügyek /10 tanácstagnál/ és a kommunális jellegű ügyek /járda, csatornázás, játszótér, stb./ ugyancsak 10 tanácstagnál tartoztak a tipikus ügyek közé.

Az ügytípusok egyúttal a kerület lakóinak jellegzetes igényét, kívánságait jelzik, azt, hogy miben várnak megoldást a tanácstól, segítséget a tanácstagtól.

Másfelől: a tipikus ügyek - elsősorban a lakáskarbantartással kapcsolatos ügyek, s a lakáskérelmek - tömeges volta sok mindenben meghatározza a tanácstagok lehetőségeit: a lakosság számára elemi szükségletek kielégítése érdekében kell tevékenykedniök.

Ez egyúttal sokféle következménnyel jár.

Egyfelől: azt jelenti, hogy a tanácstag zömme egyoldalú információkat kap: aprólékosan megismeri a hozzá forduló egyéni lakáskörülményeit, a lakások karbantartásának sokféle, kisebb-nagyobb igényét, s az igények kielégítésének sokféle nehézségét, de jórészt csak ezt. A hozzá forduló ügyeiből

kapott információk most részben az objektív körülmények, részben az ezzel összefüggésben kialakult gyakorlat eredményeként változatlanul a lakás- és karbantartási igényekre koncentrálnak.

Kétségtelen, hogy ezek nagyon fontos információk a választók életkörülményeiről. A tanácstagok az az elsődleges kötelessége, hogy ezeket - mint választóközösségének jellegzetes problémáit - a tanács elé terjessze, hogy ilymódon azok a közösség megoldandó feladatainak részévé váljanak.

Csak hogy éppen e kétfajta ügyben tulajdonképpen szükségtelen az újabb információ, mindkettő évtizedek óta fennálló, csak nagyon lassu javulást ígérő probléma. Mindkettő megoldásához - számos egyéb feltételen túl - elsődlegesen anyagi eszközök kellene, amelyekkel - részben az ország teherbíróképességétől is függően - a kerületi tanács csak korlátozottan rendelkezik. Ennek megfelelően alakult ki az ügyek intézésének mechanizmusa; a lakáselosztás rendszere, s a karbantartások lebonyolítása egy sajátos szolgáltató intézmény, az IKV feladatkörében.

Csak hogy e két intézményesített forma az igények, és a kielégíthetőség feszültségei miatt képtelen jól szabályozott, egyértelmű szakigazgatási elvek szerint működni. Minthogy a szabályokat kényszerítő okok, különféle, okkal vagy anélkül preferált érdekek miatt figyelmen kívül kell vagy lehet hagyni, szükségképpen kialakul a szabályokba beavatkozás lehetősége, s a "beavatkozók" köre.

A tanácstagokat úgy tekintik a lakosság, mint akik - helyze-

tüknél fogva - a "beavatkozni tudók" közé tartoznak; s lényegében így tekintik magukat a tanácstagok is. A közbenjáró szerep különös fontosságot kap a legnehezebben intézhető ügyekben /lakás, IKV/ de sokkal általánosabban, úgyszólván minden ügyintézésnél megjelenik, mint a választók elvárása. A lakosok tulajdonképpen protektort remélnek a tanácstagban, aki a testülethez tartozásával tud súlyt, nyomtatékat adni az egyéni kérelemnek.

A tanácstagok - sokak miatt - mintegy kötelességszerűen vállalják a protektori, közbenjáró szerepet. Részben, mert valóban kötelességüknek tekintik az állampolgárok segítségét. Másrészt, mert a konkrét segítségnyújtáson túl ez a közbenjáró, beavatkozó szerep adja a lakosság előtt funkciójuk presztizsét, tekintélyét. Továbbá, mert az esetek nagy részében önmaguk előtt is ilymódon igazolódik a funkció presztizse; a másfajta presztizs-tényezők hiánya vagy gyengesége miatt rendszerint ez a leginkább kézzelfogható bizonyíték arra, hogy ők az államhatalmi testület tagjai.

A hatékonyabb presztizs-tényezők hiánya is okozza, hogy a tanácstagok ebben a közbenjáró szerepben érzékelik leginkább szerepük, funkciójuk fontosságát, s közbenjárási készségükkel, az eredményes ügyintézéssel igyekeznek a lakosság, s önmaguk előtt "bizonyítani".

Hangsúlyozzuk: ez a szerepkör természetesen velejárója mindenfajta választó-képviselő kapcsolatnak; a választók mindig is igénylik a segítséget attól, akit ügyeik képviselétével megbíztak, s a megválasztottaknak mindig is kötelességük

lesz a közbenjárás, a segítségnyújtás választóik különféle ügyeiben.

A problémát inkább abban látjuk, hogy -különféle okok miatt- az ügyintéző, közbenjáró szerepe túl nagy hangsúlyt kap a tanácsstagok tevékenységében; esetenként ez válik uralkodóvá.

A problémára még más összefüggésben is visszatérünk, s a fenti megállapításokat többféle tényezővel igyekszünk majd alátámasztani. A fentieket támasztja alá mindenekelőtt maguknak a tanácsstagoknak a véleménye. Több tényezőt soroltunk fel, a rangsorolást kértünk: véleménye szerint a tanácsstag tekintélye mivel növelhető a leghatékonyabban a választók körében?

A tanácsstagok nagy többsége, 83 %-a szerint: a konkrét ügyek elintézésével. A második tényező - a tanácsban a körzet fontosabb ügyeinek hatékony képviselése - már csak 36 %-uk szavazatát kapta. Mind ez érthetővé teszi, hogy a tanácsstagok fontosnak tekintik a közbenjárást, s annak eredményességét. Saját becslésük szerint - ügytípusok szerint változóan - de átlagosan az ügyek 16 %-ában nem értek el eredményt; de az ügyek több mint 70 %-ában eredményes közbenjárásuk.

Az eredményesség mértéke ügytípusonként:

	I.	II.	III.	Atlagosan
	x/ ügytípusban a tanácsstagok %-ánál			
Nincs tipikus ügy	1	2	25	9
Nem ér el eredményt	14	21	13	16
Közbenjárása eredményes az esetek				
1 - 25 %-ban	32	25	11	23
26 - 50 "	14	85	15	77
51 - 100 "	39	37	35	62
				15
				37
				73

x/
Mint korábban jeleztük, az első ügytípusban szereplő, leggyakoribb ügyek 44 %-a lakásügy, 40 %-a pedig IKV kérelem, 9 % az együttélési panasz; a második leggyakoribb ügyek a tanácsstagok 36 %-ánál ismét IKV, 26 %-ánál lakásügyek, 18 %-ánál együttélési panaszok. A harmadik helyen a leggyakoribbak az együttélési panaszok /a tanácsstagok 21 %-ánál/ a szociális ügyek /14 %-ánál/ és ismét az IKV ügyek /9 %-nál/ minden egyéb ügy jellegzetes, tipikus ügyként csak szorványosan fordul elő.

Az előkutatáskor megvizsgáltuk: melyek azok az ügyek, amelyekben a tanácsstagok a legtöbb, illetve a legkevesebb eredménnyel járnak közbe? A tipikus ügyek közül a szociális problémák 71, a házirenddel, együttélési panaszokkal kapcsolatos ügyek 69, az IKV ügyek 51 %-ában értek el érdemleges eredményt. A legkevesebb eredményt a lakásügyekben /20 %/ a közellátás, köztisztasággal /30-33 %/, és a szabálysértésekkel kapcsolatos ügyekben értek el.

Ezt az összehasonlítást ezuttal nem végeztük el, de az eredményességről kapott adatok valószínűsítik, hogy egy év alatt jellegükben nem változtak az eredményesen, illetve a kevésbé eredményesen intézhető ügyek. A most vizsgált összefüggés

szempontjából inkább azt látjuk fontosabbnak, hogy a tanácstagok - a várható eredményességre tekintet nélkül - valóban kötelezettségszerűen foglalkoznak a lakosság minden ügyével, amivel csak hozzájuk fordulnak.

Más kérdés, hogy az ügyekből mi és hogyan válik "közösségi ügyé", s mi marad meg az egyéni ügyintézés szintjén, amiben a tanácstag csak az egyén és a szakigazgatás között közvetít, s nem a testülethez. Ennek vizsgálatára - ami egyébként szorosan összefügg a tanács önkormányzati jellegével - ezuttal nem vállalkozhattunk; bár éppen az önkormányzati jelleg kibontakoztatása sürgetné ezeknek az összefüggéseknek felderítését is.

3.2.3. Tanácstagok a választóknál - a családlátogatás

A tanácstag - részben a választók kezdeményezésének folytatásaként -, a rábizott ügyekről adandó tájékoztatás céljából keresi meg választóit.

Ugyszólván minden tanácstag kötelességének tekinti, hogy tájékoztassa választóit az ügyintézés eredményéről. A tanácstagok zöme többféle módszert is igénybe vesz /elmegy a választó lakására, telefonál, levelet ír, üzen a lakóbizottság útján, stb./

A tanácstagok 70 %-a aktív módszereket választ és csupán mintegy 10 % alkalmaz csak "passzív" módszert /megvárja, amíg találkoznak, vagy amíg a választó ismét jelentkezik, esetleg egyáltalán nem értesíti a választót/; 20 % módszerében keverednek az aktív és a passzív formák. Összességükben az aktív formák vannak túlsúlyban.

Az aktív, illetve passzív módszer alkalmazásában nincs külön-

ség a foglalkozási viszony szerint: a keresők 71, a nemkeresők 70 %-a választja az aktív, 10, illetve 8 % a passzív formát.

Talán helyzetükből következően a nem körzetükben lakók nagyobb arányban /74 %/ választják az aktív formákat, amint az ottlakók /64 %/: a passzív formák aránya mindkét csoportnál egyaránt 9 %.

A tanácstag időtartamától függően nincs értelmezhető különbség. /Az aktív formákat választja az első ciklusban dolgozók 68 %-a, majd ciklusonként: 81, 47, 65 és 80 %./

Egyértelműen a tanácstag a kezdeményező a családlátogatások esetében. Noha ezt sehol sem írták elő számukra, a tanácstagok zöme kötelességének érzi, hogy - tanácstagi minőségben - választóit otthonukban is felkeresse. A családokat - több-kevesebb rendszerességgel - a megkérdezett tanácstagok mintegy 70 %-a látogatja. Ez alkalommal felmértük a családlátogatások célját: az esetek mintegy 25 %-ában azért megy el a tanácstag a családhoz, hogy valamely ügy intézéséről adjon tájékoztatást. Az esetek további, mintegy 30 %-ában ezt összekötik a legközelebbi beszámolóra való meghívással. A látogatások csupán 6 %-a történt azzal a kifejezett céllal, hogy a tanácstag személyesen ismerkedjék meg választóival, tehát, hogy bővítse személyes ismeretségi körét.

A tanácstagokat arra kértük, becsüljék fel, hogy kb. hány család tartozik körzetükhöz. Közlésük szerint

100-200 család tartozik a tanácstagok	8 %-ához,
200-300 " "	37 " "
300-400 " "	35 " "
400-500 " "	10 " "
500-nál több " "	6 " "
nem tudta	4 %.

A meglátogatott családok számát összehasonlítottuk a fenti adatokkal. Eszerint a vizsgálatot megelőző egy év alatt a tanácstagok a körzetükben élő családok átlagosan 12 %-át látogatták meg.

Mégpedig:	A tanácstagok %-ában	
Nem látogatott családot	27	
1-10 %-át látogatta	35	55
11-20 %-át " "	20	
21-30 " "	8	
31 %-ánál többet	10	

Az ugyancsak feltételezhető szépítő becslések ellenére kitűnik, hogy a tanácstagok zöme a családok legfeljebb 20 %-ához jutott el egy év alatt.

A családlátogatások arányát a 3.4 tábla ismerteti.

Foglalkozási viszony szerint vizsgálva az arányokat, a leginkább figyelemreméltó az, hogy bár a keresők közül többen nem látogatják a családokat, s a meglátogatott családok aránya is kisebb, mint a nem-keresőknél; a különbségek a vártnál - és az előkutatáskor kapott adatoknál - jóval kisebb.

Az előkutatáskor kapott adatokhoz képest a leglényegesebb eltérés az, hogy míg akkor minden idős tanácstag /a nyugdíjasok, illetve a 17-19 éve tanácstagok/ látogatta a családokat,

a kerületben ez nem általános: az idős tanácstagok mintegy 20 %-a mellőzi ezt a formát.

A választók között lakás - úgy tűnik - kihat a családlátogatásra is: az ott lakók nagyobb arányban látogatják a családokat, mint azok, akik nem laknak választókörzetükben.

A tanácstagság időtartama szempontjából nem találtunk jól értelmezhető különbséget. Inkább csak valamiféle ciklikusság érzékelhető: a családok 1-20 %-át látogatja minden csoportban a tanácstagok többsége. Ez a többség ciklusonként így alakul: 52, 55, 73, majd 47, 50 %.

Talán némi információt ad annak vizsgálata is, hogy kik nem látogatják a családokat:

A körzetben élés időtartama szerint	%	A tanácstagi megbíztatás időtartama szerint	%	A foglalkozási viszony szerint	%
Nem lakik körzetében	32	1-4 éve	28	keresők	29
		5-8 "	33	nyugdíjasok	21
		9-12 "	13		
körzetében lakik	24	13-16 "	23		
		17-20 "	20		
- legfeljebb 10 éve	20				
- 10 évnél régebben	25				

Indoklasként a legtöbben arra hivatkoznak, hogy a családlátogatást nem tartották fontosnak, néhányan időhiányra, de mindössze csak heten arra, hogy a választók nem fogadják szívesen a látogatást.

A családlátogatások folytatását egyébként a 70 % tervezi.

Ez alkalommal felmértük a családlátogatások átlagos időtarta-

mát is. A tanácstagok 27 %-a nem látogatja a családokat, akik látogatják, azoknál az átlagos időtartam 44 perc.

A tanácstagok zöme /41 %/ 10-30 percet szán a látogatásra; félórát-egyórát 25 %, egy óránál többet a tanácstagok 7 %-a. Megkérdeztük azt is, hogy milyen rendszerességgel látogatják a családokat. A látogatás alkalomszerű a tanácstagok 32 %-ánál, tervszerű, rendszeres a 25 %-nál, főként a beszámolók előtt látogatja a családokat 16 %.

Az arányokban a vizsgált ismérvek szerint nincs lényeges különbség.

A családlátogatásról kapott információkat összegezve azt állapíthatjuk meg, hogy

- a foglalkozási viszony szerint sem a rendszeresség, sem az időtartam, sem a meglátogatott családok arányában nincsenek lényeges különbségek. A különbség mindössze annyi, hogy a nem-keresők közül valamivel többen látogatják a családokat tervszerűen, a családok valamivel szélesebb körét látogatják, s több időt töltenek a látogatással. Ez - mint az előkutatás-kor is megállapíthattuk - feltehetően összefügg azzal is, hogy a nem-keresőknél a családlátogatás kellemes időtöltésnek is minősülhet, míg a keresők nehezebben szakítanak időt a többnyire időigényes kapcsolattartásra.

- Ugyiszlóván minden szempontból hátrányosabb helyzetben vannak a nem a körzetükben lakók; sokuk egyáltalán nem látogat családokat, akik látogatják, azoknál ez többnyire alkalomszerű, lényegében a panaszügyek intézésével kapcsolatos. Az időtartam is ennek megfelelően alakul: legtöbbjük félórán be-

lülí látogatásra szorítkozik.

- A tanácstagi megbízatás szempontjából a legjellemzőbb, hogy a legfiatalabb és a legidősebb tanácstagok látogatásai a leginkább tervszerűek, de sem a meglátogatott családok arányában, sem az időtartamban nincs jellegzetes különbség.

3.2.4. A fogadóóra

A tanácstag és a választó személyes találkozásának szervezett formája a fogadóóra. Fogadóórát - a VIII.Kerületi Tanács VB. 1967-ben kiadott irányelvei szerint - nem kötelesek tartani a tanácstagok. Megtartását azonban ajánlják, elsősorban a nem a választókörzetükben lakóknak.

A megkérdezett tanácstagok 90 %-a havonként egyszer fogadóórát tart, bár a többség tapasztalata az, hogy a fogadóórán kevesebben keresik fel őket, mint egyébként otthonukban, munkahelyükön stb. Akik nem tartanak fogadóórát, azzal indokolják, hogy a választók bármikor felkereshetik őket, nincs szükség külön, meghatározott időpontra.

A fogadóórák látogatottságáról kialakult tapasztalatokat a 3.5. táblázat ismerteti.

A számszerű adatok alapján úgy tűnik, hogy a fogadóóra három csoportnál kap szerepet:

1./ Akik nem laknak körzetükben. Ebben a csoportban a legmagasabb azok aránya, /32 %/, akiket a választók általában a fogadóórán keresnek fel /az ottlakóknál csak 13 %/.

2./ Az új tanácstagok. 24 %-ukat inkább a fogadóórán keresik fel a választók /a legrégebbi tanácstagok közül csak 11 %-ot/.

mert valószínűleg így egyszerűbb az ismerkedés. A találkozások később válnak kötetlenebbé - a harmadik ciklusban dolgozó tanácstagok 80 %-át már nem a fogadóórán keresik fel a választók.

3./ A keresők. 23 %-ukat keresik a választók általában a fogadóórákon /a nem-keresők 11 %-át/. Míg a keresők csaknem negyedénél a választókkal való találkozások zöme a fogadóórákra koncentrálódik, addig a nem-keresőket, akik megtalálhatók minden nap, s úgyszólván a nap minden órájában, inkább otthon keresik választóik.

A kezdeményezés szempontjából némileg vitatható, hogy a fogadóóra a tanácstag, vagy pedig a választók kezdeményezését jelenti-e. Egyfelől kétségtelenül a tanácstagok kezdeményezése, akik - noha belátásukra van bízva, hogy tartanak-e fogadóórát vagy sem, - általában havonta egyszer meghatározott időpontot biztosítanak arra, hogy választóik felkereshessék őket. Másfelől: a választók vagy élnek ezzel a lehetőséggel, vagy nem.

Mint az előzőkből kitűnt, a választók többsége nem a fogadóórán keresi fel tanácstagját. Továbbá: a tanácstag a fogadóóra rendszeresítésével tulajdonképpen csak egy speciális formát nyújt ahhoz, hogy őt a választók megkereshessék. Tehát, ha a kapcsolatok kezdeményezését vizsgáljuk, megengedhető, hogy a fogadóórán a megjelenést is a választók kapcsolatteremtő igényeként kezeljük.

3.3. Közvetítő a tanácstag és a választók között:
a lakóbizottság

Mindazoknak, akik jól ismerik a nagyvárosokban működő tanácstagok tevékenységét, nem lesz meglepő a felvétel adataiból kibontakozó kép a lakóbizottságok sajátos, a választók és a tanácstag kapcsolatában betöltött nagy szerepéről.

A lakóbizottság tulajdonképpen a választó és a tanácstag személyes kapcsolatai közé iktatódott "közvetítő állomás", amely összegyűjti és továbbítja a tanácstaghoz egy vagy néhány házlakóinak sokféle ügyét.

E "közvetítő állomás" hatékony működését elsődlegesen a nagyvárosi életforma igényli. A tanácstag nem képes többszáz választóval rendszeres, személyes kontaktust tartani; de tud néhány, vagy néhány tucat lakóbizottsággal, illetve lakóbizottsági összekötővel.

A kapcsolat élő, állandó voltát elsősorban maguk a tanácstagok igénylik, főként azért, mert ily módon némiképp pótolhatják, helyettesíthetik a választóikkal való egyéni kapcsolatokat.

A kerületben 1200 lakóbizottság működik, 4288 taggal.

A vizsgálatba bevont tanácstagok 3 %-ához nem tartozik lakóbizottság. Egy-egy tanácstag választókörzetében a legkevesebb 4, a legtöbb 32 lakóbizottság.

A megoszlás:

Nem tartozik lakóbizottság a tanácstagok	3 %-ához;
1-10 lakóbizottság tartozik	" 70 "
11-20 " "	" 24 "
21-nél több " "	" 3 "

Mint majd a későbbi összehasonlitásokból látni fogjuk, a tanácstagok legáltalánosabb, leggyakoribb kapcsolata a lakóbizottságokhoz, illetve a lakóbizottsági összekötőkhöz fűződik: valamennyi intézmény, szervezet közül ezt tartják a tanácstagok a legfontosabbnak. A későbbi összehasonlitásoknál majd ismertetjük a részletes adatokat. Közülük, mint dominálót emeljük ki itt a tanácstag és a lakóbizottság kapcsolataira vonatkozókat. Jellemző, hogy a tanácstagok 94-95 %-a rendszeres és szoros kapcsolatot tart a lakóbizottsággal és különösen a lakóbizottsági összekötővel: nagyrészek legalább havonta egyszer /de esetleg hetenként, kéthetenként, sőt van, aki naponta/ találkozik velük.

Adatszerűen:

	A találkozások gyakorisága a tanácstagok %-ánál	
	a lakóbizottságokkal	a lakóbiz. összekötővel
legalább havonként	80	91
legalább negyedévenként	<u>14</u>	<u>4</u>
Együtt:	94	95

Bár csak árnyalatnyi különbségek vannak, az általunk vizsgált tényezők hatása mégis jól érzékelhető:

A találkozás gyakorisága a tanácstagok %-ánál

A körzetben élés időtartama szerint	a lakóbizottságokkal			a lakóbizottsági összekötővel		
	ha- von- ta	legalább negyed éven- ként	együtt	ha- von- ta	né- ven- ként	együtt
Nem lakik körzetében	67	19	86	82	9	91
körzetében lakik	84	12	96	94	2	96
-legfeljebb 10 éve	100	-	100	100	-	100
-10 évnél régebben	81	13	94	96	-	96
<u>A tanácstagi megbizatus időtartama szerint</u>						
1-4 éve	75	16	91	91	2	93
5-8 "	88	7	95	92	5	97
9-12 "	86	14	100	93	7	100
13-16 "	77	17	94	88	-	88
17-20 "	60	30	90	80	20	100
<u>A foglalkozási viszony szerint</u>						
keresők	80	16	96	91	3	94
nem-keresők	78	11	89	87	6	94

Mint a számok mutatják: a körzetükben élők kapcsolatai ezúttal is jóval intenzívebbek, mint a nem ott élők: de a körzetben lakás időtartama ezúttal nem játszik szerepet.

A tanácstagi megbizatus időtartama szerint ismét érzékelhetjük, az aktivitás változását: a harmadik ciklusig emelkedik, a negyedik-ötödik ciklusban csökken.

A foglalkozási viszony szerinti elemzés a keresők nagyobb aktivitását mutatja, azt, hogy számukra fontosabb a kapcsolat, amely összegyűjtve ad sokféle információt, mint a nem-keresőknek, akik közvetlenebb módon, a személyes kapcsolatok révén is inkább hozzájutnak az információkhoz, vagy esetleg kevésbé is igénylik azokat. A tanácstagok csaknem 90 %-a rendszerűen találkozik a lakóbizottságokkal, a kapcsolatot nagyon kevesen bizzák a véletlenre, alkalmi találkozásokra.

A találkozásokat zömmel a tanácstagok kezdeményezik: általában felkérlik a lakóbizottságot, hogy értesítsék az ülések időpontjáról. A gyakorlat lényegében kialakult: a lakóbizottság mindig meghívja a tanácstagot, mert ők is úgy értékelik, hogy kölcsönös egymásra utaltságról, egymás kölcsönös támogatásáról van szó, egyúttal a legjellegzetesebb információs csatornáról a lakók - lakóbizottságok - lakóbizottsági összekötők és a tanácstag között. Jellemző, hogy a lakóbizottsági összekötővel a tanácstagok többnyire valamely konkrét ügy intézése kapcsán találkoznak. A találkozások célja a tanácstagok 47 %-ánál konkrét ügy intézése, 9 %-uknál általános tájékozódás, s 40 %-uknál a kettő rendszerint együtt történik: a konkrét ügyek intézésekor igyekeznek általánosabban is tájékozódni.

A tanácstagok - akikhez ezen az információs csatornán keresztül áramlik a lakosság sokféle kommunális, szociális, együttélési problémája, lakásügyek, a társadalmi munka szervezése stb. - általában elégedettek az együttműködéssel.

A tanácstagok 80 %-a úgy érzi, hogy kapcsolata a lakóbizott-

ságokkal megfelelő; 11 % szerint több találkozóra, szorosabb kapcsolatra lenne szükség, s mindössze 7 % elégedetlen.

Az elégedettség érthető. Arra a kérdésre, hogy kitől kapták eddig a legtöbb segítséget, első helyen a lakóbizottságok szerepelnek. A felsoroltak széles - bár inkább csak szorványosan előforduló - köréből kiemelkednek a lakóbizottságok: a tanácstagok 58 %-a sorolta őket a legtöbb segítséget adók közé.

3.4. Csoportos kapcsolat: a beszámoló

A tanácstag beszámolási kötelezettségének gyakoriságát tételen rögzítette jogszabály:

A 2007/1967. /I.31./ Korm.határozat szerint:

"9.a./ A tanácstag évenként egy ízben köteles beszámolni a választóknak a tanács működéséről, saját tanácstagi munkájáról, s a választók közérdekű megbízásainak teljesítéséről."

A megkérdezett tanácstagok 97 %-a eleget tett beszámolási kötelezettségének. Csupán öten nem tartottak beszámolót: hárman személyes ok - tartós betegség, távollét, stb. miatt - két új tanácstagnál pedig még nem került sor a beszámolásra.

A beszámolókon - a tanácsnál nyilvántartott adatok szerint - a választóknak átlagosan 12 %-a vett részt /ez a fele az egy évvel korábban, az előkutatáskor kapott átlagnak./ A legkisebb arányú részvétel 3, a legnagyobb 44 %-os volt.

A részvevők aránya:	A tanácstagok %-a
nem tartott beszámolót	4
A beszámolón a választók	
1-10 %-a vett részt	42
11-20 " " "	39
21-30 " " "	12
30-44 " " "	3

A részleteket a 3.6. táblázat ismerteti.

Kiknek a beszámolóit a legkevésbé, s kiké a leginkább látogatottak?

A látogatottság aránya nyilvánvalóan összefügg a tanácstag egész tevékenységével. Mint korábban, ezúttal sem volt módunk megvizsgálni, hogy milyen okok magyarázzák a beszámolók általában alacsony látogatottságát. Néhány tényezőre azonban adataink is felhívják a figyelmet.

Tekintsük át a két jellegzetes csoportot: akiknek beszámolóján a választóknak kevesebb mint 10 %-a vett részt, és akiknél a választók 11-20 %-a jelent meg.

A választóknak kevesebb mint 10 %-a vett részt a beszámolón

A körzetben élés időtartama szerint	%	A tanácstagai megbíztatás időtartama	%	A foglalkozási viszony szerint	%
Nem lakik körzetében	51	1-4 éve	45	kereső	48
		5-8 "	48	nem-kereső	28
Körzetében lakik	39	9-12 "	33		
		13-16 "	29		
-Legfeljebb 10 éve	20	17-20 "	30		
-10 évnél régebben	44				

A választóknak 11-20 %-a vett részt a beszámolón

A körzetben élés időtartama szerint	%	A tanácstagai megbíztatás időtartama	%	A foglalkozási viszony szerint	%
Nem lakik körzetében	32	1-4 éve	37	keresők	35
		5-8 "	36	nem-keresők	49
Körzetében lakik	40	9-12 "	33		
		13-16 "	47		
-Legfeljebb 10 éve	65	17-20 "	70		
-10 évnél régebben	34				

Az adatok azt mutatják, hogy a beszámolók látogatottságában mindhárom, általunk vizsgált tényező szerepet játszik.

Az általános tendenciák azonosak az előkutatáskor kapott eredményekkel, bár néhány új részlet-adat új jelenségekre is felhívja a figyelmet.

A körzetben lakás láthatóan elég jelentősen befolyásolja a látogatottságot. A nem a körzetükben lakók beszámolóit iránt sokkal kisebb az érdeklődés: a tanácstagok több mint felénél a választók legfeljebb 10 %-a vett részt a beszámolón, s egyetlen olyan sincs, akinél a választók több mint 30 %-a részt vett volna. A körzetükben élők többségénél a választók legalább 11-20 %-a ott volt a beszámolón. Ugyanakkor: a körzetben lakás időtartama már nem játszik szerepet.

Meghatározó szerepe van a tanácstagság időtartamának: a régebbi tanácstagok beszámolóin általában nagyobb arányban vesznek részt a választók. A fenti táblázatok nem tartalmazzak két további adatsort /a részletes adatokat, mint jeleztük, a 7. táblázat ismerteti/, amelyek két további jelenséget mutatnak. Az egyik a 9-12 éve dolgozó tanácstagoknál a legma-

gasabb a beszámolón résztvevők aránya. A másik: a negyedik és az ötödik ciklusban dolgozóknál csökken a választók érdeklődése: a negyedik ciklusban dolgozók közül senkinél sem volt 30 %-nál, az ötödik ciklusban dolgozó tanácstagoknál pedig 20 %-nál magasabb részvétel.

Könnyen lehet, hogy ezek speciális okokkal összefüggő, s nem általánosítható jelenségek. Mégis, több - egyenlőre inkább csak apró jelzés mutat arra, hogy a harmadik ciklus után az aktivitás sok területen csökken - s ez visszatükröződik a beszámolók látogatottságában is. /A kérdésre, általánosabb formában, a fejezet összefoglalójában visszatérünk./

Meghatározó szerepe van a foglalkozási viszonyoknak is: a keresők csaknem felénél a választók legfeljebb 10 %-a vesz részt a beszámolón, a nem-keresők nagy többségének beszámolóit jóval népesebbek. Viszont a nem-keresők egyikénél sem volt 30 %-nál több választó a beszámolón - 30 % feletti részvétel kizárólag a keresők körében található.

Az előkutatáskor feltételeztük: a nem-keresők beszámolóit esetleg azért látogatottabbak, mert a nem-keresők /zömmel nyugdíjasok/ több időt szánhatnak a választók személyes meghívására, mint a kereső foglalkozásuak.

Ezúttal megvizsgáltuk: valóban a nem-keresők aktívabb előkészítő munkája eredményezi-e a különbséget?

Az adatok birtokában a feltételezést el kellett vetnünk.

Mindenkitől megkérdeztük: milyen módon hívja meg a beszámolóra választóit.

A tanácstagok zöme /74 %/ nem vesz részt közvetlen az előké-

zakban elhelyezett értesítésekkel, személyre szóló, írásos meghívóval, stb. Emellett a tanácstagok 20 %-a szól személyesen is választóinak, családlátogatásokon, alkalmi találkozásokon, de csak 2 % keresi fel külön a meghívás céljával választóit. /Ez összhangban van a családlátogatásokról szóló adatokkal: a tanácstagok mintegy 30 %-a köti össze a családlátogatást a beszámolóra meghívással, s 6 % közölte, hogy csak akkor látogatja családokat, ha kifejezetten a beszámolóra való meghívás a célja./

A fő arányok a keresők és a nyugdíjasok csoportjában úgyszólván teljesen megegyeznek:

A meghívás módja	Keresők %	Nyugdíjasok %
Nem volt beszámoló	2	6
Az előkészítésben, a meghívásban a tanácstag nem vesz részt aktívan	76	70
A tanácstag aktívan is részt vesz	21	19
Kifejezetten ezért keresi fel választóit	1	4
	22	23

Mindenesetre az adatok szerint a nem-keresők beszámolóit nem azért látogatottabbak, mert több időt szánnak a választók személyes meghívására.

Egyébként arra a kérdésünkre, hogy elégedett-e a választók adott arányu megjelenésével, a keresők fele sem válaszolt igennel /48 %/, de a nem-keresőknek is csak 51 %-a. /Egy évvel korábban a nyugdíjasok elégedettebbek voltak, de akkor többségük beszámolóján a választók még nagyobb arányban, 31-50 %-ban vettek részt./

• Most mindkét csoport - különösen a keresők - elégedetlensége jogos, a keresőknél 12, a nyugdíjasoknál a választók átlagosan 15 %-a vesz részt a beszámolón: s ez eléggé mérsékelt érdeklődésre mutat.

A tényadatokon túl: ezuttal is becslést kértünk a tanácstagoktól a beszámolójukon megjelent választók számáról. A közölteket összehasonlítottuk a hivatalos adattal. Ezuttal is mintegy 70 %-uk emlékezett pontatlanul, s bár az eltérések kisebbek, legtöbbjük ezuttal is szépitve becsült.

Adatszerűen:	fő	%
A tanácstag pontosan tudta	46	32
A tanácstag több választó jelenlétére emlékezett, és az eltérés		
1-10 %-os	36	25
11-20 "	20	14
21-30 "	10	7
30 %-nál több	16	18
Együtt:	82	57

A tanácstag kevesebb választó jelenlétére emlékezett és az eltérés

1-10 %-os	8	6
11-20 "	5	4
21 %-nál több	1	1
Együtt:	14	11
Összesen:	142	100

A tanácstagok 85 %-a úgy becsüli, hogy a beszámolóján résztvevők több mint felét ismeri személyesen: közülük csaknem 70 % úgy véli, hogy a beszámolót meghallgató valamennyi, vagy csaknem valamennyi választó személyes ismerőse.

A beszámolon résztvevő választók jelentik feltehetően a tanácstag tényleges, szorosabb ismeretségi körét, Ennek arányát meghatároztuk a választók létszámához viszonyítva is: a tanácstagok több mint felénél /52 %/ ez a kör a választók 1-10 %-áig terjed; további egyharmadnak a szorosabb ismeretségi köre 11-20 %. Ennél szélesebb kört már csak a tanácstagok 10 %-a ismert.

3.5. A tanácstagok a választókkal való kapcsolataikról

Több kérdést tettünk fel a tanácstagoknak a választókkal való kapcsolataik formáiról, módszereiről.

Az egyik kérdés így hangzott: "Tanácstagok munkájához mit tart hasznosabbnak: a választókkal való egyéni, vagy csoportos találkozást? Az egyéni találkozást tekinti hasznosabbnak a többség, a tanácstagok 56 %-a. A csoportos találkozást 27% minősíti előnyösebbnek, s 17 % választotta mindkettőt.

Ugy véljük, hogy a választók aránya a közvéleményben, - s nagyrészt a tanácstagokban is - a tanácstagok munkájáról kialakult elvárásokat tükrözi. Anélkül, hogy az egyéni találkozások hasznosságát vitatnánk - amelyek jellegükből adódóan is szívélyesebbek, oldottabbak lehetnek, s a tanácstag - választó hivatalos kapcsolatát az emberi kapcsolatok sokféle elemével teszik személyesebbé - vitatjuk jogosságát az első helyre. Az egyéni találkozás tulajdonképpen az "ügyintéző" tanácstag számára kívánatos és hasznos forma, aki tanácstag tevékenységének legfőbb célját az egyéni ügyek intézésében, a közbenjárásban, a segítségben látja, s tevékenységében rend-

szerint háttérbe szorul a közösségi ügyek tudatos képviselése. Az "ügyintéző" tanácstag ma a legáltalánosabb típus. E rendszerint nagyon aktív, de a tanácstagi feladatokat egyoldalúan értelmező, - lényegében az egyéni ügyintézésre leszűkítő - típus általánossá válását sok tényező hatása okozza; e tényezőkre még visszatérünk.

A csupán a csoportos találkozásoknak hasznosabbnak tekintő tanácstagok képviselik a másik végletet. Sajnos, a gyakorlati tapasztalatok alapján állásfoglalásukból nem arra következtethetünk, hogy ők képviselik az egyedi ügyeken túllátó, közösségi érdekké fogalmazó tanácstag típusát. Remélhetőleg ilyenek is vannak köztük, de a gyakorlat inkább azt mutatja, hogy rendszerint a nagyon sok kötelezettségek, munkával túlterhelt tanácstagok részesítik előnyben a csoportos találkozást a többnyire időigényes személyes találkozásnál.

A harmadik - ma még kisebbségben lévő - csoport jelzi a tanácstagi munkát helyesen értelmező tanácstag típusát, akik számára egyaránt hasznos mind az egyéni, mind a csoportos találkozás, mert mindkettő egyformán szükséges feladataik ellátásához.

A fentiekhez ad további információkat a következő kérdés, illetve a válaszok aránya is.

A kérdés: "A választókkal való kapcsolatában mit tart a leginkább bevált módszernek?"

A tanácstagok több mint fele ismét a személyes kapcsolati formákat jelölte meg a következő arányban:

- személyes találkozás	28 %	50 %
- családlátogatás	7	
- személyes találkozás és családlátogatás	15	50 %
- fogadóóra	4	
- beszámoló	3	
- egyéb formák	4	
- több forma különböző kombinációi	39	

Ugy véljük, hogy a tanácstagok állásfoglalása alátámasztja a fentebb elmondottakat.

A tanácstag és a választók együttműködésének sajátos formája a társadalmi munka. A tanácstagok 66 %-ának választóköri területén végeztek a felmérés évében is társadalmi munkát, ennek több mint felét a választók, illetve a lakóbizottságok kezdeményezték. A tanácstag csupán az esetek mintegy 10 %-ában volt kezdeményező: további mintegy 20 %-ban nem lehet meghatározni a kezdeményezést, mert a választók, a lakóbizottság s a tanácstag valamennyiük együttes kezdeményezésének tekinti. A társadalmi munka előadója, a tömegszervezetek kezdeményezése egyaránt szórványos.

E zömmel közös, helyi kezdeményezésekhez milyen segítséget kapnak a tanácstól?

A tanácstagok csaknem fele elégedett a tanácstól kapott segítséggel: egyharmaduk részben, 17 %-uk pedig egyáltalán nem. Mennyire voltak elégedettek a választók segítőkészségével? Az arány nem rossz: 63 % elégedett volt a lakosság

segítőkészségével, 29 % részben, s mindössze 8 %-uk nem.

Eszerint a lakosságtól több támogatást kaptak a társadalmi munkához, mint a tanácstól.

A társadalmi munkán túl véleményüket kértük arról: megfelelőnek tartja-e a választók aktivitását a kerület, illetve a körzet ügyei iránti érdeklődésben?

A kerület ügyei iránti érdeklődéssel mindössze 45 %-uk elégedett, legkevésbé a nem a körzetükben lakók /35 %/ és a nyugdíjasok /38 %/.

A kerület ügyei iránti mérsékelt érdeklődés - megítélésünk szerint - ugyancsak a nagyvárosi életformával függ össze. A kerület különféle eseményei - pl. a kerület más részében végzett, bármely jelentős beruházás is - esetleg csak nagyon közvetve érinti a kerület más, távolabbi részében élőket.

A körzet ügyei iránt már jóval nagyobb az érdeklődés: mértékével a tanácstagok 71 %-a elégedett.

Érthető, hogy az érdeklődés sokkal erősebb a szűkebb területet a körzetet érintő ügyekben, hiszen itt a kisebb események, intézkedések is - mint pl. egy-egy üzlet nyitvatartási idejének megváltozása, járdaépítés, stb. - közvetlenül érintik az embereket.

Ugy tűnik, hogy a tanácstagok elsősorban nem a választóktól várnak segítséget munkájukhoz. Arra a kérdésre, hogy kiktől kapta eddig a legtöbb segítséget, a választók a sorrend 8. helyén szerepelnek, 6 %-kal és a lakóbizottságok az elsők, 58 %-kal. Arra a kérdésre pedig, hogy kiktől szeretne több segítséget kapni tanácstagi munkájához, bár 90 %-uk igényel segítséget,

segitéget, rendszerint többektől is, csak 13 % jelezte kifejezetten a választókat.

Ugy véljük, a tanácstagoknak valóban nem a választóktól kell várniuk több segítséget: hatékonyabb munkájukhoz az önkormányzati elvek érvényesülése, s az ehhez tartozó új elvárások teremtenek új lehetőségeket.

4. A tanácstag kapcsolata a tanáccsal.

A következő elemzés témája: a tanácstag részvétele a tanács munkájában, kapcsolata tanácstag-társaival, az állandó bizottsággal, a vb. vezetőivel és a vb. apparátusával.

4.1. A tanácsülés.

Az 1954. évi X. törvény a tanácstag jogává és kötelességévé tette, hogy a Tanács munkájában tevékenyen részt vegyen.

/27. és 28. §./

Mint hogy a Tanács "működését" elsődlegesen a tanácsülések jelentik, mindenütt egyértelműen fogalmazódik meg az igény, "minden tanácstag vegyen részt minden tanácsülésen". Noha ezt így semmilyen jogszabály nem mondja ki, az elvárás egyértelmű: a tanácstagoknak be kell jelenteni, vagy igazolni távollmaradásukat; mindenütt statisztikát vezetnek a megjelentek arányáról, s a tanács működésének egyik mércéjeként használják, hogy a tanácstagok közül hány százalék vesz részt rendszeresen a tanácsüléseken: nő vagy csökken.-e a résztvevők aránya, stb. Az elvárt gyakoriság tehát: a részvétel Minden tanácsülésen. A VIII. kerületi Tanács 6 ülést tartott a vizsgált egy év alatt. A megkérdezett tanácstagok több mint 60 %-a

hiányzott legalább egy tanácsülésről; mégpedig csak egyről 30, kettőről 23, háromról és többről 12 %.

A tanácstagi megbízatás időtartama szerint nem érzékelhető érdemleges különbség a hiányzások arányában, legfeljebb annyi, hogy a legrégebbi tanácstagok a tanácsülések legszorgalmasabb látogatói.

A tanácstagság időtartama	Nem hiányzott /a csoporthoz tartozók %-ában/	Egyszer hiányzott	Kétszer hiányzott	Háromszor és többször
1 - 4 éve	24	37	26	13
5 - 8 "	31	26	26	17
9 - 12 "	53	20	20	7
13 - 16 "	47	23	18	12
17 - 20 "	50	40	10	-
Foglalkozási viszony szerint:				
keresők	27	33	24	16
nem-keresők	49	26	21	6

A foglalkozási viszony szerint tehát jelentősebbek a különbségek: a keresőknél több mint 70, a nem-keresőknek csupán fele hiányzott a tanácsülések valamelyikéről, s a gyakori hiányzók is a keresők közül kerülnek ki.

A tanácsüléseken tehát a részvétel az elvárt 100 %-os gyakorisághoz képest - a hiányzások arányát figyelembevéve - mintegy 80 %-os. Azt, hogy minden tanácsülésen részt vegyen minden tanácstag, csak elvileg lehet elvárni; a valóságban az egy vagy két hiányzást természetesnek kell tekinteni. A kéthavonkénti tanácsülés idején a 150 tanácstag között mindig akad

néhány beteg, más kötelezettség miatt távolmaradó. A már kifogásolható mértékű, három vagy többszöri hiányzás aránya nem nagy. Az ilyen gyakori hiányzások esetében is tulajdonképpen csak egyénileg lehet elbírálni, hogy a hiányzást hogyan kell minősíteni. Nyilvánvalóan más elbírálás alá kerül a tartós betegség miatti hiányzás, mint az, ha a tanácstag túlterhelt, vagy más kötelezettségeit részesíti előnyben.

A fenti adatokat a tanács kimutatásaiból gyűjtöttük össze. Megkérdeztük ezt a tanácstagoktól is: hiányzott-e az elmúlt évben tanácsülésről, s ha igen, hányról?

Ismét a szépítő becslésbe ütköztünk:

- nincs eltérés a tanácstag közlése és a hivatalos adat között 57 %-nál,
- több hiányzásra emlékezett a tanácstagok 10 %-a,
- kevesebb hiányzásra emlékezett a tanácstagok 33 %-a.

Azaz: a tanácstagok egyharmada a valóságosnál aktívabb magatartást tételez fel önmagáról.

A tanácstagok aktív részvételét mutatja: mennyire kapcsolódnak be a napirendre tűzött témák vitájába, előterjesztenek-e javaslatot, interpellálnak-e stb.

Ezuttal "aktivitásnak" minősítettünk minden felszólalást, kérdést, javaslatot, interpellációt, s így mértük fel: a tanácstagok hány százaléka vesz részt érdemben a tanácsülés munkájában.

Az eredmény nem túl jó: a tanácstagok csaknem 60 %-a "hallgatóként" ülte végig a tanácsüléseket.

Adatszerűen:	fő	%
nem szólalt fel	84	59
felszólalt egyszer	20	14
" kétszer	25	17
" három és többször	13	10

Az előkutatáskor nem találtunk érdemleges összefüggést a tanácstagsági időtartam, s az aktivitás között; továbbá azt tapasztaltuk, hogy a keresők aktívabbak, mint a nem-keresők. Az új adatok mindkét kérdésben helyesbitést kívánnak.

A részletes adatokat a 4.1. táblázat ismerteti.

Uj adataink szerint a keresők között kevesebb az aktív résztvevő, mint a nem-keresők között, azaz utóbbiak a tanácsülések gyakoribb szereplői is.

A tanácsstagi megbízatás időtartama szerint az első két ciklusban, valamint az ötödik ciklusban dolgozó tanácsstagok a leginkább passzivak; a tanácsülések legaktívabb szereplői a 3. és 4. ciklusban dolgozók közül kerülnek ki.

A nem a körzetükben lakó tanácsstagok is a passzivak közé tartoznak: 67 %-uk nem szólalt fel egy tanácsülésen sem a vizsgált év alatt.

A "hallgató" tanácsstagok fő csoportjai:

- a 17-20 éve tanácsstagok /nem szólalt fel 70 %-uk/	
- a nem a választókerületükben élők "	67
- az 5-8 éve tanácsstagok "	62
- az 1-4 " "	61
- a keresők "	61

Ezúttal sem vizsgáltuk, hogy a tanácsstag szereplésével, kérdésével, javaslatával mennyire járult hozzá a tanácsülés előtti szereplő kérdés tisztázásához, a célszerű döntéshez. Csupán a pusztá számokat nézzük, s intő jelnek tartjuk, hogy a tanácsstagok 60 %-ának egy éven keresztül nem volt mondani-
valója a tanácsülésen. A mégoly kitűnően elkészített előterjesztések sem nélkülözhetik a tanács tagjainak kérdéseit, véleményét, a saját választókerületükből hozott tapasztalatok hozzáadását. Ismét csak utalhatunk rá, a kifejtés igénye nélkül: sokféle tényező alakította ki a tanácsülések inkább "ün-
nepélyes" és informatív, semmint vitázó, a döntéseket a plénum részvételével megformáló jellegét. Mindenesetre az adott formák nem ösztönzik az aktív részvételt, s elég kis teret hagynak a helyi problémák, tapasztalatok érvényesítésére. Ezúttal is megkérdeztük a tanácsstagokat, hogy a vizsgált év alatt hányszor szerepeltek aktívan a tanácsüléseken. A tanácsstagok egyharmada emlékezett ezúttal is több szereplésre, mint amennyit a tanácsülések jegyzőkönyvei tanúsítottak.

4.2. Részvétel az állandó bizottságban

Az 1954. évi X. törvény rendelkezett arról, hogy a tanácsstag "megválasztható a tanács bármely tisztségére és bármely bizottságba". /27.§./1/ bek.a./ illetve, hogy a tanácsstag "a tanács munkájában tevékenyen résztvegyen és a rábízott feladatokat elvégezze" /28.§.c./.

Sem az idézett jogszabály, sem az állandó bizottságokról szóló 1954.18.NET határozat nem írt elő a tevékenységre vonatkozó

gyakoriságot: például, hogy évenként minimálisan hányszor ülésezzenek; vagy hogy az állandó bizottságba megválasztott tagok kötelesek-e minden ülésen résztvenni, stb.

A jogszabályok megalkotása óta eltelt évek során, miközben az állandó bizottságok számával és létszámával kapcsolatban több lényeges módosítás történt, az állandó bizottságok tevékenységének időbeosztása továbbra is kötetlen maradt; tevékenységüket "a szükséghez képest" végzik.

Ugyanakkor a gyakorlatban mégis kialakult az elvárt gyakoriság: a folyamatos és érdemi tevékenység biztosítása érdekében az áb munkatervet készít, amelyben meghatározza üléseinek, vizsgálatainak számát, időpontját. A kialakult gyakorlat szerint az áb-nak legalább negyedévenként kell üléseznie; s elvárják, hogy ezeken az áb minden tagja részt vegyen.

A kerületi tanács mellett 9 áb működik; s a munkatervben mindegyik meghatározza üléseinek számát.

A megkérdezett 142 tanácstag közül 95-en tevékenykednek a tanács valamelyik állandó bizottságában. A 11 elnökön, 9 titkáron kívül még 27 tanácstagnak van funkciója az áb-ban; önállóan felelősek valamely részterületért. Összesen 53-an közölték, hogy egyuttal szakértői az áb. feladatköréhez tartozó valamely részterületnek.

A keresők 65, a nem-keresők 70 %-a tevékenykedik állandó bizottságban. A nem-keresők valamivel nagyobb arányban viselnek az áb-ban valamilyen tisztséget, mint a keresők.

Nem vizsgáltuk, hogy az állandó bizottságok mennyire tartják

be az önmaguknak előírt munkatervet; a meghatározott időközönként üléseznek-e, megtartanak-e minden tervezett vizsgálatot, stb.

Csupán azt vizsgáltuk: a mintánkban szereplő áb. tagok mennyire tesznek eleget az elvárt gyakoriságu részvételnek?

A részvétel aránya az áb. üléseken	Az áb. tagok %-a
nem hiányzott	39
1-2 alkalommal hiányzott	39
3-4 " "	13
5 és több " "	9

Az arányok jónak tekinthetők: a tanácstagok csaknem 80 %-a folyamatosan részt vesz az áb munkájában. Az áb ülések látogatásában a nem-keresők aktívabbak: bár a különbségek nem jelelmentősek, a keresők közül többen, s többször hiányoztak. Ennek ellenére az áb-k inkább a keresőkre bízják önállóan elvégzendő feladatokat: a keresők 85, a nem-keresők 60 %-a szokott önálló feladatokat kapni.

Az áb feladatköréhez tartozó vizsgálatokban az elmúlt évben az áb tagok 85 %-a vett részt; mintegy 40 %-uk 1-3, 16 %-uk 4-6, 30 %-uk pedig 7 és több vizsgálatban.

Az áb munka, különösen a vizsgálatok lebonyolítására rendszerint elég sok időt kíván: ennek ellenére a tanácstagok általában szívesen vállalják.

Az állandó bizottságok tevékenysége átfogja a kerület lakóinak legszélesebb körét érintő egészségügyi, kulturális, oktatási, kereskedelmi, stb. tevékenységeket, a hozzájuk tartozó intézményeket.

Mennyire ismerik ki magukat az áb tevékenységi körében a tanácsstagok?

Mindenekelőtt azt kérdeztük meg tőlük, tudják-e, hogy hány, s milyen intézmény tartozik az áb tevékenységi körébe tartozó szférához. Az előkutatáskor az áb tagok fele nem tudott válaszolni a kérdésre /annak ellenére, hogy huszonegyük közül tizenegy vallotta magát szakértőnek az áb feladatköréhez tartozó ügyekben./ Ezúttal csupán 20 % volt tájékozatlan, csaknem 60 %-uk azonban legalább is hozzávetőleges ismeretekkel rendelkezett. Tapasztalataik, ismereteik gyarapodásában nyilvánvalóan közrejátszott az újabb év eltelte is: az első mintánkban szereplő tanácsstagok felét, a kerületi tanácsstagok 40 %-át 1967-ben választották meg először. A ciklus harmadik-negyedik évére sok mindenről szereztek átrogóbb ismereteket.

Egy évvel korábban az áb tagok mintegy harmada ismerte néhány, az áb működési területéhez tartozó intézmény vezetőjét, most már csak ennyien nem ismertek senkit, a többség már megismerkedett néhány intézmény vezetőjével.

Megkérdeztük azt is, megítélésünk szerint kellene-e ismerniük az intézmények vezetőit: s ha mindenkit nem is, akkor kiknek az ismeretségét tartanák hasznosnak, célszerűnek?

A tanácsstagok csaknem negyede úgy nyilatkozott, hogy valamennyi intézményt, s azok vezetőit ismerni kellene. 22 % szerint elégséges néhány, az áb tevékenységéhez szorosabban kapcsolódó intézmény és vezetőik ismerete: 23 % válaszolta, hogy elegendő, ha az éppen vizsgált intézménnyel megismer-

kednek, és csak 17 % nyilatkozott úgy, hogy nem lényeges az áb tagok és az intézmények vezetői közötti személyes ismeretség.

Mind az arányok, mind a vélemények nagyon jelentősen változtak egy év alatt. Akkor szórványos volt minden személyes ismeretségre vonatkozó igény: a többség feleslegesnek tartotta az intézmények vezetőivel a személyes kapcsolatokat. Akkor megállapítottuk "a megkérdezett tanácsstagok általános magatartása, az intézmények s azok vezetőinek nagyon szűkkörű ismerete, s a szélesebbkörű ismeretség nem igénylése figyelmet érdemlő tény: ha az áb-k nem törekcszenek ismeretségi köriük szélesítésére, sok a munkájukhoz nehezen nélkülözhető információs forrás marad számukra hozzáférhetetlen. Másfelől: az intézményektől elszigetelődés, a "befelé fordulás" az egyik oka lehet annak is, ha állandó bizottságok a szakigazgatási szervek tevékenységét másolják, vagy azok kisegítőivé válnak."

A tanácsstagok véleményének változását előnyös jelnek tekinthetjük; az igény kialakulása alapvető feltétele a kapcsolatok megteremtésének.

Ez annál is fontosabb, mert az intézmények vezetői változatlanul nem igénylik az áb-val a kapcsolatot: az állandó bizottságokban dolgozók közül mindössze 16 % jelezte, hogy működési területükön valamely intézmény vezetője kereste meg az áb-t. Ez önmagában is mutatja, hogy a kezdeményezésnek elsősorban az áb-ból kell kiindulnia, feltehetően ez sokban növelné tekintélyüket is.

4.3. Kapcsolat a tanácstag-társakkal

Olyan magylétszámú tanácsnál, mint a VIII. kerületi Tanács is, eleve feltételezhető, hogy a tanácstagok nem mindegyike ismeri a többieket. Szorosabb kapcsolatot ugyanis csupán néhány tényező teremt köztük: mindenekelőtt az azonos választóköri tartozás /amelyet erősít, hogy csaknem minden pártkörzet mellett működik a területhez tartozó ún. tanácstagok operatív bizottsága/; az azonos állandó bizottsághoz tartozás, vagy egy-egy ideiglenes bizottságban tevékenykedés. Mindazok, akik ily módon nem kerülnek szorosabb kapcsolatba egymással, jobbra csak a kéthavonkénti tanácsüléseken találkoznak.

Mindennek figyelembevételével megvizsgáltuk: milyen széles a tanácstagok közötti ismeretség aránya; s mennyiben igénylik, tartják fontosnak egymás személy szerinti megismerését.

A megkérdezett tanácstagok kétharmada - becslésük szerint - tanácstag-társaik legfeljebb felét ismeri, csupán egyharmada ismeri több mint a felét.

Tanácstag-társai hány %-át ismeri személyesen	A tanácstagok %-a
5-10 %-át	6
15-20 "	11
21-30 "	18
31-40 "	10
41-50 "	20
51-100 "	35

/A részleteket a 4.2 táblázat ismerteti/

Az arányok természetesen elsősorban a tanácstagság időtartama szerint alakulnak:

Tanácstag-társai több mint felét ismeri

az 1-4 éve tanácstagok	22 %-a
5-8 " "	41 "
9-12 " "	40 "
13-16 " "	59 "
17-20 " "	60 "

Az ismeretség a tanácstagok háromnegyed részénél kizárólag a tanácsi munkakapcsolatokból származik: a többiek tanácstag-társaik egy részét máshonnan is ismerték, egyéb munkakapcsolatokból, vagy közéleti kapcsolatok révén.

A tanácson belüli ismeretségi kör lényegében szűk: jobbra az ábrára, s a körzet többi tanácstagjára korlátozódik. A tanácstagok csaknem 70 %-a legfeljebb 10-14 tanácstaggal tart szorosabb kapcsolatot: azaz legtöbbjük lényegében a körzeten belül, de ott sem mindenkiel, s a körzeten túl elenyészőek a kapcsolatok. /4.3. táblázat/

A kapcsolattartás mértékében nincs szerepe a foglalkozási viszonyoknak; legfeljebb annyi, hogy a keresők valamivel nagyobb arányban tartanak szélesebb kapcsolatokat.

Nincs szerepe a körzetben lakásnak sem: csupán a tanácstagi megbízatás időpontja szerint látszik összefüggés:

A tanácstagok több mint 10 %-ával van közvetlen kapcsolata

az 1-4 éve tanácstagok	28 %-ának
5-8 " "	30 "
9-12 " "	33 "
13-16 " "	41 "
17-20 " "	50 "

Ezúttal érdeklődtünk arról is, hogy az ismerős tanácstagokkal a kapcsolat elsősorban min alapul. Többnyire 2-3 együttműködési terület van /áb, a pártszervezet mellett működő operatív bizottság, egyéb közös tanácsai tevékenység/. A legáltalánosabb a közös áb-hoz, illetve operatív bizottsághoz tartozás. A tanácson kívüli kapcsolatszelenyésző, a tanácstagok csupán 6 %-a tart tudatosan nem tanácsai ügyekben is kapcsolatot tanácstag-társaival. A tanácson kívüli kapcsolatok azonban sokkal szélesebbkörűek, csak éppen nem tudatosak; az alábbi szituációkban a tanácstagai szerep háttérbe szorul, s úgy találkoznak egymással, mint munkatársak, szomszédok, azonos pártszervezet tagjai.

A tanácson kívüli kapcsolatok jellege:

nincs a tanácson kívüli kapcsolata	33 %-ának
közös pártszervezethez tartozás	19 %nál
valamelyik tömegszervezetben részvétel	4 "
munkahelyi	2 "
baráti	13 "
szomszédai	6 "
egyéb	1 "
többféle	22 "

Milyen kapcsolat van az egymást ismerő tanácstagok között?

Ennek felméréséhez egy teszt-kérdést választottunk: a tanácsülési felszólalás, interpelláció előkészítését. Feltételeztük, hogy a tanácsülés előtti szereplést igyekszik mindenki felelősségteljesen előkészíteni, s elsősorban azokkal a tanácstagtársaival beszél meg, akiket ismer, s akikhez bizalommal fordul tanácsért.

Figyelemreméltó, hogy a tanácsüléseken felszólalók többsége így készítette elő tanácsülési szereplését. Kétharmaduk valamelyik tanácstagtársával, az áb tagjaival vitatta meg előmondandóit, néhány az illetékes szakosztály vezetőjével, vagy vb taggal. Egyharmaduk azonban nem a tanácshoz tartozó, hanem "kivülálló" segítségét vette igénybe.

Tapasztalataink szerint a tanácstagok ritkán lépnek fel kezdeményezőként annak érdekében, hogy tanácstag társaikat megismerjék, személyes ismerőseik körét bővítsék. Rendszerint valamilyen közös tanácsai akció révén kerülnek ismeretségbe egymással, pl. egy áb vagy ideiglenes bizottság tagjai lesznek. A kapcsolatteremtés egyik adott formája: segítségkérés a választók ügyeinek intézésében, vagy éppen a tanácstag valamely személyes problémájában.

A megkérdezett tanácstagok közül - az előkutatás eredményeivel egybehangzóan - a tanácstagok több mint 60 %-a jelezte, hogy valamelyik tanácstag társa kérte segítségét választói problémájának intézésében, s 37 % válaszolta, hogy ő is kért hasonló segítséget. Az előkutatáskor feltételeztük, hogy ilyen jellegű segítség-kérések főként az egymást már ismerő tanácstagok között történnek. Ez most adatszerűen is igazolódott: sem a foglalkozási viszony, sem a lakóhely szerint nem találtunk egyértelmű összefüggést, de jól látható az összefüggés a tanácstagai megbízatás időtartamával: az első ciklusban dolgozók 60, a harmadikban dolgozók 80 %-a jelezte, hogy tanácstag-társa választója ügyében hozzá fordult segítségért. /A negyedik ciklusban dolgozóknál még mindig

75 %-tól kértek segítséget, az ötödik ciklusban dolgozók már csak 60 %-ától./

A tanácstagok saját, személyes problémáikhoz történő segítségkérés még egyértelműbb tendenciát mutat. A megkérdezettek 39 %-a szerint tanácstag-társa hozzá fordult segítségért valamely személyes problémája intézésében / de csak 19 % vállalta, hogy ő is fordult hasonló kéréssel tanácstag-társához./

A személyes kéréssel egymáshoz fordulók aránya ciklusonként:

I. ciklushoz tartozók közül	33 %
II. " " "	43 %
III. " " "	40 %
IV. " " "	59 %
V. " " "	30 %

azaz, már csak a legidősebb tanácstagoknál csökken az arány, akiknek segítségére a többiek kevésbé számítanak.

Feltételezzük, hogy az ilyen jellegű - elsősorban a választók ügyéhez kért - segítségek révén ha lassan is, de bővül az egymást személyesen ismerő tanácstagok köre.

Figyelemreméltó, hogy - csak úgy, mint az előkutatáskor - a megkérdezettek zöme /akkor több mint 80, ezúttal 69 %-a/ nem tartja szükségesnek, hogy valamennyi tanácstag társát ismerje. Viszont a többség ezúttal is feltétlenül szükségesnek tekinti, hogy ismerje a körzet többi tanácstagját.

Tehát az igény változatlanul a kisebb, lokális közösség létrehozása. Egyelőre még ez sem megoldott. A lokális kapcsolatok kialakításának alkalmas színtere lehetne a pártszervezetek mellett létrehozott ún. operatív bizottság; azonban e bi-

zottságok nem egyforma rendszerességgel és aktivitással működnek. A tanácstagok 17 %-a nem is tud az operatív bizottság létéről, működéséről, főként azért, mert a vizsgált egy év alatt az egyszer sem ülésezett. Az operatív bizottságok zöme évenként egyszer-kétszer ül össze. A tanácstagoknak csupán 10 %-a tartozik olyan operatív bizottsághoz, amely havonta ülésezett a vizsgált évben.

Más érdemleges fórum híján lényegében az operatív bizottság működésétől függ, hogy a legalább a körzet tanácstagjaival kialakítható kapcsolat kialakul-e, illetve laza és rendszeretlen lesz-e, vagy pedig rendszeressé válik.

De még egy-egy áb., körzet valamelyest összetartó kis közösségei sem tudnak összeolvadni a tanácson belül az egymást ismerők nagyobb közösségévé. A tanácsüléseken sok az egymást sem ismerő tanácstag, s az alkalmi - kéthavonkénti - találkozások révén csak nagyon lassan formálódhat ki a kerület érdekeit jól képviselni képes közösség.

Ez a helyzet kevésbé zavaró addig, amíg a tanácsülések jobbra informatív, ünnepélyes jellegűek. Az önkormányzati elvek érvényesülése - amely a tanácsüléseket teszi a döntések színterévé - feltehetően magával hozza az egymás megismerésének, a magatartás, a várható állásfoglalás felmérésének stb. igényét is.

4.4. Kapcsolat a vb vezetőkkel

A vb vezetők és a tanácstagok kapcsolatainak gyakoriságát nem szabályozta jogszabály. A rendszeres kapcsolatot azonban mind

a tanácstagok, mind a vb vezetők igénylik, s találkozósaik nem is szorítkoznak a tanács tevékenységéből következő közös aktusokra /tanácsülés, áb-ülés, ahol a patronáló vb-vezető is részt vesz/.

A tanácstagok és a vb vezetők találkozásai alapjában két csoportba sorolhatók: rendszeres /szervezett/ és alkalmi találkozókra.

A rendszeres /szervezett/ találkozások: a beszámolók előtt a vb-vezetők tájékoztatják a körzetenként összehívott tanácstagokat; a vb-elnökhelyettesei időről-időre előadásokat, tájékoztatásokat tartanak számukra; mindegyik vb-vezető patronál egy-egy állandó bizottságot, s részt vesznek annak ülésein; valamennyi vb tag patronál egy-egy, a pártszervezetek mellett működő operatív bizottságot, s ugyancsak részt vesz annak ülésein.

Az alkalmi találkozások típusai: a tanácstagok választói ügyeivel, s egyéni problémáikkal /lakás, állás, egyetemi felvétel/ ötleteikkel, javaslataikkal felkeresik a vb vezetőket. A kialakult gyakorlatnak megfelelően a tanácstagok elvileg bármikor felkereshetik a vb-vezetőket; s ezzel a lehetőséggel élnek is.

A kapcsolatok azonban úgyszólván kizárólag a vb függetlenített vezetőivel élők. A vb elnökét, három elnökhelyettesét, titkárát csaknem minden tanácstag személyesen ismeri, de a tanácstagok csaknem fele /44 %-a/ csak őket. A vb nem függetlenített tagjairól még a ciklus harmadik évében is csak hozzávetőlegesek voltak a tanácstagok ismeretei: változatlanul nagyon sokan

nem tudták, hogy kik a vb tagjai.

Adatszerűen:	a tanácstagok %-a
a vb minden tagját ismeri	6
a vb-tagok többségét ismeri	18
csak a vb függetlenített vezetőit	44
a vb-tagok kisebbségét ismeri	29
a vb egyetlen tagját sem	3

Ez a hiányos informáltság a tanácstagok és a tanács - illetve különböző szervei - közötti laza kapcsolatokat jelzi.

Mint hogy úgyszólván minden tanácstag választói ügyeivel rendszeresen felkeresi a vb hivatali szerveit, ottjártukkor többnyire megkeresik a vb vezetőit is.

A vizsgált egy év alatt - nem szervezett formák között - a tanácstagok 67 %-a találkozott a vb elnökével, 77 %-a a vb elnökhelyetteseivel, s 80 %-uk a vb titkárával.

A személyes találkozások gyakorisága:

Az elmúlt egy évben	A vb elnökével	Elnök helyetteseivel	Titkárával
	/ a tanácstagok %-a /		
nem találkozott a vb vezetővel	33	23	20
2-3 alkalommal találkozott	35	36	38
4-6 " "	16	18	15
7-nél többször " "	16	23	17

A "hét és több" alkalom esetleg 20-nál több találkozást is takar. Kis arányban, de vannak a tanácstagok között, akik havonta legalább egy vb vezetőt felkeresnek, esetleg mind-

hármukat. Az évi négy, azaz negyedévenkéntinél sűrűbb találko-
zást minősítettük "gyakorinak".

A vb elnökét az új tanácstagok keresik fel a legkisebb arány-
ban, s a legrégebb tanácstagok a leggyakoribb látogatók.

Egyébként a tanácstagi megbízatás időtartama szerint sincs
lényeges különbség - minden csoportban a tanácstagok kb. egy-
harmada nem, egyharmada ritkán, egyharmada gyakran találkozik
a vb elnökével.

A vb elnökhelyetteseinél a nem-keresők a gyakoribb látogatók.

A tanácstagi megbízatás időtartama szerint is az tűnik ki,
hogy az I.-III. ciklusban dolgozók zöme a ritkább, a IV.-V.
cialusban dolgozók a gyakori látogatók közé tartoznak; főként
a legrégebb tanácstagok.

A vb titkáránál is a keresők járnak ritkábban. A tanácstagi
megbízatás időtartama szerinti arányok azt mutatják, hogy a
tanácstagok csaknem fele gyakori látogató.

A találkozások zömmel a tanácstagok kezdeményezésére történ-
nek: az esetek nagyrésztében a kezdeményezés kölcsönös, de csak
mintegy 10 %-ban a vb vezető a kezdeményező.

A találkozások legtöbbször célja: valamely "hivatalos" ügy
elintézése; esetenként kölcsönös informálódás, s a tanácstagok
28 %-a jelezte, hogy baráti látogatásként kereste fel a vb
vezetőt. Egyéb, nem tanácsai ügyben a tanácstagok 17 %-a ta-
lálkozott a vb valamelyik vezetőjével.

Megkíséreltük felmérni: milyen viszonyban vannak a tanácsta-
gok a vb vezetőivel? Mint a táblázatból majd látható: kapcsola-
tukban a tartós, illetve az alkalmi munkakapcsolat a meg-

határozó elem.

A kapcsolat jellege	A vb elnö- kével	A vb e.he- helyette- seivel	A vb titká- rával
	/a tanácstagok %-ában		
nincs kapcsolat	1	2	1
régi jó barátság	17	8	7
tartós tanácsai munkakapcs.	55	65	68
alkalmi " " "	23	22	21
egyéb " " "	3	1	1
többféle	1	1	2

A munkakapcsolatok domináló szerepe különösen a tanácstagi
megbízatás időtartamával összefüggésben érzékelhető:

A tanácstagi megbízatás időtartama	A tartós és az alkalmi munkakapcsola- latok együttes aránya		
	/a csoporthoz tartozók %-ában		
	A vb elnökével	A vb e.he- lyettesei- vel	A vb tit- kárával
1-4 év	81	88	92
5-8 év	88	88	93
9-12 év	88	93	93
13-16 év	76	82	82
17-20 év	60	80	80

Noha mind a foglalkozási viszony, mind a tanácstagság időtar-
tama szerint találunk bizonyos összefüggéseket, úgy véljük,
hogy a vb vezetők és a tanácstagok kapcsolatának meghatáro-
zóit nem ilyen tényezők mentén kell keresnünk. Valószínű,
hogy az idős tanácstagok nem annyira a munkakapcsolatok szo-
rossága miatt, hanem inkább partnereket, elfoglaltságot ke-

resve látogatják gyakrabban a vb vezetőket. A többiek látogatásait is valószínűleg az is motiválja, hogy a nehezebb ügyekhez a vb vezetők segítségét is megnyerjék; hogy a látogatásokkal is erősítsék kapcsolataikat, stb.

A tanácstagok elégedettek a vb vezetőkhez fűződő kapcsolataikkal. Arra a kérdésre, hogy kitől kapta eddig a legtöbb segítséget, 21 %-uk a vb vezetőit jelölte meg; s mindössze 5 % igényelne a jövőben a vb vezetőitől több segítséget.

4.5 Kapcsolat a vb apparátusával

A VIII. kerületi tanácsnál - az országos gyakorlathoz hasonlóan - a tanácstagok bármikor felkereshetik a vb szakigazgatási szerveit. A tanácstagok 96 %-a személyesen eljár az osztályokon választói ügyben.

A csaknem teljesen általános gyakorlaton belül a keresők aránya valamivel magasabb, mint a nem-keresőké /97, ill. 94 %/.

A tanácstagi megbízatás időtartama szerint csupán az első és az utolsó ciklusban dolgozók közül még, illetve már nem járt néhány tanácstag a szakigazgatási szervekhez; a többiek mindegyike eljár választói ügyben. A körzetükben lakók közül úgy-

szólván mindenki /99 %/ a nem ott lakók közül azonban csak

88 % keresi fel választói ügyeivel a vb apparátusát.

A látogatások gyakorisága részben a tanácstagra bízott ügyek számától, bonyolultságától függ, részben a tanácstagok önként vállalt normáitól, saját magukkal szemben támasztott elvárásaitól: vannak, akik azt vallják, hogy az ügyektől függetlenül, bizonyos rendszerességgel /havonta, negyedévenként/ meg

kell látogatniok a különböző szakosztályokat.

Ily módon a látogatások gyakorisága:

	a tanácstagok %-ánál	
legalább havonta egyszer	42	57
legalább negyedévenként	15	
nem rendszeresen	39	
félévenként, évente	2	
a vizsgált évben nem járt	2	

Azaz a tanácstagok több mint fele legalább negyedévenként felkeresi a vb valamelyik szakigazgatási szervét.

/4.4. táblázat/

Noha a keresők valamivel nagyobb arányban járnak el választói ügyeiben, mint a nem-keresők, látogatásaik ritkábbak: negyedévenként a keresők 59, a nem-keresők 63 %-a keresi fel a szakigazgatási szerveket. Emellett a keresők 42 %-a "rendszeretlen" látogatónak tekinti önmagát; a nem-keresőknek pedig csak 34 %-a. A körzetben élés szerint - noha a nem a körzetükben lakók közül kevesebben járnak el a tanácsházán választói ügyeiben - a gyakoriságot tekintve már nincs különbség: a nem ott élők 55, a körzetükben lakók 57 %-a meg legalább negyedévenként.

A tanácstagi megbízatás időtartama szerint:

	legalább negyedévenként	nem rendszeresen
/a csoporthoz tartozók %-ában/		
1-4 éve	42	51
5-8 " "	62	36
9-12 " "	67	33
13-16 " "	82	18
17-20 " "	70	30

azaz a tanácstagság időtartamával párhuzamosan növekszik a gyakori látogatók aránya - kivéve az utolsó ciklusban dolgozókat. Az előkutatás adatai alapján feltételeztük, hogy a látogatások gyakorisága némiképp összefügg az áb-tagsággal; az illetékes áb tagok gyakrabban megfordulnak az áb-val kapcsolatban álló osztályokon.

Ez a feltételezés nem bizonyult helyállónak: a tanácstagok elsősorban mint közbenjárók, mint az ügyek intézésének szorgalmazói, ellenőrzői járnak a szakigazgatási szervekhez. A tanácstagok 56 %-a ugyanis azokon az osztályokon fordul meg leggyakrabban, amelyekhez a nála "tipikus" ügyek tartoznak, és csak 14 % keresi fel gyakrabban azokat az osztályokat, amelyekkel mint áb-tag van kapcsolatban. /27 % válaszolta azt, hogy főként az IKV-vel, illetve más, nem közvetlenül az áb. apparátusához tartozó szervekkel tárgyal a leggyakrabban./

Az osztályokon a legtöbb tanácstag egyenesen az osztályvezetőhöz fordul /44 %/, illetve további 14 % az ügyintéző mellett az osztályvezetővel is tárgyal. Mindössze 20 % fordul csak az ügyintézőhöz. A csoportvezetőknek e kapcsolatban nincs érdemleges szerepük, a tanácstagoknak csupán 2 %-a is említette, hogy vele is tárgyal. Gyakoribb, hogy párhuzamosan többekkel is tárgyalnak /17 %/.

Mint hogy az ügyek különbözősége miatt úgyszólván minden osztályon megfordulnak, a vb. apparátusának sok vezetőjét, munkatársát ismerik.

A vb. szakigazgatási szerveivel a kapcsolatteremtést zömmel a tanácstagok kezdeményezik. Minden látogatás, amelyet vá-

lasztóik ügyeiben az osztályokon tesznek, a tanácstag kezdeményezésének minősíthető.

Van ellenkező irányú kapcsolatteremtési igény is: a tanácstagok 75 %-ának közlése szerint az osztályok is kérik segítségüket valamely, a választó körzethez tartozó ügy elintézéséhez.

Az ilyen jellegű kapcsolatteremtés arányai:

	A tanácstagok %-a
A vizsgált évben az osztályok nem kértek segítséget	25
alkalmanként kérik segítségét /a vizsgált évben 1-4 alkalommal/	40
gyakran kérik segítségét /egy év alatt 5-10 alkalommal/	25
rendszeresen kérik segítségét /10 és több alkalommal/	10

Az osztályok láthatóan inkább a keresőkre támaszkodnak; a vizsgált évben 80 %-uktól kért segítséget a szakigazgatás, míg a nem-keresőknek 66 %-ától. Főként az idős tanácstagokkal laza az ilyen irányú kapcsolat; a legutolsó ciklushoz tartozók 50 %-a közölte, hogy az osztályok nem fordulnak hozzájuk segítségért. Az apparátus - ha nem is tökéletesen végzi - de törekszik arra, hogy a választók ügyeiről a tanácstagot is tájékoztassák. Amikor egy választó nem a tanácstag közvetítésével fordul a szakigazgatási szervekhez, az osztályok az esetek egy részében a tanácstagot is tájékoztatják a beérkezett kérelemről, az intézkedésről. A tanácstagok 40 %-a úgy értékeli, hogy ilyen esetekben az osztályok rendszeresen és megfelelően tájékoztatják; 23 % azonban már úgy érzi, hogy

ritkán, 37 % pedig úgy, hogy egyáltalán nem kap tájékoztatást, Nyilvánvalóan ezt a gyakorlatot az ügy természete, s az érintett osztály törekvései, magatartása egyaránt befolyásolja. Elsősorban a nem-keresők érzik magukat mellőzötteknek: 55 % úgy érzi, hogy egyáltalán nem tájékoztatják, 17 % pedig úgy, hogy csak ritkán.

Összességében a tanácstagok 39 %-a elégedett a szakigazgatási szervek ilyen irányú tájékoztatásával, 23 % részben, s 38 % egyáltalán nem.

E kérdés mögött ismét a tanácstagok munkájának problémája húzódik meg. Addig, amíg a tanácstagok a választók egyéni ügyeiben érzik magukat a legilletékesebbnek, amíg mind a közvélemény, mind ők maguk a közvetítő szerepet érzik a legfontosabbnak, amíg elsődlegesen erre épül a választók előtti tekintélyük, s önmaguknak is ez adja a jól végzett munka tudatát, addig jogos a tájékoztatásra, a bevonásra vonatkozó igényük is. A szakigazgatás ilyen szempontból más szemléletképviselet: hivatali, szakigazgatási ügynek tekinti az állampolgárok ügyét, amiben a közbenjárónak legfeljebb annyi szerepe lehet, hogy bizonyos egyedi körülményekről adott tájékoztatásával elősegítheti az elbírálást, s a jogszabálykeretei között meghozandó döntést.

A szakigazgatási szervek és a tanácstagok kétféle közelítési módja között mindig volt, s mindig lesz bizonyos ellentmondás.

Ez a helyzet - a szakigazgatási szervek munkájának szakszerűsödésével párhuzamosan - szükségszerűen éleződik is: pl.

ha a szakigazgatási szerv maga igyekszik nagyon alaposan feltárni az állampolgárnak az ügyvel kapcsolatos lényeges körülményeit. Közismert, hogy minél szakszerűbb, tényszerűbb, egyértelmű elveken nyugvó az igazgatás, annál kevésbé van mód a külső beavatkozásra.

Ma a szakigazgatási szerveknél egyszerre törekszenek a szakigazgatás tökéletesítésére, a munka szakszerűbbé tételére, s ugyanakkor arra, hogy a tanácstagok által szorgalmazott ügyeket - ha lehet - preferáltan kezeljék. De már ma is az a helyzet, hogy az esetek jó részében a tanácstag "póztás" a választó felé is: tolmácsolja a szakigazgatási szerv állásfoglalását, esetenként nemleges válaszát.

Kétségtelen, hogy a szakigazgatási szerv számos ügyben /elsősorban a szociális jellegű ügyekben/ a jövőben sem nélkülözhetetlen a tanácstag információit, állásfoglalását, s mindig lesznek ügyek, amelyekre éppen a tanácstagnak kell felhívnia a szakigazgatás figyelmét, eljárást kezdeményeznie esetleg olyankor is, ha maga a választó nem kezdeményezné /például eltartási szerződések, gyerekgondozás, stb. ügyekben/.

De az is kétségtelen, hogy a jelenlegi "ügyintézői" szerepkör - éppen a tanácstag presztizsének, tekintélyének tényleges növelése érdekében - alapos változásra szorul.

Ezt a jelenlegi, általánosan elfogadott elvárások közepette egyelőre a tanácstagok érzékelik a legkevésbé. Arra a kérdésre, hogy véleménye szerint egy tanácstagnak milyen gyakran kellene felkeresnie a vb szakosztályait, a 88 % azt felelte; ahogy az ügyek kívánják. Azaz, ha hetenként több vá-

lasztó is jön segítséget kérve, akkor hetenként be kell menni a tanácsházára, ha kevesebben jönnek, akkor ritkábban.

Ahogy az ügyek kívánják. Mert - mint már idéztük - 83 %-uknak az a véleménye, hogy a tanácstag tekintélye a választók körében a leghatékonyabban a konkrét ügyek elintézésével növelhető.

A megkérdezett tanácstagok 9 %-ának az volt a véleménye, hogy a vb szakosztályait bizonyos rendszerességgel kell látogatni, függetlenül a konkrét ügyektől. Ugy véljük, hogy emögött is elsősorban a presztizs-tényező húzódik meg: a tanácshoz tartozás demonstrálásának igénye.

Mindössze a tanácstagok 3 %-a vélekedik úgy, hogy nem szükséges felkeresni a szakigazgatási szerveket. Az arány túl kicsi ahhoz, hogy motivációkat keressünk e vélemény mögött.

A vb szakigazgatási szervei és a tanácstagok kapcsolatának legérdekesebb kérdései a tanácstagok szerep-felfogása; s ezt a kapcsolatokról kialakított vélemények sokoldalúan dokumentálták.

A kapcsolatokon belül még egy kérdésre térünk ki: a tanácstagok és a társadalmi munka előadója közötti viszonyra. A társadalmi munkát korábban mint a választók és a tanácstag kapcsolatának kérdését érintettük; ezuttal a másik oldalt vizsgáljuk, amikor a választók kis közösségének "közügye" kerül a tanácstag közvetítésével az apparátushoz.

Mint említettük: a tanácstagok 66 %-ának választókörzetében volt társadalmi munka a vizsgált évben. Zöme a lakók, lakóbizottságok, tanácstag kezdeményezése; s mindössze 6 %-a

"felülről", a társadalmi munka előadójától kiinduló kezdeményezés. /Az arányt azért vizsgáltuk meg külön, mert az előkutatáskor olyan vélemény alakult ki, hogy a társadalmi munka előadója és a tanácstagok közötti kölcsönös elégedetlenség okát a "felülről jövő" kezdeményezésben kell keresni. Ugy tűnt ugyanis, hogy a társadalmi munka előadója más munkához kéri a lakók segítségét, mint amit ők szívesen vállalnának és végeznének. Adataink szerint azonban nem erről van szó, hiszen a kezdeményezések zöme az érdekeltektől indult ki./

A kerületi tanács adatai szerint a vizsgált évben **1,449.000 R** értékű társadalmi munkát végeztek a kerület lakói. Ennek **jelentős** része a tanácstagok szervező munkájának köszönhető. Az eredmények ellenére keveset javult a kapcsolat. A tanácstól kapott segítséggel a társadalmi munkát végző körzetek tanácstagjainak 30 %-a elégedett, 30 % részben, 11 % egyáltalán nem. A helyzet abban sem változott, hogy a tanácstagok - választóik kívánságának megfelelően - mindenekelőtt a lakóházak körüli társadalmi munkát szorgalmazzák, főként azért, mert az IKV adott körülményei között a lakók által szükségesnek vélt munkákat egyébként nem, vagy csak hosszú idő, esetleg évek múlva tudná elvégezni. Az ilyen munkákhoz azonban - a tanácstag közbenjárása ellenére - ritkán, vagy sokára kapják meg a kért anyagokat, hiszen ezek felett már nem a tanács vb., illetve a társadalmi munka előadója diszponál, hanem többnyire az IKV.

4.6. Kapcsolat a fővárosi tanácstaggal

A megkérdezettek 89 %-a ismeri személyesen a választóköri-
ben megválasztott fővárosi tanácstagot. Azokon túl, akik nem
ismerik, további 18 %-nak a vizsgált évben nem volt szemé-
lyes kapcsolata vele. Eszerint elég sok tanácstagnak /össze-
sen 29 %-nak/ nincs semmiféle kapcsolata a fővárosi tanács-
taggal, esetleg nem is ismeri.

A kapcsolat kialakulása mind a helyi, mind a fővárosi ta-
nácstag törekvésein múlhat; a fenti esetekben - úgy látszik -
egyikük sem érezte szükségesnek, a kapcsolat kialakítását.
A fővárosi, illetve a helyi tanácstag közötti kapcsolat ada-
tink szerint nem függ a helyi tanácstagok foglalkozási vi-
szonyától; a mintánkban szereplő keresők, és nem-keresők
teljesen egyforma arányban tartanak, ill. nem tartanak kap-
csolatot a fővárosi tanácstaggal.

Függ azonban a helybenlakástól: a körzetükben lakók 23, a
nem ott élők 40 %-a nem ismeri a fővárosi tanácstagot, ill.
nincs vele semmilyen kapcsolata.

Némileg függ a tanácstag időtartamától: a legfiatalabb ta-
nácstagok 31 és a legidősebb 40 %-ának nincs kapcsolata a
fővárosi tanácstaggal.

Ahol a kapcsolatok kialakultak - ha nem is mindenben kielé-
gitőek - általánosságban elég jók.

A kapcsolatok fő formái és gyakorisága:

	A tanácstagok %-a
nem ismeri, ill. a vizsgált évben nem találkozott a fővárosi tanácstaggal	29
csak közös beszámoló alkalmával találkoztak	25,5
a közös beszámolókon túl, különféle tanácsi ügyekben is	25,5
egyébként is találkoznak, nemcsak tanácsi ügyben	20.0

Ha bból indulunk ki, hogy a helyi és a fővárosi tanácstagnak
legalább évenként egyszer, esetleg közös beszámolóra készül-
ve, illetve a beszámolón kell találkozniuk, akkor a megkér-
dezett tanácstagok 71 %-ának megfelelő gyakoriságu a kapcso-
lata a fővárosi tanácstaggal. Ennél azonban még jobb is a
helyzet: a tanácstagok csaknem felénél nemcsak a beszámolók-
ra korlátozódik a kapcsolat, hanem részben különféle tanácsi
ügyekben, részben egyéb közéleti vagy éppen baráti kapcsola-
taik révén gyakrabban is találkoznak egymással.

A kapcsolat kezdeményezése a többségnél kölcsönös /szemben
az előkutatás adataival, ahol főként a helyi tanácstagok
kezdeményeztek/:

	a tanácstagok %-a
- nincs kapcsolat	29
- a találkozásokat általában a helyi tanács kezdeményezik	27
- a fővárosi tanácstag a kezdeményező	6
- a kezdeményezések kölcsönösek	38

A helyi tanácstagok nem igényelnek ennél szorosabb kapcsola-
tot. Mindössze 1 % érzekelte úgy, hogy a fővárosi tanácstag-
gal /és az országgyűlési képviselővel/ a jelenleginél gyako-
ribb kapcsolatra, jobb együbbmüködéssre lenne szükség.

5. Kapcsolatok a helyi politikai és társadalmi szervezetekkel

A tanácstag - funkciójából következően - a választókerület és a kerület számos politikai, társadalmi, gazdasági intézményével kerül kapcsolatba.

E kapcsolatokat nem szabályozza jogszabály: létrejöttüket, intenzitásukat a kétoldalu igények alakítják ki.

Már az előkutatáskor igyekeztünk felmérni: mi a különböző szervek, intézmények vezetőinek véleménye a kapcsolatok kívánt gyakoriságáról, melyek a kapcsolatok gyakoriságának elvárt mértékei.

A különböző helyi politikai és társadalmi szervek ilyen szempontból nem esnek egyenlő elbírálás alá. Mint jeleztük: többektől kértünk véleményt /párttitkárok, vezetők a vb-től, lakóbizottsági elnökök, stb./, hogy milyen gyakori találkozást vélnek szükségesnek ahhoz, hogy a tanácstagok kellően informálódhassanak, illetve kölcsönösen tájékoztassák egymást céljaikról, törekvéseikről. Egy-egy relációról sikerült egybehangzó véleményeket is kapnunk a találkozások elvárható gyakoriságáról: például eléggé általános az a kívánalom, hogy a tanácstagok havonta legalább egy lakóbizottsággal találkozzanak. Az esetek többségében azonban inkább csak azt tudták meghatározni, hogy a kapcsolat rendszeres legyen-e /például negyedévenként, félévenként feltétlenül találkozzanak/, vagy pedig alkalmi: azaz a találkozások nélkülözhetik mind a tervszerűséget, mind pedig a rendszerességet.

5.1. A tanácstagok igénye

Elsőként ugyanezt mértük fel a tanácstagoknál: a helyi politikai, társadalmi és gazdasági szervezetek közül melyekkel igényelnek rendszeres s melyekkel alkalmi kapcsolatot?

Az előkutatáskor alkalmazott módszert úgyszólván változatlanul megismételve végeztük el ismét a vizsgálatot. Egy listát állítottunk össze a helyi politikai, társadalmi, gazdasági stb. szervekről és intézményekről, illetve mindazokról a személyekről, akikkel feltételezésünk szerint a tanácstag kapcsolatot tart, vagy a kapcsolattartása célszerű lehet. A tanácstagokat arra kértük: jelöljék meg, véleményük szerint melyekkel szükségesek a rendszeres, s melyekkel elegendők az alkalmi kapcsolatok?

A válaszok szerint:	rendszeres kapcsolat szükséges	elegendő az alkalmi kapcsolat	nincs választás
	/a tanácstagok %-a/		
a körzeti pártszervezettel	90	9	1
a Hazafias Népfrent Bizottsággal	58	33	9
a HNF választási elnökségével	11	54	35
a KISZ bizottsággal	25	46	28
a nőmozgalommal	30	42	28
a lakóbizottságokkal	97	1	2
a Vöröskereszt helyi szerv.-vel	36	45	19
a körzeti rendőrrel	78	17	5
a körzeti orvossal	59	25	16
az IKV apparátusával	78	19	3
a helyi üzletek vezetőivel	25	49	26
a lakóbizottsági összekötővel	97	1	2
a listában nem szerepelt egyéb szervekkel	5	7	88

A tanácstagok tehát az alábbi kapcsolatokat igénylik rendsze-
res kapcsolatként:

1.-2.	lakóbizottságok	97 %
1.-2.-	lakóbizottsági összekötők	97
3.	körzeti pártszervezet	90
4.-5.	körzeti rendőr	78
4.-5.	IKV apparátusa	78
6.	körzeti orvos	59
7.	Hazafias Népfrent Bizottság	58
8.	Vöröskereszt	36
9.	nőmozgalom	30
10.-11.	KISZ	25
10.-11.	helyi üzletek vezetői	25
12.	HNF választási elnöksége	11

Az általában alkalminak minősülő kapcsolatok

1.	HNF választási elnöksége	54 %
2.	a helyi üzletek vezetői	49
3.	KISZ	46
4.	Vöröskereszt	45
5.	nőmozgalom	42 % sze- rint.

A fenti listák egyúttal a tanácstagok "minősítéseit" közlik: milyen kapcsolatokat tekintenek fontosnak vagy kevésbé fontosnak; melyeket milyen rendszerességgel igényelnek munkájukhoz. A többség véleménye szerint a legfontosabb a rendszeres kapcsolatok közül az első 7.

Hogyan teljesülnek igényeik? Mennyire élők a valóságban kívánt kapcsolataik?

Elsőként azt is ismertetjük: a vizsgált évben a tanácstagok kikkel, milyen arányban tartottak kapcsolatot. Egyenlőre figyelmen kívül hagyjuk a kapcsolatok gyakoriságát. Az alábbi táblázatban tehát minden kapcsolat szerepel, akár havonta találkoztak, akár csak egyszer egy év alatt. /Megjegyezzük: az előkutatás adataihoz képest a sorrend, s az arányok alig változtak./

A tanácstagok hány %-a tartott kapcsolatot:

1.-2.	a körzeti pártszervezettel	98
1.-2.	a lakóbizottságokkal	98
3.-4.	a lakóbizottsági összekötővel	96
3.-4.	az IKV apparátusával	96
5.	a körzeti rendőrrel	85
6.	a HNF Bizottsággal	70
7.	a körzeti orvossal	68
8.	a Vöröskereszt helyi szervezeteivel	53
9.	a nőmozgalom vezetőivel	45
10.	a helyi üzletek vezetőivel	36
11.	a KISZ Bizottsággal	27
12.	a HNF választási elnökségével	25

Mielőtt a kapcsolatok gyakoriságát vizsgálnánk, érdemes levonnunk néhány következtetést.

Mindenekelőtt a lista élén szereplőkről kell szólni, akikkel úgyszólván minden tanácstagnak volt kapcsolata; e négy reláció jelenti a tanácstagok legáltalánosabb kapcsolatait.

A körzeti párt szervezet természetes funkciója, hogy a közügyeket intéző különböző szervezetek, intézmények törekvéseit összehangolja. Itt fogalmazódnak meg - magasabb szinten - a lakóhelyi közösségek problémái, s általában itt cserélik ki egymással is tapasztalataikat a körzet tanácstagjai. /Egyébként néhány körzeti párttitkár, illetve pártvezetőségi tag egyúttal tanácstag is./ A párt szervezetek általában elvárják a nem-párttag tanácstagoktól is az együttműködést, s ennek az igénynek a tanácstagok szívesen tesznek eleget; minthogy így maguk is tényezői lehetnek a helyi politikai közéletnek. A lakóbizottságokkal, illetve a lakóbizottsági összekötővel kialakuló kapcsolatokban elsősorban a kölcsönös egymásutaltságról, egymás kölcsönös támogatásáról van szó; egyúttal - mint erről már szóltunk - a legjellegzetesebb információcsatornáról a lakók- lakóbizottságok - lakóbizottsági összekötő - és a tanácstag között. E kapcsolat révén jut a tanácstag olyan információkhoz, amelyeket egyébként csak nagyon széleskörű egyéni kapcsolatok révén kaphatna.

Az IKV apparátushoz fűződő, általános kapcsolat megítélésünk szerint szorosan összefügg a tanácstagok egész ügyintézési tevékenységének motivációival; ezenkívül a lakáskarbantartási igények tömeges voltaival.

Már az előkutatást megelőzően tanácsülésen is tárgyalt, nyomatékosan hangsúlyozott irányelv volt, hogy a tanácstagok ne intézzenek IKV ügyeket. A helyzet azonban egy év múltán sem változott; a tanácstagok azóta sem térnek ki a lakók ilyen irányú kérései elől. Többen változatlanul úgy vélik,

hogy ez nem is lenne helyes, s nem tartják szerencsésnek a tanács erre vonatkozó állásfoglalását, mert úgy érzik; az apró ügyek elintézésében nyújtott segítségükkel, valamint kezel fogható eredményt tudnak felmutatni. Változatlanul számos IKV ügyet intéznek, s közbenjárásuk az esetek jórésztében most is eredményes.

A lista első négy helyezettjén túl elég általános a kapcsolat a körzeti rendőrrel is. A közbiztonság kérdéseitől az elfajuló családi veszekedésekig a lakosság sokféle beavatkozásra kéri a tanácstagokat, ők pedig szükség esetén a rendőrség segítségét. /Jellemző, hogy a nem a körzetükben lakók 60, az ott élők 78 %-ánál rendszeres a kapcsolat a körzeti rendőrrel./

Egy év alatt jelentősen bővült a tanácstagok kapcsolata a Hazafias Népfront Bizottsággal. Egy évvel korábban csak a tanácstagok 42 %-a került kapcsolatba a Népfront Bizottsággal; az egy év alatt létesült kapcsolatok révén az arányok sokat javultak. Bár mint a későbbiekből látni fogjuk, a tanácstagok jelentős részénél változatlanul alkalmi kapcsolatteremtésről volt szó; évente egy-kétszeri találkozásról.

Széleskörűek a kapcsolatok a körzeti orvossal, bár gyanítjuk, hogy ez részben a tanácstagok életkorával függ össze, s találkozásaikra jellemzőbb lehet az orvos-beteg személyi kapcsolata, sem mint a tanácstag- körzeti egészségügyi intézmény együttműködése.

Kiszélesültek a kapcsolatok a nőmozgalom vezetőivel, bár zömével ez is néhány alkalmi találkozóra korlátozódott. Válto-

zatlanul az a helyzet, hogy bár a nőmozgalom, s a Vöröskereszt is sok lakóházban végez érdemleges munkát, vállalva például számos szociális ügy intézését, idősek, betegek gondozását, ellátását stb., a tanácstagok az ilyen tevékenységeket rendszerint úgy tekintik, mint ami kevésbé tartozik rájuk.

Hasonló a helyzet a helyi üzletek vezetőivel kialakult szorványos kapcsolatokkal, holott a tanácstagok nyilván sokféle apróbb-nagyobb, helyileg is elrendezhető problémát megoldhatnának, ha nem mellőznék az ilyen ismeretségeket.

5.2. A tényleges rendszeres és alkalmi kapcsolatok

Tekintsük át ezekután a tényleges kapcsolatok gyakoriságát. Rendszeresnek minősítettük a legalább negyedévenkénti találkozásokat, s alkalminak az ennél ritkábbakat /félévi, ciklusonként egyszeri stb./.

A vizsgált év során	Rendszeres kapcsolatot /a tanácstagok %-a/	Alkalmi tartott	Nem volt kapcsolata
A pártszervezettel	92	6	2
A HNF Bizottsággal	43	27	30
A HNF választási elnökségével	5	20	75
A KISZ bizottsággal	17	10	73
A nőmozgalommal	33	12	55
A lakóbizottságokkal	94	4	2
A Vöröskereszttel	33	20	47
A körzeti rendőrrel	73	12	15
A körzeti orvossal	56	22	32
Az IKV szerveivel	92	4	4
A helyi üzletek vezetőivel	26	10	64
A lakóbizottsági összekötővel	95	1	4

/Részleteket l. 5.1/a-c. táblázatokban./

A tényleges rendszeres kapcsolatok sorrendje tehát:

1. A lakóbizottsági összekötővel a tanácstagok	95
2. A lakóbizottságokkal	94
3.-4. A pártszervezettel	92
3.-4. Az IKV apparátusával	92
5. A körzeti rendőrrel	73
6. A körzeti orvossal	56
7. A Hazafias Népfrent Bizottsággal	43 %-a

tartott rendszeres kapcsolatot.

A tényleges alkalmi kapcsolatok sorrendje:

1. A HNF Bizottsággal a tanácstagok	27
2. A körzeti orvossal	22
3.-4. A HNF választási elnökségével	20
3.-4. A Vöröskereszttel	20 %-a

tartott alkalmilag kapcsolatot.

A listákból leolvasható az is, hogy a tanácstagok a gyakorlatban milyen kapcsolatokat tekintenek elhanyagolhatónak. A tanácstagok többségének egyáltalán nem volt kapcsolata, vagy a vizsgált év során csupán egyszer került kapcsolatba az alábbiakkal:

1. A HNF választási elnökségével	88 %
2. A KISZ bizottsággal	78 %
3. A helyi üzletek vezetőivel	70 %
4.-5. A nőmozgalommal	58 %
4.-5. A Vöröskereszttel	58 %

Nem tudunk állástfoglalni abban, hogy mennyire, s milyen szinten kívánatos összehangolni az azonos lakóterületi egységben működő tömegszervezetek, intézmények tevékenységét.

Lehet, hogy a jelenlegi, laza kapcsolatokat valamennyi érintett kielégítőnek tekinti - a tanácstagok szemmel láthatóan nem igényelnek szorosabb együttműködést.-

Amit és amilyen mértékben igényelnek, az kevés eltéréssel teljesül is, mint azt az igényelt, s a tényleges kapcsolatok arányainak összehasonlítása mutatja.

Az igényelt A tényleges Különb-
rendszeres kapcsolat ség
/a tanácstagok %-ában

1.-2.	A lakóbizottságokkal	97	94	- 3
1.-2.	A lakóbizottsági összekötővel	97	95	- 2
3.	A pártszervezettel	90	92	+ 2
4.-5.	A körzeti rendőrrel	78	73	- 5
4.-5.	Az IKV apparátusával	78	92	+ 14
6.	A körzeti orvossal	59	56	- 3
7.	A HNF Bizottsággal	58	43	- 15
8.	A Vöröskereszttel	36	33	- 3
9.	A nőmozgalommal	30	33	+ 3
10.-11.	A KISZ Bizottsággal	25	17	- 8
10.-11.	A helyi üzletek vezetőivel	25	26	+ 1
12.	A HNF vál. elnökségével	11	5	- 6

Mint látható, két ponton tér el jelentősebben az igényelt és a tényleges kapcsolat mértéke: az IKV-val több tanácstag tart rendszeres kapcsolatot, mint amennyien szükségesnek tartják, a Hazafias Népfront Bizottsággal pedig kevesebben.

A sorrendben az első három helyen szereplő, általánosan igényelt, illetve a tényleges gyakoriság között alig van elté-

rés; a magas igény és a teljesítés lényegében összhangban van.

A továbbiakban azt vizsgáljuk: a kapcsolatok intenzitása mennyiben függ a foglalkozási viszonytól, a választóköri lakástól és a tanácstagság időtartamától?

Az elemzéshez a tényleges rendszeres kapcsolatokat vesszük alapul. A kapott adataink alapján három fokozatot különböztetünk meg: magas, közepes és alacsony intenzitású kapcsolatokat; mint azt az előző táblán megjelöltük.

Magas intenzitásúnak tekintjük, ha a tanácstagok több mint 90 %-a tart rendszeres kapcsolatot. Közepes intenzitásúnak tekintjük, ha a tanácstagok 50-90 %-a, s alacsony intenzitásúnak, ha a tanácstagok kevesebb, mint fele tart rendszeres kapcsolatot az érintett intézményekkel.

Foglalkozási viszony szerint: a keresőknél 4 kapcsolat van a magas intenzitású zónában /lakóbizottságok és az IKV 96-96, lakóbizottsági összekötő 94, pártszervezet 93 %-uknál/ a nem keresőknél kettő /lakóbizottsági összekötő 93, pártszervezet 92 %-nál./

A keresőknél két, a nem-keresőknél négy kapcsolat van a közepes intenzitású zónában /keresők: körzeti rendőr 75, körzeti orvos 52 %-nál; nem-keresők: lakóbizottságok 89, IKV 83, körzeti rendőr 70, körzeti orvos 66 %-uknál./

Az alacsony intenzitású zónában - illetve másik oldalról nézve: a csekély mértékben ápoltságok között - a keresőknél öt, a nem-keresőknél négy kapcsolati reláció szerepel /keresők: a HNF választási elnökséggel, a tanácstagok 93, a KISZ bizottsággal 78, a Vöröskereszttel 62, a nőmozgalom-

mal 61, a helyi üzletek vezetőivel 60 %-nak nem volt lényegében kapcsolata. A nem-keresőknél a HNF választási elnökségével és a KISZ bizottsággal a tanácstagok 79, a helyi üzletek vezetőivel 63, a nőmozgalommal 55 %-ának nem volt lényegében kapcsolata./

Általában megállapítható, hogy a nem-keresők között, ha csekély mértékben is, de többen vannak, akik passzívabbak a kapcsolatok ápolásában, mint a keresők.

A tanácstagi megbízatás időtartama szerint nem találtunk érdemleges különbségeket. Inkább csak az érdekesség kedvéért érdemes áttekinteni, hogy a tanácstagi megbízatás időtartamának növekedésével hogyan alakulnak a magas intenzitású kapcsolatok:

A tanácstagi megbízatás időtartama	A magas intenzitású kapcsolatok a tanácstagok %-ában	
1-4 év	lakóbizottsági összekötő	93
	pártszervezet	92
	lakóbizottságok	91
	IKV	91
5-8 év	lakóbizottsági összekötő	97
	lakóbizottságok	95
	IKV	93
	pártszervezet	91
9-12 év	lakóbizottsági összekötő	100
	lakóbizottságok	100
	IKV	100
	pártszervezet	93
13-16 év	pártszervezet	94
	lakóbizottságok	94
	IKV	94
17-20 év	pártszervezet	100
	lakóbizottsági összekötő	100
	lakóbizottságok	90

A választóköri lakás szerint vizsgálva: ha nem is jelentősen, de a felsorolt 12 kapcsolat közül tízet valamivel magasabb arányban tartanak az ott lakók:

	Rendszeres kapcsolatot tartott	Különb-ség	
	Nem lakik választó-körzetében %	Választó körzetében lakik %	
	%	%	
a pártszervezettel	96	90	- 6
a Hazafias Népfrent Biz.	29	48	+19
a HNF vál-elnökségével	2	6	+ 4
a KISZ bizottsággal	19	15	- 4
a nőmozgalommal	25	35	+10
a lakóbizottságokkal	86	96	+10
a Vöröskezesekkel	17	40	+23
a körzeti rendőrrel	60	78	+18
a körzeti orvossal	44	60	+16
az IKV szervezetével	83	94	+11
a helyi üzletek vez.-vel	30	36	+ 6
a lakóbizottsági összek.	91	96	+ 5

Mint látható, a nem a választóköri lakók kapcsolataival valamivel intenzívebbek a körzeti pártszervezettel és a KISZ bizottsággal; a többiekkel azonban nem tudnak olyan kapcsolatokat kiépíteni, mint a körzetükben élők.

5.3. A kezdeményezés

A tanácstagoktól megkérdeztük; a kapcsolat kialakulását, a találkozásokat általában ki kezdeményezi?

	Nincs kapcsolat	a ta- nácstag	a part- ner	a kezde- ményezés kölsönös
		/ a tanácstagok %-a/		
a pártszervezettel	2	28	25	45
a HNF Bizottsággal	31	23	25	20
a HNF vál. elnökséggel	75	11	11	4
a KISZ bizottsággal	73	15	8	4
a nőmozgalommal	55	16	14	15
a lakóbizottságokkal	2	39	10	49
a Vöröskereszttel	48	13	27	12
a körzeti rendőrrel	16	36	8	40
a körzeti orvossal	34	44	3	19
az IKV-val	3	78	3	16
a helyi üzletek vez.	58	36	1	5
a lakóbizottsági összekötővel	3	20	11	66

Azaz a tanácstag a gyakoribb kezdeményező.

A HKI-vel /78:3 arányban/

a körzeti orvossal /44:3 arányban/

a helyi üzletek vezetőivel /36:1 arányban/

a lakóbizottságokkal /39:10 arányban/

a körzeti rendőrrel /36:8 arányban/

a KISZ bizottsággal /15:8 arányban/

tehát úgy tekintjük, hogy ezek a kapcsolatok a tanácstag számára fontosabbak.

A partner számára - a tanácstagok véleménye szerint - tulajdonképpen egyetlen esetben fontosabb a kapcsolat: csupán a Vöröskereszt keresi gyakrabban a tanácstagot /13:27 arányban/

A kölcsönös egymásrautaltságot tulajdonképpen az egyenlő arányu kezdeményezés jelzi: amikor mind a tanácstag, mind az intézmény fontosnak tartja a kapcsolatot.

Az egyenlő kezdeményezés dominál a lakóbizottsági összekötőkkel /66 %/, a lakóbizottságokkal /49 %/, a pártszervezettel /45 %/, és a körzeti rendőrrel /40 %/ kialakult kapcsolatokban.

Emellett a tanácstag és a partner kezdeményezése lényegében egyenlő arányu a pártszervezet, a Hazafias Népfrent Bizottság, a Hazafias Népfrent választási elnöksége, és a nőmozgalom esetében még akkor is, ha többségében a kapcsolattartás igénye alacsony intenzitású.

Mindez némiképp utal arra a korábban már érintett kérdésre is, hogy a helyi intézmények közül melyek, milyen mértékben kívánják összehangolni tevékenységüket a tanácstagok tevékenységével. Ez tulajdonképpen a tömegszervezetek együttműködése szempontjából érdemelne figyelmet. A tanácstagok pl. úgy érzékelik, hogy a KISZ bizottsággal kialakult szorványos kapcsolatok kialakulását a KISZ kevésbé tartja fontosnak, mint a tanácstagok.

5.4. a kapcsolattartás célja

Mi a kapcsolattartás célja? Milyen esetekben keresik egymást az intézmények vezetői és a tanácstagok? Konkrét ügyek intézése, vagy az általános tájékozódás igénye hozza létre a találkozásokat?

A pártszervezet és a lakóbizottságok kivételével - amelyekkel

a kapcsolatok formáit és gyakoriságát részletesen is megvizsgáltuk, a többi intézménnyel kapcsolatban érdeklődtünk a kapcsolattartás jellegzetes céljáról.

A tanácstagok véleménye szerint /a tanácstagok %-ánál/

	Nincs kapcsolat	A kapcsolattartás jellegzetes célja			
		konkrét ügyintézés	ált. tájékozt. ált.	konkrét ügy + ált. tájékozt.	egyéb
a Hazafias NF-tal	33	18	40	7	2
HNF.vál. elnökség	75	7	14	1	3
KISZ Bizottsággal	72	8	18	1	1
a nőmozgalommal	56	16	23	2	3
a Vöröskereszttel	45	35	15	2	3
a körzeti rendőrrel	15	43	15	26	1
a körzeti orvossal	32	35	20	10	3
az IKV apparátussal	3	79	3	14	1
a helyi üzletek vez.	53	24	16	6	1
a lakóbizottsági összekötőkkel	3	47	9	40	1

Azaz: ott erős a kapcsolat, ahol konkrét ügyek kívánják meglétüket. Ugyanis fogalmazhatnánk: a kapcsolatokat az ügyek "kezdeményezik". A konkrét ügyek dominálják a kapcsolatokat az IKV-val, a lakóbizottsági összekötőkkel, a körzeti rendőrrel, de zömme még a helyi üzletek vezetőivel is - a kapcsolatok zöme a konkrét ügyek révén épül ki.

Az alacsony intenzitása, s a gyakran hiányzó kapcsolatokból a konkrét ügyek kötőanyaga hiányzik; pusztán az általános tájékoztató, az általános, kölcsönös informálódás az adott

körülmények között háttérbe szorul a konkrét ügyek teremtette kapcsolatok mögött.

Hangsúlyozzuk, ez ismét egy adott helyzet következménye. Amíg a tanácstagok fontosabbnak tekintik a konkrét ügyek intézését, s ezért ezekre szánják idejüket, energiáikat; amíg úgyérzik, hogy a konkrét ügyek elintézésétől függ presztizsük, addig kevesebb figyelmet fordítanak az általánosabb tájékoztatóra, az átfogóbb információk megszerzésére.

E helyzet sajátos problémáit még csak nagyon kevés tanácstag érzékeli, mint ezt a következő kérdésre adott válaszok mutatják.

A kérdés így hangzott: A felsoroltak közül - vagy azon felül - kikkel tartaná szükségesnek a mainál gyakoribb, rendszeresebb kapcsolatot?

A tanácstagok több intézményt sorolhattak fel: de csak 22 % adott legalább egy választ, 78 % megfelelőnek tartja a jelenlegi kapcsolatok mértékét, senkivel sem kíván az adottnál rendszeresebb kapcsolatot.

A választadó 31 tanácstag az alábbi kapcsolatokat erősítene: 24-en a körzeti pártszervezettel, illetve a körzeti orvossal, rendőrrel, a helyi üzletek vez-vel; 19-en a KISZ bizottsággal; 14-en a HNF bizottsággal, vagy a HNF vál.elnökével; 12-en a lakóbizottságokkal, lakóbizottsági összekötőkkel; 11-en az IKV-val; 10-en a nőmozgalommal, Vöröskereszttel; 5-en mindenkivel; 2-en a fővárosi tanácstaggal, országgyűlési képviselővel.

E szorványos kapcsolatteremtési igényeknél nem vizsgáltuk, hogy azok kívánják-e a kapcsolataikat erősíteni, akik eddig kevésbé és rendszertelenül ápolták kapcsolataikat, vagy azok akik a magas intenzitású kapcsolattal is elégedetlenek. /Az előkutatás szerint mindkét esetben megjelenhet a kapcsolat erősítésének igénye./

Az eredményt inkább abból a szempontból értékeljük, hogy a tanácsstagok többsége az adott helyzetet tekinti megfelelőnek, s nagyon kevésbé jelenik meg igényként az elsődlegesen informatív tartalmu, a konkrét ügyektől független kapcsolattartás erősítése.

Néhány vonatkozásban kitérünk még a tanácsstagok és a körzeti pártszervezetek kapcsolatára. Mint láttuk, a törekvés az együttműködésre kölcsönös; mind a párttagok, mind a pártonkívüliek számára a pártszervezettel tartott kapcsolat elvben is, gyakorlatban is a legfontosabbak közé tartozik.

A pártszervezetek ebben a vonatkozásban sajátos szerepet töltenek be; az esetek jelentős részében jobban igénylik a tanácsstagok közreműködését, jobban biztosítják a körzet tanácsstagjainak kölcsönös informálódását, mint a Hazafias Népfront Bizottság. Ezt a politikai vezetőszerpen túl a formalizált szervezet léte is elősegíti: a pártnak vannak körzeti szervezetei, a Hazafias Népfrontnak nincsenek, s a meglévő szervezeti formák megkönnyítik a tanácsstagok odakapcsolódását. Külön ösztönözte ezt a pártszervezetek mellett létrehívott, ún. operatív bizottságok léte, amely kifejezetten a tanácsstagok és a pártszervezet szervezett együttműködését hivatott

biztosítani. A 15 körzeti pártszervezet közül 13 mellett létesült a tanácsstagokból, illetve a pártszervezet kijelölt tagjából alakult operatív bizottság.

Noha az operatív bizottságok nem egyforma rendszerességgel működtek, a kerületi tanácsstagok több mint 80 %-a számára biztosították részben a körzethez tartozó egymás közötti kapcsolatait, részben a pártszervezet munkájához kapcsolódást. Ez a kis közösség - ahol működik - nagy segítséget ad a tanácsstagoknak is, a választókerületükön túli szélesebb közösség ügyeinek megismerésére, a körzet problémáinak áttekintésére.

Az operatív bizottságok üléseinek gyakorisága:

	a tanácsstagok %-ánál	
havonta, kéthavonként ülésezett	11	82
negyedévenként-félévenként	33	
évente egyszer	13	
nem emlékszik az ülések számára	25	
az op.biz. nem ülésezett, ill. a tanácsstag nem tud létéről	18	

Ezen túlmenően a vizsgált év során a tanácsstagok 41 %-a számolt be a pártszervezetben tanácstagi munkájáról, illetve a tanács tevékenységéről, terveiről. A beszámolók zömét az operatív bizottság szervezte meg, készítette elő, illetve a pártszervezetek egy részében ez a rendszeresített forma, nincs szükség külön kezdeményezésre. Néhány tanácstagot a pártszervezet közvetlenül kért fel, néhányan pedig maguk jelentkeztek, hogy tanácstagi munkájukról szeretnének beszámolni.

A tanácstagok és a pártszervezet együttműködésére jellemző, hogy a pártszervezetek a megkérdezett tanácstagok felétől kértek segítséget valamely ügy intézéséhez. Az esetek nagyrésztében az ilyen segítségkérés alkalmi, néhány tanácstag azonban rendszeresen közreműködik olyan ügyek intézésében, amelyekkel a lakosok a pártszervezethez fordultak.

6. A tanácstagi munka elismerése

Az eddig közölt adatok sokasága tanuskodik a tanácstagok zömének odaadó munkájáról: szabadiidejük tekintélyes részének feláldozásáról, az állandó készenlétéről, amellyel választóik rendelkezésére állnak; az ügyek lelkiismeretes intézéséről, a sokféle utánjárásról; az állandó bizottságban kapott feladataikról, a körzet intézményeivel tartott kapcsolataikról, a rájuk háruló sokféle teendőről, amit a nagy többség erejéhez mérten, lelkiismeretesen igyekeznek ellátni.

Hogyan győzik?

A többség, 75 % úgyérzi, hogy jól győzi: 9 %-uknak az a véleménye, hogy még többet is tudna vállalni, /főként a nyugdíjasok./ A tanácstagi munkával járó terheket mindössze 15 %uk tartja soknak, elsősorban a keresők.

A gyakorlati tapasztalatok s adataink egyaránt azt tanúsítják, hogy a tanácstagoktól nem lehet több munkát kívánni; nem szabad őket a jelenleginél jobban megterhelni.

A gyakorlati tapasztalatok, s adataink tükrében azonban egyre nyilvánvalóbbá válik, hogy a tanácstagoktól némileg másfajta tevékenységet kellene kérni. Idejük, energiájuk, készségük zömét az egyéni ügyek intézése, az utánjárás helyett a szélesebb közösséget érintő információk összegyűjtésére, s a közösséget érintő tervek meghatározásában kellene a jelenleginél sokkal jobban gyümölcsöztetni.

Tulajdonképpen az újfajta elvárások a legfelső szinten már megfogalmazódtak; a fejlődés a tanácsok önkormányzati jellegének erősödését igényli.

Ehhez azonban - sok egyéb között - módosítani kell a tanács-
tagi tevékenységgel kapcsolatos elvárásokat is.

A "jó tanácsstag" egyik legfontosabb ismérve régtől a választópolgárokkal egyénileg kialakított szívélyes kapcsolat; s ennek kifejezője az állandó készenlét a választópolgárok fogadására, egyéni ügyeik gondos intézése. Ez valóban fontos ismérv volt, és marad. Csakhogy a "jó tanácsstag" ismérvei között nem egyszerűen ugyanilyen, hanem véleményünk szerint nagyobb súllyal kell szerepelnie a közügyek intézőjének: aki az egyéni ügyek mögött az általánosat figyeli, aki nemcsak az egyedeket, hanem a belőlük összegződő rétegeket is látja, aki a rétegek életkörülményeinek változásaiból le tudja szűrni a fontos tennivalókat, fel tudja mérni a jellemző új igényeket.

A közügyeket intéző tanácsstag típusának kialakulásához sok tényező együttes hatása és valószínűleg hosszabb idő kell. A "jó tanácsstag" jelenlegi ismérveinek kialakulása is hosszabb idő terméke. A tanácsstagok akkor kezdtek az egyéni ügyek sokaságával foglalkozni, amikor a túlcentralizált központi irányítás egyre szűkebb területre szorította vissza a helyi tanácsok irányító- elhatározó tevékenységét, s egyre inkább a központi akaratot végrehajtó szervezet tette a helyi államhatalmi- államigazgatási testületeket. Az önálló helyi politika háttérbeszorulásával párhuzamosan kerestek - és találtak - maguk új tevékenységi területet a tanács-
tagok: az egyéni ügyek intézését. Az évek folyamán aztán ez

... egyik legfőbb normává, vezetők és választók egyaránt

eszerint minősítették a tanácsstagot - s ők is önmagukat.

Több tényezőre utaltunk, amelyek azt mutatják, hogy mind-
máig a fenti elvárások szerint formálódik a tanácsstagok konkrét tevékenysége, s önmagukkal szemben támasztott igényük. Az egyik ilyen tény - amelyet ebben a vonatkozásban jellemzőnek érzünk - az, hogy a tanácsstagokkal szemben ma nem kívánalom, hogy tényszerűen ismerjék választókörzetük lényeges adottságait, a választókörzetükben élő rétegek jellemző életkörülményeit. Aki mégis alapos ismeretekre törekszik, azt önszorgalomból, egyéni igénye alapján szerzi meg, s nem azért, mert ezt bárhol elvárnák tőle.

Ugyanezt a jelenséget mutatja a testületi munkákra hivatott állandó bizottságok magatartása, a kapcsolatok - azaz az informáltság - szélességének kérdésében. Az előnyös változások ellenére a többség még mindig nem tekinti igazán fontosnak az alapos, széleskörű ismereteket az áb működési területéhez tartozó intézményekről.

Ugyanennek a helyzetnek tünete a tanácsüléseken a többség passzivitása - miközben választóik ügyeivel esetleg havonta megfordulnak a tanácsházán, a vb vezetőknél, - nem igen akad mondánivalójuk a tanácsülés számára.

Nem kívánjuk a példákat folytatni és ismételni. Csupán egyetlen ismétlésbe bocsátkozunk még: ezúttal teljes egészében ismertetjük a tanácsstagok válaszait arra, - a már részleteiben ugyancsak idézett - kérdésre, hogy "véleménye szerint a tanácsstag tekintélye mivel növelhető a leghatékonyabban a választók körében?"

A tanácstagok több választ is adhattak. Az alábbi megoszlás az alternatívákra adott igenlő válaszokat tartalmazza:

- a konkrét ügyek elintézésével	83 %
- a tanácsban a körzet nagyobb ügyeinek hatékony képviselésével	36 %
- az áb-ban végzett aktív tevékenységgel	9 %
- sikeres társadalmi munkák szervezésével	6 %
- egyéb módon	17 %

A tanácstagok véleménye - úgy hisszük - eléggé alátámasztja az elvárásokkal kapcsolatban mondottakat.

Ugyanakkor úgy látjuk, hogy a tanácstagok - saját feltételezésük, s az odaadással intézett egyéni ügyek sokasága ellenére - mégsem elégedettek önmagukkal, s a kapott elismeréssel. A hiányérzetet a "szépitő becslések" arányainál érzékeljük.

Ugy véljük; minden olyan tevékenységnél, amelynél sem a tényleges ráfordítások, sem a tényleges eredmény nem mérhető, természetes emberi tulajdonság a némi túlzás az értékeléskor, amivel önmagunk számára is bizonyítjuk a tevékenység fontosságát.

Ezúttal azonban több, összefüggő problémát is látunk, /bár lehet, hogy csak belemagyarázunk - megítélését az olvasó tapasztalataira bizzuk./

Az egyik: a becslések szélsőséges volta. Ugyiszólván minden, tényadattal összehasonlított becslésnél megállapíthatjuk: a tanácstagok kb. kétharmada becsült "szépitve", egyharmada pedig "erősen szépitve", szélsőséges túlzásokkal.

Ez arra enged következtetni, hogy a tanácstagok legalább egy-

harmadának hiányzik a kívülről kapott elismerés, s ezt pótolják a túlértékeléssel, így igazolva legalább önmaguk előtt munkájuk fontosságát.

A másik: megítélésünk szerint valóban hiányzik az elismerés, a jól végzett munkát kísérő siker-élmény. Ez részben éppen a fő tevékenységi terület, az egyéni ügyintézés következménye. Az egyéni ügyek közvetítése az esetek nagyrésztében óhatatlanul a választó, a tanácstag és a szakigazgatási szerv tisztviselője között, "zárt körben" bonyolódik. A szakigazgatási szerv számára a tanácstag egyaránt lehet kívánt vagy nem kívánt partner, aki esetleg segít is, de többnyire csak sürget, kér, és mindenképpen munkát kíván. Bármilyen szivélyes lehet például a kapcsolat a tanácstag és az IKV ügyintézője között, nem valószínű, hogy a tanácstagokat az IKV tisztviselői árasztanák el köszönetekkel, és itt érzékelné a tanácstag a jól végzett munka sikerélményét.

A másik póluson, az ügyben érdekelt választópolgártól talán több köszönetet, elismerést kap, bár minden tanácstagnak van néhány keserű emléke is. De a választótól kapott őszinte köszönet és elismerés is többnyire "magánügy" marad; legfeljebb a család értesül róla, de ritkán kap nagyobb nyilvánosságot, gyakran a véletlenül múlik, hogy értesülnek-e róla a vb. vezetők, a tanácstagjai, a pártszervezet, stb. mindazok, akik a tanácstag munkáját értékelik.

Idővel persze elterjed a tanácstag híre, s mind a tanácsban, mind a választók között elismerően értékelik - az elismerés azonban ritkán kap intézményes, nyilvános formát. A tanácstag

tevékenységét mind a tanácsban, mind a helyi politikai, társadalmi intézményeknél hajlamosak úgy tekinteni, mint aki "vállalt kötelességét teljesíti". A tanácstag tényleges tevékenységének felmérésén alapuló értékelés, a nyilvános elismerés még akkor is ritka, ha a tanácstag azt sokszorosan kiérdemelte.

Ugy véljük, a végzett munka mennyisége és fontossága elismerésének hiányát kompenzálják a tanácstagok a szépítő becslésekkel.

A társadalmi elismerés hiányát más módon is lemérhettük.

Megkérdeztük a tanácstagokat: családjuk hogyan fogadja közéleti elfoglaltságukat, azt a tényt, hogy szabadidejük jelentős részét a tanácstagi munkára, a választók ügyes-bajos intézésére, lakóbizottsági ülésekre stb. fordítják?

A válaszok szerint:	%
- úgy tekintik, mint a családnak szóló elismerést	37
- tudomásul veszik	51
- úgy tekintik, mint ami a családtól vonja el az időt	5
- egyéb módon	7

A fenti arányok alig változnak a foglalkozási viszonytól függően, a tanácstagi megbízatás időtartama szerint pedig nincsenek jól értékelhető tendenciák /6.1. táblázat/

Az arányok némiképp romlottak az előkutatáskor kapott adatokhoz képest; akkor a tanácstagok 50%-ánál tekintették úgy, mint a családnak szóló elismerést. A kerület valamennyi ta-

nácstagját tekintve kevésbé jó az arány: csupán a tanácstagok nem egészen 40%-ánál jelenti a tanácstagság egyértelműen a tanács társadalmi presztizsét növelő közéleti funkciót.

A családok 51%-a azonban már nem értékeli ilyen magasra; egyszerűen tudomásul veszik.

A tanácstagnak semmilyen társadalmi presztizst nem tulajdonítanak azok, akik csak azt érzékelik: a családtól vonja el az időt.

A válaszok mint már az előkutatásnál jeleztük - nem megnyugtatóak: a tanácstagok több mint felének családja nem értékeli igazán a társadalmi elismerés egyik formájának a tanácstagi megbízatást. Ez arra utal, hogy sokféle eszközzel szükséges növelni a tanácstag társadalmi presztizsét; mindenekelőtt az érdemleges közéleti tevékenység szélesebbkörű lehetőségének megteremtésével s az ehhez fűződő új elvárások érvényesítésével.

A továbbhaladás útját időközben kijelölték a párt dokumentumok és a jogszabályok: a tanácsok munkájában az önkormányzati elvnek kell érvényesülnie, azaz a lakóhelyi közösségek életét érintő sokféle kérdésben a helyi tanácsot illesse az érdemi döntés joga.

Ennek érvényesülésével párhuzamosan alakulhat ki csak a tanácstagok szerepének új felfogása, az elsősorban közügyeket intéző, a döntésekben a közösség érdekei szerint résztvevő tanácstag típusa.

T Á B L Á Z A T O K

1. A vizsgálatba bevont tanácstagok

1.1. Korcsoport szerinti megoszlása

	fő	%
30-40 éves	14	10
41-50 éves	40	28
51-60 "	42	30
61-70 "	37	26
70 év feletti	9	6
	<u>142</u>	<u>100</u>

1.2. Foglalkozása

	fő	%
fizikai dolgozó	13	9
alkalmazott	44	31
értelmiségi	20	14
vezető	15	11
egyéb	3	2
nem-kereső	47	33
	<u>142</u>	<u>100</u>

1.3. Iskolai végzettsége

	fő	%
8 általánosnál kevesebb	11	8
8 általános	42	30
érettségi	43	30
egyetemen, főiskolán jelenleg tanul	8	6
egyetem, főiskola	33	23
speciális képzettség	5	3
	<u>142</u>	<u>100</u>

Táblázatok/2.

2. A tanácstagok 24 órája

2.1. Munkaidő /a közlekedéssel együtt/

	fő	%
nincs munkaidéje	42	30
1 óránál kevesebb	4	3
1-7 óra	6	4
8-10 "	76	53
10 óránál több	14	10
	<u>142</u>	<u>100</u>

Szélső értékek: 20 perc - 12 óra 40 perc.

Átlag a tevékenységet végzőknél: 8 óra 51 perc.

2.2. A családdal kapcsolatos kötelezettségek

	fő	%
Nincs kötelezettsége	26	18
Napi 1 óránál kevesebb	28	20
" 1-2 óra	43	30
" 2-3 "	21	15
" 3-4 "	12	8,5
" 4-8 "	12	8,5
	<u>142</u>	<u>100,0</u>

Szélső értékek: 25 perc - 8 óra

Átlag a tevékenységet végzőknél: 2 óra 22 perc.

Átlag a teljes sokaságnál: 1 óra 56 perc.

2.3. A tanácstagi funkción felüli, egyéb társadalmi meg-

biztatás /munkahelyén és lakóhelyén együttesen/

	fő	%
nincs egyéb megbiztatása	54	32
egy megbiztatása van	40	28
két " "	29	20
három " "	12	8
4 és több	7	5
	<u>142</u>	<u>100</u>

Táblázatok/3.

2.4. A tanácstagi funkción felüli, egyéb társadalmi megbízatás időigénye /csak a szabadidő terhére végzett tevékenységek/

	fő	%
Nincs egyéb megbízatása, vagy nem szabadidejéből végzi	61	43
napi félóránál kevesebb	34	24
" fél-egyóra	17	12
" egy-két óra	22	15
" három óránál több	8	6
	<u>142</u>	<u>100</u>

a/ Foglalkozási viszony szerint

	Keresők		Nem-keresők	
	fő	%	fő	%
Nincs egyéb megbízatása, vagy nem szabadidejéből végzi	42	44	19	41
napi félóránál kevesebb	27	29	7	15
" fél-egy óra	13	14	4	9
" egy-két óra	11	11	11	23
" három óránál több	2	2	6	12
	<u>95</u>	<u>100</u>	<u>47</u>	<u>100</u>

Szélső értéke: 5 perc - 4 óra 5 perc - 6óra
 Átlag a teljes sokaságnál: 28 perc 1 óra 8 perc

Táblázatok/4

2.5. A tanácstagi munka időigénye

	fő	%
Nincs időráfordítás	3	2
Napi fél óra	40	28
" fél-egy óra	51	36
" egy-másfél óra	15	11
" másfél-két óra	23	16
" három óránál több	10	7
	<u>142</u>	<u>100</u>

Szélső értékek: 5 perc - 9 óra

Átlag a teljes sokaságnál: 1 óra 12 perc

a/ A foglalkozási viszony szerint:

	Keresők		Nem-keresők	
	fő	%	fő	%
Nincs időráfordítás	-	-	3	6
napi fél óra	34	36	6	13
" fél-egy óra	38	40	13	28
" egy-másfél óra	8	8	7	15
" másfél-két óra	14	15	9	19
" három óránál több	1	1	9	19
	<u>95</u>	<u>100</u>	<u>47</u>	<u>100</u>

Szélső értékek: 5 perc-3 óra 10 perc - 9 óra

Átlag: 52 perc 1 óra 32 perc

Táblázatok/5. /1/

3. A tanácstag kapcsolata a választókkal

3.1. A tanácstag becslése választói számáról

	fő	%	
Pontosan tudta	8	6	
Túlbecsülte,			
- legfeljebb 10 %-kal	25	18	66
- " 11-30 "	38	27	
- több mint 30 %-kal	30	21	
Kevesebbet becsült			
- 10 %-os eltéréssel	11	8	28
- 11-30 %-os "	17	12	
- több mint 30 %-os elt.	13	8	
	142	100	

a/ foglalkozási viszony szerint:

	Keresők		Nem keresők		
	fő	%	fő	%	
Pontosan tudta	4	4	2	4	
Túlbecsülte					
- legfeljebb 10 %-kal	18	19	9	19	66
- 11-30 %-os eltéréssel	26	28	12	26	
- több mint 30 %-os "	20	21	10	21	
Kevesebbet becsült					
- legfeljebb 10 %-kal	8	8	3	6	
- 11-30 %-os eltéréssel	10	11	7	15	
- több mint 30 %-os "	9	9	4	9	

/folyt.: táblázatok/5. /2.old/

Táblázatok/5. /2old./

b/ a tanácstagság időtartama szerint^{x/}

	1-4 é. v. e		5-8 tanácstagok		9-12		13-16		17-20	
	fő	%	fő	%	fő	%	fő	%	fő	%
Pontosan tudta	6	11	1	2	1	7	-	-	-	-
Túlbecsülte										
- legfeljebb 10 %-kal	8	14	6	14	3	20	7	41	1	10
- 11-30 %-kal	14	25	12	29	5	33	4	24	3	30
- több mint 30 %-kal	10	17	11	26	3	20	2	12	3	30
Kevesebbet becsült										
- legfeljebb 10 %-kal	7	12	3	7	-	-	1	6	-	-
- 11-30 %-kal	7	12	4	10	1	7	3	17	2	20
- több mint 30 %-kal	5	9	5	12	2	13	-	-	1	10
	57	100	42	100	15	100	17	100	10	100

c/ A körzetben lakás időtartama szerint

	Nem lakik vál. körzetében		Legfeljebb 10 éve lakik		10 évnél régebben	
	fő	%	fő	%	fő	%
Pontosan tudta	4	9	-	-	4	
Túlbecsülte						
- legfeljebb 10 %-kal	7	16	4	20	14	17
- 11-30 %-kal	12	28	4	20	22	28
- több mint 30 %-kal	11	26	4	20	15	19
Kevesebbet becsült						
- legfeljebb 10 %-kal	3	7	-	-	8	10
- 11-30 %-kal	3	7	5	25	9	11
- több mint 30 %-kal	3	7	3	15	7	9
	43	100	20	100	79	100

^{x/} Itt és a következő táblázatokban nem szerepeltetjük azt az egy főt, akinek tanácstagi megbízatása egy évnél rövidebb időtartamu.

Táblázatok/6.

3.2. A tanácstagok becslése: a választók hány százalékát ismerik személyesen

Ismeri a választók	fő	%	
1-10 %-át	8	6	
11-20 "	14	10	22
21-30 "	9	6	
31-40 "	15	11	24
41-50 "	18	13	
51-60 "	11	7	15
61-70 "	12	8	
71-80 "	21	15	39
81-90 "	12	8	
91-100 "	22	16	
	142	100	

a/ a foglalkozási viszony szerint:

Ismeri a választók	Keresők			Nem-keresők	
	fő	%		fő	%
1-30 %-át	26	27	54	5	10
31-50 "	25	27		8	16
51-70 "	27	29	46	9	19
71-100 "	17	17		25	55
	95	100		47	100

b/ A tanácstagi megbízatás időtartama szerint:

Ismeri a választók	éve tanácstagok									
	1-4		5-8		9-12		13-16		17-20	
	fő	%	fő	%	fő	%	fő	%	fő	%
1-30 %-át	19	34	6	14	3	20	3	18	-	-
31-50 "	11	20	14	33	4	27	1	6	2	20
51-70 "	11	20	7	17	3	20	1	6	1	10
71-100 "	16	26	15	36	5	33	12	70	7	70
	57	100	42	100	15	100	17	100	10	100

c/ A körzetben lakás időtartama szerint:

Ismeri a választók	Nem lakik körzetében		Legfeljebb 10 éve		10 évnél régebben	
	fő	%	fő	%	fő	%
1-30 %-át	14	33	5	25	12	15
31-50 "	9	21	5	25	18	23
51-70 "	5	12	3	15	16	20
71-100 "	15	34	7	35	33	42
	43	100	20	100	79	100

Táblázatok/7.

3.3. A tanácstagot ténylegesen felkereső választók aránya /évi átlag, a tanácstagok becslése alapján/

A tanácstagot felkeresi a választók közül	fő	%
senki	9	7
1-10 %	23	16
11-20 %	34	24
21-30 %	29	20
31-40 %	13	9
41-50 %	8	6
51-60 %	7	5
61-70 %	6	4
71-80 %	3	2
81-90 %	3	2
91-100 %	7	5
	142	100

a/ Foglalkozási viszony szerint:

	Keresők		Nem-keresők	
	fő	%	fő	%
senki	4	4	5	11
1-30 %	58	61	28	60
31-50 %	16	17	5	10
51-100 %	17	18	9	19
	95	100	47	100

A tanácstagság időtartama szerint:

	éve tanácstagok									
	1-4		5-8		9-12		13-16		17-20	
	fő	%	fő	%	fő	%	fő	%	fő	%
senki	5	9	3	7	-	-	-	-	1	10
1-30 %	34	59	25	60	10	66	12	70	5	50
31-50 %	5	13	6	15	3	20	3	18	1	10
51-100 %	13	19	8	18	2	14	2	12	3	30
	57	100	42	100	15	100	17	100	10	100

c/ A körzetben lakás időtartama szerint:

	Nem lakik vál.körz.		Legfeljebb 10 éve		10 évnél régebben		Ott lakók együtt	
	fő	%	fő	%	fő	%	fő	%
senki	3	7	2	10	4	5	6	6
1-30 %	32	74	10	50	44	56	54	55
31-50 %	6	14	1	5	14	17	15	15
51-100 %	2	5	7	35	17	22	24	24
	43	100	20	100	79	100	99	100

Táblázatok/8.

3.4. Az egy év alatt meglátogatott családok aránya /a tanácstagok közlése alapján/

A tanácstagok által meglátogatott családok aránya	A tanácstagok közül		
	fő	%	
egy sem	38	27	55
1-10 %	50	35	
11-20 %	28	20	
21-30 %	11	8	
31-40 %	5	3	
41-50 %	4	3	18
51 % felett	6	4	
	142	100	

a/ Foglalkozási viszony szerint:

	Keresők		Nem-keresők		
	fő	%	fő	%	
egy sem	29	29	10	21	79
1-20 %	55	58	23	49	
21 % felett	12	13	14	30	
	95	100	47	100	

b/ A tanácstagság időtartama szerint:

	1-4 éve		5-8 tanácstagok		9-12 tanácstagok		13-16 tanácstagok		17-20 tanácstagok	
	fő	%	fő	%	fő	%	fő	%	fő	%
egy sem	16	28	14	33	2	13	4	23	2	20
1-20 %	30	52	23	55	11	73	8	47	5	50
21 % felett	11	20	5	12	2	14	5	30	3	30
	57	100	42	100	15	100	17	100	10	100

c/ A körzetben lakás időtartama szerint:

	Nem lakik körzetében		Legfeljebb 10 éve lakik		10 évnél régebben		Ott lakók együtt	
	fő	%	fő	%	fő	%	fő	%
egy sem	14	32	4	20	20	25	24	24
1-20 %	20	47	11	55	47	60	58	59
21 % felett	9	21	5	20	12	15	17	17
	43	100	20	100	79	100	99	100

Táblázatok/9.

3.5. A fogadóórák látogatottsága

	fő	%
Nem tart fogadóórát	11	8
általában a fogadóórán keresik fel	27	19
a többség nem a fogadóórán " "	90	63
az arány kb. egyenlő	14	10
	142	100

a/ A foglalkozási viszony szerint:

	Keresők		Nem-keresők	
	fő	%	fő	%
Nem tart fogadóórát	7	7	4	9
a fogadóórán keresik fel	22	23	5	11
a többség nem a fogadóórán	55	58	35	74
az arány kb. egyenlő	11	12	3	6
	95	100	47	100

b/ A tanácstagság időtartama szerint:

	1-4 éve		5-8 tanácstagok		9-12 tanácstagok		13-16 tanácstagok		17-20 tanácstagok	
	fő	%	fő	%	fő	%	fő	%	fő	%
nem tart	2	4	4	10	2	13	2	12	1	10
a fogadóórán keresik fel	14	24	9	21	1	7	1	6	2	20
a többség nem a fogadóórán	33	58	26	62	12	80	14	82	4	40
az arány kb. egyenlő	8	14	3	7	-	-	-	-	3	30
	57	100	42	100	15	100	17	100	10	100

c/ A körzetben lakás időtartama szerint:

	Nem lakik körzetében		Legfeljebb 10 éve		10 évnél régebben		Ott lakók egy.	
	fő	%	fő	%	fő	%	fő	%
nem tart	2	5	3	15	6	8	9	9
a fogadóórán keresik fel	14	32	3	15	10	12	13	13
a többség nem a fogadóórán	25	58	9	45	56	71	65	66
az arány kb. egyenlő	2	5	5	25	7	9	12	12
	43	100	20	100	79	100	99	100

Táblázatok/10.

3.6. A tanácstagi beszámolók látogatottsága

A beszámolón részt vett választók aránya.	A tanácstagok közül	
	fő	%
Nem tartott	6	4
Részt vett a választók	59	42
1-10 %-a	56	39
11-20 "	17	12
21-30 "	4	3
31-44 "		
	142	100

a/ A foglalkozási viszony szerint:

	Keresők		Nem-keresők	
	fő	%	fő	%
Nem tartott	4	4	2	4
Részt vett a választók	46	48	13	28
1-10 %-a	33	35	23	49
11-20 "	8	9	9	19
21-30 "	4	4	-	-
31-44 "				
	95	100	47	100

b/ A tanácstagság időtartama szerint:

	1-4		5-8		9-12		13-16		17-20			
	éve				tanácstagok				éve			
	fő	%	fő	%	fő	%	fő	%	fő	%		
Nem tartott	1	2	2	5	1	7	1	6	-	-		
Részt vett a választók	26	45	20	48	5	33	5	29	3	30		
1-10 %-a	21	37	15	36	5	33	8	47	7	70		
11-20 %-a	8	12	3	7	3	20	3	18	-	-		
21-30 %-a	1	2	2	4	1	7	-	-	-	-		
31-44 %-a												
	57	100	42	100	15	100	17	100	10	100		

c/ A körzetben lakás időtartama szerint:

	Nem lakik körzetében		Legfeljebb 10 éve		10 évnél régebben		Ott lakók együtt	
	fő	%	fő	%	fő	%	fő	%
Nem tartott	2	5	1	5	3	4	4	4
Részt vett a vál.	22	51	4	20	35	44	39	39
1-10 %-a	14	32	13	65	27	34	40	41
11-20 %-a	5	12	-	-	12	15	12	12
21-30 %-a	-	-	2	10	2	3	4	4
31-44 %-a								
	43	100	20	100	79	100	99	100

Táblázatok/11

4. A tanácstag kapcsolata a tanáccsal

4.1. A tanácstagok szereplése a tanácsüléseken

	fő	%
nem szólalt fel	84	59
felszólalt egyszer	20	14
" kétszer	25	17
" három és többször	13	10
	142	100

a/ A foglalkozási viszony szerint:

	Keresők		Nem-keresők	
	fő	%	fő	%
nem szólalt fel	58	61	26	55
felszólalt egyszer	14	15	6	13
" kétszer	16	17	9	19
" háromszor és többször	7	7	6	13
	95	100	47	100

b/ A tanácstagság időtartama szerint:

	1-4		5-8		9-12		13-16		17-20			
	éve				tanácstagok				éve			
	fő	%	fő	%	fő	%	fő	%	fő	%		
nem szólalt fel	35	61	26	62	7	47	8	47	7	70		
egyszer	7	12	7	17	3	20	3	18	-	-		
kétszer	11	19	5	12	3	20	5	29	1	10		
három és többször	4	7	4	9	2	13	1	6	2	20		
	57	100	42	100	15	100	17	100	10	100		

c/ A körzetben lakás időtartama szerint:

	Nem lakik körzetében		Legfeljebb 10 éve		10 évnél régebben		Ott lakók együtt	
	fő	%	fő	%	fő	%	fő	%
nem szólalt fel	29	67	11	55	44	56	55	56
egyszer	8	19	-	-	12	15	12	12
kétszer	6	14	3	15	16	20	19	19
három és többször	-	-	6	30	7	9	13	13
	43	100	20	100	79	100	99	100

Táblázatok/12.

4.2. A tanácstag társak ismerete

Személyesen ismeri a tanácstagok	A tanácstagok közül	
	fő	%
5-10 %-át	8	6
15-20 "	15	11
21-30 "	25	18
31-40 "	14	10
41-50 "	28	20
51 % felett	52	35
	142	100

a/ A foglalkozási viszony szerint:

	Keresők		Nem-keresők	
	fő	%	fő	%
5-10 %-át	6	6	2	4
11-30 "	31	33	9	19
31-50 "	30	32	17	37
51 % felett	28	29	19	40
	95	100	47	100

b/ A tanácstagi megbízatás időtartama szerint:

	1-4		5-8		9-12		13-16		17-20	
	éve		éve		éve		éve		éve	
	fő	%	fő	%	fő	%	fő	%	fő	%
5-10 %-át	7	12	1	2	-	-	-	-	-	-
11-30 "	22	39	14	33	2	14	-	-	1	10
31-50 "	15	27	10	24	7	46	7	41	3	30
51 % felett	13	22	17	41	6	40	10	59	6	60
	57	100	42	100	15	100	17	100	10	100

c/ A körzetben lakás időtartama szerint

	Nem lakik körzetében		Legfeljebb 10 éve		10 évnél régebben		Ott lakók együtt	
	fő	%	fő	%	fő	%	fő	%
5-10 %-át	3	7	-	-	5	6	5	5
11-30 "	14	32	4	20	22	28	26	26
31-50 "	12	28	3	15	24	30	27	27
51 % felett	14	33	13	65	28	36	41	42
	43	100	20	100	79	100	99	100

Táblázatok/13.

4.3. Kapcsolat a tanácstag-társakkal

Társainak hány %-ával tart szorosabb kapcsolatot	A tanácstagok közül	
	fő	%
senkivel	10	7
1-5 %-kal	37	26
6-10 "	49	35
11-15 "	26	18
16-20 "	17	12
21 %-nál többel	3	2
	142	100

a/ A foglalkozási viszony szerint:

	Keresők		Nem-keresők	
	fő	%	fő	%
senkivel	6	6	4	9
1-10 %-kal	58	61	28	59
11-15 "	15	16	11	23
16 %-nál többel	16	17	4	9
	95	100	47	100

b/ A tanácstagság időtartama szerint:

	1-4		5-8		9-12		13-16		17-20	
	éve		éve		éve		éve		éve	
	fő	%	fő	%	fő	%	fő	%	fő	%
senkivel	3	5	4	10	-	-	1	6	1	10
1-10 %-kal	38	67	25	59	10	66	9	53	4	40
11-15 "	9	16	9	21	2	13	3	18	3	30
16 %-nál többel	7	12	4	9	3	21	4	23	2	20
	57	100	42	100	15	100	17	100	10	100

c/ A körzetben lakás időtartama szerint:

	Nem lakik körzetében		Legfeljebb 10 éve		10 évnél régebben		Ott lakók együtt	
	fő	%	fő	%	fő	%	fő	%
senkivel	4	9	1	5	5	6	6	6
1-10 %-kal	26	61	15	75	46	58	61	62
11-15 "	9	21	2	10	17	21	19	19
16 %-nál többel	4	9	2	10	12	15	14	14
	43	100	20	100	79	100	99	100

Táblázatok/14.

4.4. A tanácstagok látogatásainak gyakorisága a vb. szakigazgatási szerveinél

Felkeresi a vb apparátusát	A tanácstagok közül	
	fő	%
hetenként	23	16
kéthetenként	4	3
havonta	33	23
havonta legalább egyszer	60	42
kéthavonként	17	12
negyedévenként	4	3
negyedévenként legalább egysz.	21	15
félévenként	2	1,5
évenként	1	1
nem rendszeresen	56	39
nincs válasz	2	1,5
	142	100

a/ A foglalkozási viszony szerint:

	Keresők		Nem-keresők	
	fő	%	fő	%
legalább havonta	33	35	17	58
" negyedévenként	18	19	3	6
nem rendszeresen	40	42	16	24
egyéb	4	4	1	2
	95	100	47	100

b/ A tanácstagság időtartama szerint:

	1-4 év		5-8 év		9-12 év		13-16 év		17-20 év	
	fő	%	fő	%	fő	%	fő	%	fő	%
legalább havonta	18	32	20	48	6	40	10	58	6	60
" negyedévenként	6	10	6	14	4	27	4	24	1	10
nem rendszeresen	29	51	15	36	5	33	3	18	3	30
egyéb	4	7	1	2	-	-	-	-	-	-
	57	100	42	100	15	100	17	100	10	100

c/ A körzetben lakás időtartama szerint:

	Nem lakik körzetében		Legfeljebb 10 éve		10 évnél régebben		Ott lakók együtt	
	fő	%	fő	%	fő	%	fő	%
legalább havonta	18	41	8	40	34	44	42	43
" negyedévenként	6	14	2	10	13	16	15	15
nem rendszeresen	17	40	9	45	30	38	39	39
egyéb	2	5	1	5	2	2	3	3
	43	100	20	100	79	100	99	100

Táblázatok/15.

5. Kapcsolatok a helyi politikai és társadalmi szervezetekkel

5.1. A tényleges kapcsolatok aránya

a/ A foglalkozási viszony szerint

	Keresők			Nem-keresők		
	Rend-sze-res	Alkal-mi	Nem-volt kapcs.	Rend-sze-res	Alkal-mi	Nem-volt kapcs.
	/ a tanácstagok %-ánál/					
A pártszervezettel	93	5	2	92	6	2
A HNF bizottsággal	41	31	28	47	20	33
A HNF vál. eln-gel	4	18	78	6	24	70
A KISZ bizottsággal	18	8	74	15	15	70
A nőmozgalommal	31	13	56	37	11	52
A lakóbizottságokkal	96	3	1	89	7	4
A Vöröskereszttel	29	23	48	43	12	45
A körzeti rendőrrel	75	13	12	70	9	21
A körzeti orvossal	52	14	34	64	6	30
Az IKV szerveivel	96	3	1	83	7	11
A helyi üzletekkel	36	8	56	32	11	57
A lakóbizottsági összekötővel	94	3	3	93	1	7

A tényleges kapcsolatok sorrendje:

A keresőknél:

1.-2. lakóbizottságok	96 %
1.-2. IKV	96 %
3. lakóbiz.összek.	94
4. pártszervezet	93
5. körz.rendőr	75
6. körz.orvos	52

A nem-keresőknél

1. lakóbiz.összekötő	93 %
2. Pártszervezet	92
3. lakóbizottságok	89
4. IKV	83
5. körz. rendőr	70
6. körz. orvos	64

Táblázatok/16.

5.1. A tényleges kapcsolatok aránya

b/ A tanácstagság időtartama szerint

/táblázat külön lapon/

Megnevezés	1 - 4 év		5 - 8 év		9 - 12 év		13 - 16 év		17 - 20 év					
	Rend- sze- res	Al- kal- mi	Rend- sze- res	Al- kal- mi	Rend- sze- res	Al- kal- mi	Rend- sze- res	Al- kal- mi	Rend- sze- res	Al- kal- mi				
A pártsszervezetrel	92	4	4	4	91	7	2	93	7	94	6	-	100	-
A HNF-al	37	35	28	28	46	25	29	47	26	41	18	41	60	10
A HNF vél. eln.-vel	3	27	70	70	9	17	74	6	12	6	12	82	-	40
A KISZ bizottsággal	15	6	79	79	13	20	67	21	7	18	18	64	30	-
A nőmozgalommal	23	12	65	65	29	21	50	60	7	42	6	52	50	-
A lakóbizottságokkal	91	4	5	5	95	5	-	100	-	94	6	-	90	10
A Vöröskereszttel	27	26	47	47	30	27	43	40	-	47	12	41	40	10
A körzeti rendőrrel	66	15	19	19	83	12	5	87	6	65	12	23	70	10
A körzeti orvossal	52	15	33	33	64	10	26	60	-	35	18	47	70	20
Az IKV-val	91	5	4	4	93	2	5	100	-	94	-	6	70	20
A helyi üzletek vezetőivel	35	11	54	54	43	5	52	20	13	30	18	52	30	-
A lakóbizottsági összekötővel	93	-	7	7	97	3	-	100	-	88	-	12	100	-

Táblázatok/17.

5.1. A tényleges kapcsolatok aránya

c/ A körzetben lakás időtartama szerint

	Nem lakik a körzetben			A körzetben lakók		
	Rend- sze- res	Alkal- mi	Nem volt kapcs.	Rend- sze- res	Alkal- mi	Nem volt kapcs.
	/ a tanácstagok %-ánál /					
A pártszervezettel	96	2	2	90	8	2
A HNF-al	29	31	40	48	16	26
A HNF vál.eln-gel	2	24	74	6	19	75
A KISZ bizottsággal	19	9	72	15	13	72
A nőmozgalommal	25	12	63	35	24	51
A lakóbizottságokkal	86	7	7	66	4	-
A Vörös keresztel	17	30	53	40	16	44
A körzeti rendőrrel	60	19	21	78	10	12
A " orvossal	44	14	42	60	12	28
Az IKV szerveivel	83	10	7	94	3	3
A helyi üzletek vezetőivel	30	7	63	36	11	53
A lakóbizottsági összekötővel	91	-	9	96	2	2

Táblázatok/18.

6. A tanácstagi munka elismerése

6.1. A család véleménye a tanácstag közéleti elfoglaltságáról

A tanácstag családja	A tanácstagok közül	
	fő	%
- úgy tekinti, mint a családnak szóló elismerést	52	37
- tudomásul veszik	73	51
- úgy tekinti, mint ami a családtól vonja el az időt	8	5
- egyéb	9	7
	142	100

a/ A foglalkozási viszony szerint:

	Keresők		Nem-keresők	
	fő	%	fő	%
- a családnak szóló elismerés	35	37	17	36
- tudomásul veszik	51	54	22	47
- a családtól vonja el az időt	7	7	1	2
- egyéb	2	2	7	15
	95	100	47	100

b/ A tanácstagság időtartama szerint

	1-4		5-8		9-12		13-16		17-20	
	fő	%	fő	%	fő	%	fő	%	fő	%
- a családnak szóló elismerés	19	33	16	38	3	20	8	47	6	60
- tudomásul veszik	29	51	24	57	11	73	6	35	2	20
- a családtól vonja el az időt	5	9	2	5	-	-	-	-	1	10
- egyéb	4	5	-	-	1	7	3	18	1	10
	57	100	42	100	15	100	17	100	10	100

T a r t a l o m

ELŐSZÓ	I. old.
BEVEZETŐ	IV. old.
1. Az előzmények	IV. "
2. A vizsgálat főbb megállapításai	VI. "
1. A VIZSGÁLAT TÉMÁJA, MÓDSZEREI	
1.1. A vizsgálat témája	1. "
1.2. A vizsgálat fő kérdései	4. "
1.3. A vizsgálat köre, módszerei.....	8. "
2. A TANÁCSSTAG KAPCSOLATAIT BEFOLYÁSOLÓ NÉHÁNY TÉNYEZŐ	10. "
2.1. A körzetben élés időtartama	10. "
2.2. A tanácstagi megbízatás időtartama.....	13. "
2.3. A tanácstagi megbízatásra fordított idő..	15. "
2.3.1. A tanácstagok 24 órája.....	15. "
3. A TANÁCSSTAG KAPCSOLATA A VÁLASZTÓKKAL	21. "
3.1. A tanácstag és a választók egyéni kapcsolata.....	22. "
3.1.1. Ismeretség a választókkal.....	23. "
3.1.2. Az ismeretségi kör nagysága.....	26. "
3.2. A személyes kapcsolatok formái.....	28. "
3.2.1. Egyéni találkozások.....	29. "
3.2.2 A jellegzetes ügyek.....	36. "
3.2.3 Tanácstagok a választóknál - a családlátogatás.....	42. "
3.2.4 A fogadóóra.....	47. "
3.3. Közvetítő a tanácstag és a választók között: a lakóbizottság.....	49. "

Tartalom/3.

FÜGGELÉK

I. A VIII. kerület általános jellemzése
II. Táblázatok
1. A vizsgálatba bevont tanácstagok
1.1. Korcsoport szerinti megoszlása
1.2. Foglalkozása
1.3. Iskolai végzettsége
2. A tanácstagok 24 órája
2.1. Munkaidő
2.2. A családdal kapcsolatos kötelezettségek
2.3. A tanácstagi funkción felüli, egyéb társadalmi megbízatás
2.4. A tanácstagi funkción felül egyéb társadalmi megbízatás időigénye
2.5. A tanácstagi munka időigénye
3. A tanácstag kapcsolata a választókkal
3.1. A tanácstag becslése választói számáról
3.2. A tanácstag becslése: a választók hány százalékát ismeri személyesen
3.3. A tanácstagot ténylegesen felkereső választók aránya
3.4. Az egy év alatt meglátogatott családok aránya
3.5. A fogadóórák látogatottsága
3.6. A tanácstagi beszámolók látogatottsága
4. A tanácstag kapcsolata a tanácccsal
4.1. A tanácstagok szereplése a tanácsüléseken
4.2. A tanácstag-társak ismerete

T a r t a l o m/2.

3.4. Csoportos kapcsolat: a beszámoló	53. old.
3.5. A tanácstagok a választókkal való kapcsolataikról.....	59. "
4. A TANÁCSSTAG KAPCSOLATA A TANÁCCSAL	63. "
4.1. A tanácsülés.....	63. "
4.2. Részvétel az állandó bizottságban.....	67. "
4.3. Kapcsolat a tanácstag-társakkal.....	72. "
4.4. Kapcsolat a vb vezetőkkel.....	77. "
4.5. Kapcsolat a vb apparátusával	82. "
4.6. Kapcsolat a fővárosi tanácstaggal.....	90. "
5. KAPCSOLATOK A HELYI POLITIKAI ÉS TÁRSADALMI SZERVEZETEKKEL;.....	92. "
5.1. A tanácstagok igénye.....	93. "
5.2. A tényleges rendszeres és alkalmi kapcsolatok	98. "
5.3. A kezdeményezés.....	103. "
5.4. A kapcsolattartás célja.....	105. "
6. A TANÁCSSTAGI MUNKA ELISMERÉSE.....	111. "

--- --

1

Tartalom/4.

4.3. Kapcsolat a tanácstag-társakkal
4.4. A tanácstagok látogatásainak gyakorisága a vb szakigazgatási szerveinél
5. Kapcsolatok a helyi politikai és társadalmi szervezetekkel
5.1. A tényleges kapcsolatok aránya
6. A tanácstagok munkája elismerése
6.1. A család véleménye a tanácstagok közéleti elfoglaltságáról.

= . = . =

ÁLLAMIGAZGATÁSI JOGI TANSZÉK KIADVÁNYAI

/A jegyzékbe kizárólag az egyetemi, kari és tanszéki publikációkat vettük be./

ELTE ANNALES JURIDICA

- Mártonffy Károly: Die neue Staatsverwaltungs funktionen und des Staatsdienst.
Annales, Tom. I. 1959.
- Mártonffy Károly: Pravovoje uregulirovannyije goszudarsztvennia szlussbi v Vengerszkoj Szovetszkoj Respublike.
Annales, Tom. II. 1960.
- Berényi Sándor: La proces da la généralisation de la democratie socialiste dans le systéme administratif de la Hongrie.
Annales. Tom. VI. 1965.
- Berényi Sándor: Die Rolle der gesellschaftlichen organe in der Entwicklung des Democratismus unserer Staatsverwaltungs.
Annales. Tom. VII. 1966.
- Szatmári Lajos: Beiträge zu den Vorträgen.
Annales. Tom. VII. 1966.
- Berényi Sándor: Otnovesenyije mezdsu predpriyatijami i organami goszudarsztvenogo upravlenyija v novej szisztjeme hozjajsztvenogo upravlenyija.
Annales. Tom. IX. 1968.
- Berényi Sándor: Organ goszudarsztvonnovo upravlenyija.
Annales. Tom. 1969.
- Berényi Sándor: A szocialista államigazgatási rendszer fejlesztésének egyes kérdései.
ELTE. Évkönyv. 1970. Budapest, 1970.
115-131 p.

ELTE JOGI KARI ACTA

- Berényi Sándor: A demokratikus centralizmus érvényesülése az iparigazgatásban.
Acta. 3. Fasc. 1. 1962.
- Szatmári Lajos: Az államigazgatási birságot megállapító jogszabályok törvényi tényállásáról.
Acta, 3. Fasc. 1. 1962.
- Berényi Sándor: Az államigazgatási jog egyetemi oktatásának elméleti és módszertani kérdései.
Acta, 5. Fasc. 1. 1963.
- Szatmári Lajos: A vétkeesség kérdése az államigazgatási felelősség érvényesítésénél.
Acta, 5. Fasc. 1. 1963.
- Szádeczky-Kardoss László: A világűr kutatás befolyása az állami szuverenitás felső határára vonatkozó elméletekre.
Acta, 5. Fasc. 1. 1963.
- Berényi Sándor: A szocialista demokrácia fejlesztése az államigazgatásban, különös tekintettel a társadalmi szervek szerepére.
Acta, 5. Fasc. 2. 1963.
- Lévai Imre: A szocialista demokratizmus kiszélesítése és a jogorvoslat néhány kérdése.
Acta, 5. Fasc. 2. 1963.
- Madarász Tibor: A működési határfok vizsgálata és elemzése mint az igazgatás egyik eszköze.
Acta, 5. Fasc. 2. 1963.
- Madarász Tibor: A szakigazgatási szervek hatósági tevékenysége a járási jogu városokban.
Acta, 8. 1966.
- Szatmári Lajos: Az intézet. /Államigazgatási jogi alapvetés/
Acta, 8. 1966.
- Szádeczky-Kardoss László: Belső /államjogi és államigazgatási/ jogi elemek a világűr kutatással kapcsolatos jogi problémákban.
Acta, 8. 1966.
- Lévai Imre: A községi VB. elnöki tisztség társadalmi munkában való ellátásának néhány kérdése. /Hajdu-Bihar megyei tényvizsgálat/
Acta, 10. 1968.

Verebélyi Imre: Az államigazgatás tanácsi szerveinek rendszere az európai szocialista államokban. Acta, 13. 1971.

NEMZETI JELENTÉSEK

Berényi Sándor - Szatmári Lajos: Adaption of public personnel administration to changes in society in the Hungarian Peoples republic. /Hungarian National Rapport to the 14 th International Congress of Administrative Sciences - Dublin. September 1968. Sujet 2./ Budapest, 1968.

Berényi Sándor - Halász József: La participation des usagers ou des personnes directement intéressées a l'administration. /Rapport National au XV-Congres International des Sciences Administratives Rome Septembre 1971. /Sujet 3/A./ Budapest, 1971.

TANSZÉKI SOROZATOK

Laky Teréz: A tanácstagok kapcsolatai. Szociológiai Vizsgálat Budapest VIII. kerületében. Budapest, 1971.

Madarász Tibor: A II. foku hatósági ügyintézés. Szabolcs-Szatmár megyei tanács VB. Igazgatási Osztályának II. foku hatósági tevékenysége. 1966. III. n. évében. Budapest, 1971.

Madarász Tibor: Szakigazgatás a városokban /Ténymegállapító tanulmány/ I. kötet: A városi tanácsok szakigazgatási szerveinek feladatai. Budapest, 1971.

Madarász Tibor: Szakigazgatás a városokban. /Ténymegállapító tanulmány/ II. kötet: A városi szakigazgatási tevékenység összetétele. Budapest, 1972.

Laky Teréz: A tanácstagok kapcsolatai, szociológiai vizsgálat Budapest VIII. kerületében. II. Budapest, 1972.

TANSZÉKI JEGYZETEK
/1960-tól kezdve/

Berényi Sándor - Szatmári Lajos: Allamigazgatási jogszabálygyűjtemény I. Általános Rész: II. Különös Rész. Budapest, 1960. 6. kiadás.

Berényi Sándor - Szatmári Lajos: Pótfüzet az Allamigazgatási Jogszabálygyűjteményhez. Budapest, 1962. 2. kiadás.

Szatmári Lajos: Utmutató az Allamigazgatási Jog Általános Részéhez I. félév. Budapest, 1961.

Lévai Imre: Utmutató az Allamigazgatási Jog I. Általános Részéhez II. félév. Budapest, 1961.

Szatmári Lajos: Utmutató az Allamigazgatási Jog II. Különös Részéhez. Budapest, 1961.

Berényi Sándor - Lévai Imre - Szatmári Lajos: Allamigazgatási szervezetünk grafikus ábrázolása. Budapest, 1962. 3. kiadás.

Berényi Sándor - Lévai Imre - Szatmári Lajos: Allamigazgatási Jogeset- és Iratmintatár. Budapest, 1963. 3. kiadás.

Berényi-Martonyi-Szamel-Szatmári: Allamigazgatási Jog. Általános és Különös Rész. Egyetemi Jegyzet. Budapest, 1962. 5. kiadás.

Berényi-Martonyi-Szamel-Szatmári: átdolgozták:

Ivancsics-Lévai-Madarász-Szücs: Magyar Allamigazgatási Jog Különös Rész. Átdolgozott kiadás. Tankönyvkiadó. Budapest, 1965. 362 p.

Berényi-Balogh-Ivancsics-Madarász-Nagy T.Gy.-Szatmári-Szücs-Verebélyi: Szerk: Berényi Sándor: Allamigazgatási Jogeset- és Iratmintatár. Budapest, 1968.

- Szádeczky-Kardoss László:
Államigazgatási Jogszabálygyűjtemény I.
Általános Rész.
Budapest, 1972. 4. kiadás.
- Berényi-Madarász-Szatmári:
Államigazgatási jog. Különös Rész. A népgazdasági igazgatás.
Budapest, 1969.
- Szádeczky-Kardoss László:
Államigazgatási Jogszabálygyűjtemény II.
Különös Rész és Kiegészítés az Általános Részhez.
Budapest, 1971. 3. kiadás.
- Verebélyi Imre:
Államigazgatási Helyzetjáték I. A Margitsziget fejlesztési és üzemeltetési problémái a rendezés jogi lehetőségei.
Budapest, 1970.
- Berényi-Kovacsics-Nagy T.Gy.
Bevezetés a Szervezéstudományba.
Budapest, 1970.
- XX
Az 1960 előtt megjelent jegyzetanyagból kiemeljük:
- Mártonffy Károly: Magyar Közigazgatási Jog vázlata.
Előadásai alapján jegyezte: Szatmári Lajos
Budapest, MEFESZ 1949/1950.
- Beér-Martonyi-Mártonffy-Szamel:
Államigazgatási Jog.
Budapest, 1951. 3. kiadás.
- Beér-Faith-Kovács-Martonyi-Mártonffy-Szamel:
Magyar Államigazgatási Jog.
Budapest, 1953. 3. kiadás.
- Beér-Csizmadia-Faith-Kovács-Martonyi-Szamel-Toldi:
Magyar Államigazgatási Jog. Különös Rész.
Budapest, 1955. 2. kiadás.
- Beér-Bihari-Kovács-Martonyi-Mártonffy-Szamel:
Államigazgatási Jog. I. Általános és II. Különös Rész.
Budapest, 1959. 2. kiadás.
- Nem tanszéki kiadvány, de a tanszék munkatársainak közreműködésével készült:
- Berényi-Martonyi-Szamel-Szatmári:
Magyar Államigazgatási Jog. Általános Rész.
/Egyetemi tankönyv/
Budapest, 1966.